

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΔΙΑΧΥΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

ΑΘΗΝΑ, 2000

Ανάδοχος
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΛΦΑ ΕΠΕ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

2^ο Κ.Π.Σ./ ΕΠΕΑΕΚ- ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΕΝΕΡΓΕΙΑ 1. 1. Ε :
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

ΕΡΓΟ:
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ
“ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ-ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ” ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

**ΔΙΑΧΥΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ**

ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

ΑΘΗΝΑ, 2000

**Ανάδοχος
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΛΦΑ ΕΠΕ**

ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Η συγγραφή του οδηγού ανετέθει από τον ανάδοχο και ολοκληρώθηκε στην αρχική του μορφή, από την κα Μαστοράκη Έλενα. Την τελική μορφή του ο οδηγός την πήρε κατά τα προβλεπόμενα, μετά από την εφαρμογή των παρεμβάσεων που υποδείχθηκαν από τον υπεύθυνο του έργου και την αρμόδια ΘΕ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

2^ο Κ.Π.Σ. – ΕΠΕΑΕΚ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**ΕΝΕΡΓΕΙΑ Ε
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ**

Υπεύθυνος Ενέργειας : Στέφανος Τζέπογλου

**ΕΡΓΟ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ
“ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ –ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ” ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Υπεύθυνος Έργου : Ευστάθιος Γ. Δημητρόπουλος

**ΠΡΟΪΟΝ
ΔΙΑΧΥΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ**

**Υποπροϊόν
ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ**

**Ανάδοχος έργου: ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΛΦΑ ΕΠΕ
Συγγραφέας : Μαστοράκη Έλενα**

Θεματική Επιτροπή Υποστήριξης

Γυμνάσιο	Λύκειο
1. Παπαβασιλείου Ιωάννα	1. Ρέππα Ειρήνη
2. Τέπερη Ιουλία	2. Σταματοπούλου Ιωάννα
3. Χατζηαγγελίδου Ευγενία	3. Φωτιάδου Τερέζα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	7
----------------	---

Κεφάλαιο Πρώτο

Ο ΘΕΣΜΟΣ “ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ - ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ” ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εισαγωγή	8
A. ΕΝΝΟΙΑ – ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ	
B. ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ – ΕΙΔΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ	
Γ. Ο ΝΕΟΣ ΡΟΛΟΣ ΠΟΥ ΚΑΛΕΙΤΑΙ ΝΑ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΣΕΙ Ο ΘΕΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	
Δ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ	
Ε. Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΥ.Π ΣΗΜΕΡΑ	
ΣΤ. ΟΦΕΛΗ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΥ.Π ΣΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ

Εισαγωγή	
A. Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΧΥΣΗΣ	
B. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΧΥΣΗΣ	
Γ. ΤΑ ΚΕΡΔΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΧΥΣΗ	
Δ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	

Κεφάλαιο Τρίτο

Η ΔΙΑΧΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ Η ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΥ.Π. ΣΤΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εισαγωγή	
A. Η ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΥΣΗΣ	
B. ΤΙ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΠΩΣ ΣΤΗ ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	
Γ. ΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ Ο ΚΑΘΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ	

Κεφάλαιο Τέταρτο

ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΥ.Π ΣΤΙΣ ΕΞΩΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εισαγωγή	
A. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΕΞΩΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	
B. ΟΙ ΕΞΩΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟ ΘΕΣΜΟ «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ-ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ»	
Γ. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ «ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ» ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΞΩΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	

Κεφάλαιο Πέμπτο

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΛΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΥΣΗΣ
ΣΕ ΕΞΩΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

Εισαγωγή .....

Α. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Έκθεση Βιβλίου
2. Ανέβασμα ενός Θεατρικού Έργου

Β. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

1. Το Μουσείο Λαϊκών Οργάνων
2. Οργάνωση Επισκέψεων σε Χώρους Παραγωγής

Γ. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Το Κυκλοφοριακό Πρόβλημα της Περιοχής μας και οι Επιπτώσεις του στη Ζωή μας
2. Γνωριμία με τις υπηρεσίες της περιοχής μου

Δ. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ

1. Πρόληψη Ατυχημάτων στο Σχολείο
2. Διαφυλικές Σχέσεις

Ε. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

1. Προγραμματίζω τον Ελεύθερό μου Χρόνο
2. Αγορές εκτός αυτές των Καταστημάτων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Σύντομο Ενημερωτικό Σημείωμα Σχετικά με την Προσπαθεια Αναβάθμισης του θεσμού Συμβουλευτική-Προσανατολισμός στην Εκπαίδευση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Στοιχεία Επικοινωνίας με τα ΚΕΣΥΠ και με τα Γραφεία ΣΕΠ της Χώρας, με τον Τομέα ΣΕΠ του Π.Ι, και το Γραφείο ΣΕΠ της Διεύθυνσης Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ.

Η Εφαρμογή της «Αγωγής Σταδιοδρομίας».

Γίνεται όλο και ευρύτερα αποδεκτή η άποψη ότι ο θεσμός «Συμβουλευτική – Προσανατολισμός» στην Εκπαίδευση, για να λειτουργήσει αποτελεσματικά, πρέπει να έχει ως βασικό άξονα εφαρμογής του τον σχολικό χώρο. Ακόμη, ότι για να είναι αποτελεσματική η προσπάθεια εφαρμογής του, δεν αρκεί να υπάρχει στο σχολείο κάποιος ειδικός. Αντίθετα, απαιτείται η συμμετοχή ολόκληρης της σχολικής μονάδας, με τρόπο ώστε ο θεσμός «Συμβουλευτική - Προσανατολισμός» να μετατραπεί σε υπόθεση όλων, να αποτελεί φιλοσοφία που διέπει τη λειτουργία του σχολείου ως «όλου». Έτσι επιχειρείται η λεγόμενη *Διάχυση του θεσμού* σε ολόκληρο το πρόγραμμα λειτουργίας του σχολείου.

Στην προσπάθεια αυτή *φυσικά καθοριστικός είναι ο ρόλος του κάθε εκπαιδευτικού* του κάθε μαθήματος, όπως και ευρύτερα της κάθε σχολικής δραστηριότητας, διδακτικής και εξωδιδακτικής.

Ο **Οδηγός** αυτός έχει καταρτιστεί στο πλαίσιο της «*Διάχυσης των Λειτουργιών Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού στην Εκπαίδευση*», και έχει σκοπό να προσφέρει μια συνοπτική εισαγωγική ενημέρωση στον κάθε εκπαιδευτικό της πρώτης γραμμής πάνω στο τί είναι η διάχυση και πώς μπορεί να συμβάλει θετικά στην επιτυχία της διάχυσης στο πλαίσιο του μαθήματος που διδάσκει.

Ουσιαστικά δεν είναι πρακτικά δυνατόν να αναμένεται από τον εκπαιδευτικό που δεν είναι επαρκώς εκπαιδευμένος σε θέματα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού να γίνει ειδικός με το να διαβάσει αυτό τον Οδηγό. Αντίθετα, ελπίζεται ότι θα του δώσει τα πρώτα ερεθίσματα προκειμένου ο εκπαιδευτικός, αφού ευαισθητοποιηθεί πάνω στην ανάγκη αλλά και στις δυνατότητες της δικής του συμβολής στα θέματα της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού στο σχολείο, να αναζητήσει τρόπους πληρέστερης ενημέρωσης και ενεργητικότερης συμμετοχής στην προσπάθεια αυτή.

Ο εκπαιδευτικός χρειάζεται περισσότερη βοήθεια, απ' αυτήν που του προσφέρει ο Οδηγός αυτός, πάνω στο τί και στο πώς της εφαρμογής του θεσμού στο σχολείο του, και στον τρόπο που ο ίδιος μπορεί να συμβάλει στην προσπάθεια αυτή. Αυτή τη βοήθεια μπορεί να την εξασφαλίσει είτε με συμπληρωματική ενημέρωση μέσα από την υπάρχουσα βιβλιογραφία ή μπορεί να απευθυνθεί στο ΓΡΑΣΕΠ του σχολείου του [ή του γειτονικού σχολείου] ή στο ΚΕΣΥ.Π της περιοχής του και να ζητήσει τη συμπαράστασή τους.

Κεφάλαιο Πρώτο

Ο ΘΕΣΜΟΣ “ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ - ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ” ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εισαγωγή

Στο πρώτο αυτό κεφάλαιο του Οδηγού γίνεται μια σύντομη γενική εισαγωγή στο αντικείμενο της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού, με τρόπο ώστε ο εκπαιδευτικός να αποκτήσει μια γενική εικόνα του Θεσμού αυτού και του περιεχομένου του, καθώς και του ρόλου του στην Εκπαίδευση.

A. ΕΝΝΟΙΑ – ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

1. Μέχρι τώρα στην Εκπαίδευση γινόταν κυρίως λόγος για Επαγγελματικό Προσανατολισμό, όρος που παραπέμπει άμεσα στην *επιλογή επαγγέλματος*. Μάλιστα, ειδικά για την Εκπαίδευση στη χώρα μας των τελευταίων δεκαετιών, παραπέμπει στο Σχολικό Εκπαιδευτικό και Επαγγελματικό Προσανατολισμό, που καθιερώθηκε στην Εκπαίδευση ως Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (Σ.Ε.Π).

Μέχρι το πρόσφατο **παρελθόν** η εφαρμογή του θεσμού του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού είχε ως νομοθετημένο **σκοπό**:

"..... να βοηθήσει τον μαθητή στην εκλογή της σχολικής και επαγγελματικής κατεύθυνσης με βάση τις ικανότητες και τις κλίσεις του" (Ν. 309/76) καθώς και

"..... την ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών, την πληροφόρηση για τις επαγγελματικές διεξόδους και την αρμονική ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο" (Ν.1566/85).

2. **Σήμερα**, σε ανταπόκριση στις απαιτήσεις μιας δυναμικά μεταβαλλόμενης κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας, ο σκοπός του θεσμού αυτού διαφοροποιείται, αφού δηλώνεται ότι επιδιώκει

" ..... την παροχή βοήθειας στους μαθητές κατά τα διάφορα στάδια ανάπτυξής τους ώστε να συνειδητοποιήσουν τις κλίσεις τους, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να διεκδικήσουν τη συμμετοχή τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι" (Ν.2525/97).

Στο πλαίσιο αυτό, πέρα από τον παραδοσιακό Προσανατολισμό και την παραδοσιακή Καθοδηγητική, ενσωματώνεται στον θεσμό και η εφαρμογή της **Συμβουλευτικής** ως ουσιαστικό και αναπόσπαστο μέρος του.

3. Μερικές από τις **νέες διαστάσεις** που, όπως φαίνεται και στη διατύπωση του γενικού σκοπού του θεσμού στον τελευταίο νόμο, δίνουν μια νέα δυναμική στο σύγχρονο σκοπό της εφαρμογής του θεσμού «Συμβουλευτική και Προσανατολισμός» είναι οι παρακάτω.

α) Η **συμβουλευτική διάσταση** του θεσμού. Η Συμβουλευτική προσδοκείται να διαδραματίζει ρόλο πιο ουσιαστικά και πιο αποτελεσματικά διευκολυντικό και υποστηρικτικό στην προσπάθεια του μαθητή¹ για σωστή εξέλιξη γενικά, για επαγγελματική ανάπτυξη και ωρίμανση, για διερεύνηση του εαυτού του και του περιβάλλοντός του, για επιτυχή προσαρμογή στο περιβάλλον του, στη λήψη σημαντικών εκπαιδευτικών ή όποιων άλλων αποφάσεων, κοκ.

¹ Για λόγους απλότητας του κειμένου γίνεται αναφορά στον «μαθητή» με τη γενική έννοια. Παντού νοείται και η μαθήτρια.

β) Η έμφαση στην **εξελικτική διαδικασία**, στο πλαίσιο της εξελικτικής αντίληψης της **φύσης των αναγκών των μαθητών** ανάλογα με την ηλικία και το εξελικτικό στάδιο στο οποίο βρίσκονται.

γ) Η συνειδητοποίηση της ανάγκης για **ενεργητική συμμετοχή** και **συνειδητή διερεύνηση και αναζήτηση**, από την πλευρά των μαθητών, επί όλων των θεμάτων που τους αφορούν, όπως ατομικών – προσωπικών, σχολικών, κοινωνικών, οικογενειακών κτλ. Γενικότερα, της ανάγκης των μαθητών για **διεκδίκηση της κοινωνικής συμμετοχής στα δρώμενα περί το σχολείο**.

δ) Η **δυναμική χροιά** τόσο της εξέλιξης του ατόμου όσο και της διαμόρφωση του περιβάλλοντος, και η **έλλειψη στατικότητας** αντίστοιχα στην κοινωνική, στην εκπαιδευτική, στην επαγγελματική κτλ. πραγματικότητα. Αυτό οδηγεί στην ανάγκη εξέτασης της διεύρυνσης στην εφαρμογή του θεσμού τόσο προς την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση όσο και προς την Τριτοβάθμια, αλλά και γενικότερα την εξέταση δημιουργίας συστημάτων **«δια-βίου προσανατολισμού, δια-βίου καθοδηγητικής»**, που να καλύπτουν όλες τις εξελικτικές φάσεις, τόσο μέσα στο σχολείο όσο και πέρα και έξω από αυτό .

Εξαιτίας της νέας δυναμικής που αποκτά ο σκοπός του θεσμού στη σύγχρονη πραγματικότητα, ο Σχολικός Εκπαιδευτικός και Επαγγελματικός Προσανατολισμός εντάσσεται πλέον στο ευρύτερο επιστημονικό πεδίο της **Συμβουλευτικής** γενικότερα και της **Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας** ειδικότερα.

Ίδωμένος μέσα από αυτό το πρίσμα, ο θεσμός Συμβουλευτική- Προσανατολισμός στο σχολείο θεωρείται σήμερα ότι μεταξύ άλλων επιδιώκει να *εξασφαλίσει την κατάλληλη επιστημονική στήριξη και διευκόλυνση στο άτομο ώστε μόνο του να διερευνά, να αναγνωρίζει και να αναδεικνύει τον εαυτό του, ανακαλύπτοντας, όλες τις πλευρές της προσωπικότητάς του αλλά και αναπτύσσοντας και καλλιεργώντας πλευρές που επιθυμεί, ενώ παράλληλα προετοιμάζεται να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά την εξωτερική πραγματικότητα, όποια και όπως διαμορφώνεται κάθε φορά, με απώτερο σκοπό να μπορεί να αξιοποιεί καλύτερα τον εαυτό του, κάνοντας τις όποιες επιλογές είναι καλύτερες για το ίδιο και το κοινωνικό σύνολο, νοιώθοντας ολοκληρωμένο και ικανοποιημένο στην καθημερινή αυτή διαδικασία .*

B. ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ – ΕΙΔΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Ο παραπάνω γενικός σκοπός του θεσμού θα μπορούσε να αναλυθεί σε επιμέρους ειδικούς εκπαιδευτικούς στόχους, οι οποίοι και αντιστοιχούν στις **βασικές λειτουργίες** του θεσμού, οι οποίες είναι οι παρακάτω.

1. Απόκτηση Εαυτογνωσίας- Εαυτοαντίληψης

α. Έννοια

Η λειτουργία αυτή περιλαμβάνει την οργανωμένη προσπάθεια του θεσμού για παροχή βοήθειας αλλά και καθοδήγησης στους μαθητές στα διάφορα στάδια ανάπτυξής τους ώστε, αναλύοντας διάφορα στοιχεία της προσωπικότητάς τους, να εξασφαλίσουν την πληρέστερη δυνατή γνώση του εαυτού τους [εαυτογνωσία] και την θετικότερη δυνατή

αντίληψη για τον εαυτό τους [εαυτοαντίληψη]. Έτσι το άτομο είναι σε θέση να αποδέχεται, και να αξιοποιεί τα στοιχεία εκείνα του εαυτού του οποία διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της καθόλου προσωπικής και επαγγελματικής τους ανάπτυξης και εξέλιξης, μέσα στην οποία εντάσσεται και η σταδιοδρομία του. Ενδεικτικά αυτά τα στοιχεία μπορεί να είναι χαρακτηριστικά της προσωπικότητας [ψυχολογικά, βιολογικά, σωματικά κτλ.], ενδιαφέροντα, ικανότητες, δεξιότητες, αξίες, στάσεις κτλ. .

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι

Η παραπάνω λειτουργία έχει ως κεντρικές ειδικές επιδιώξεις της να καταστήσει τον μαθητή ικανό μεταξύ άλλων να επιτυγχάνει τα παρακάτω.

- Να διερευνά και να αναλύει τα στοιχεία που συνθέτουν την προσωπικότητά του.
- Να διερευνά και να αναλύει τα επαγγελματικά του ενδιαφέροντα, τις γενικές ικανότητές του, τις κλίσεις του, τις ειδικές ικανότητές του.
- Να διερευνά και να ιεραρχεί τις προσωπικές και επαγγελματικές του αξίες.
- Να διερευνά και αναλύει τις στάσεις και γενικά τη συμπεριφορά του στα διάφορα πλαίσια και πεδία δραστηριοποίησής του .
- Να δημιουργεί θετική εικόνα για τον εαυτό του, και συνεπώς μια θετική φιλοσοφία για τον κόσμο, για την κοινωνία, για τη ζωή.
- Να εντοπίζει τα στοιχεία του εαυτού του που ενδεχομένως μπορούν να βελτιωθούν, και να παίρνει πρωτοβουλίες για τη βελτίωση αυτή, κτλ.

2. Περιβαλλοντογνωσία - Πληροφόρηση

α. Έννοια

Η λειτουργία αυτή περιλαμβάνει όλες εκείνες τις οργανωμένες και συστηματικές προσπάθειες από μέρος του θεσμού που συμβάλλουν ώστε ο μαθητής να εξασφαλίζει έγκαιρη και σωστή γνώση του εκάστοτε περιβάλλοντος μέσα στο οποίο είναι υποχρεωμένος να εξελίσσεται και να δραστηριοποιείται. Αυτό το επιτυγχάνει μέσω της έγκυρης και έγκαιρης κοινωνικής, εκπαιδευτικής και επαγγελματικής πληροφόρησης. Η πληροφόρηση αυτή επιτυγχάνεται μέσω είτε της παροχής πληροφοριών είτε της ενεργοποίησης των ίδιων των μαθητών για την αναζήτηση και κριτική ανάγνωση των πληροφοριών προκειμένου να είναι σε θέση να αξιοποιούν ευκαιρίες, να προβαίνουν στη λήψη υπεύθυνων και συνειδητών αποφάσεων, κτλ.

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι

Η λειτουργία αυτή έχει ως βασικές της επιδιώξεις να καταστήσει το μαθητή ικανό να επιτυγχάνει μεταξύ άλλων τα παρακάτω.

- Να αναζητά ενεργά, και να συγκεντρώνει, να αξιολογεί, να οργανώνει και να αξιοποιεί τις διάφορες πληροφορίες που έχουν σχέση με τις διάφορες όψεις του περιβάλλοντός του, όπως την εκπαιδευτική όψη, την επαγγελματική, την κοινωνική, την οικογενειακή, την πολιτιστική, τη διοικητική, τη θρησκευτική κτλ.
- Να αναπτύξει δεξιότητες αναζήτησης, επεξεργασίας, κριτικής ανάγνωσης και σωστής αξιοποίησης της κάθε πληροφορίας.
- Να εκτιμά τη σημασία των πληροφοριών και γενικότερα της πληροφόρησης σήμερα αλλά και προπάντων στο μέλλον.

3. Λήψη Αποφάσεων – Επίλυση Προβλημάτων

α. Έννοια

Η λειτουργία αυτή περιλαμβάνει όλες εκείνες τις δραστηριότητες και ενέργειες του θεσμού μέσω των οποίων παρέχεται συμβουλευτική και εκπαιδευτική βοήθεια στους μαθητές ώστε να αποκτήσουν την ικανότητα να παίρνουν αποφάσεις στη ζωή τους, να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά δύσκολες καταστάσεις που τους αφορούν, και να πάρουν συγκεκριμένες σημαντικές δικές τους αποφάσεις που αφορούν στη σταδιοδρομία τους ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες και τους στόχους τους. Μια «κατάσταση λήψης απόφασης» μοιάζει πολύ με μια «κατάσταση επίλυσης προβλήματος». Γι αυτό θεωρείται ότι η απόκτηση της μιας ικανότητας διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό την απόκτηση και της άλλης.

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι

Η λειτουργία αυτή έχει ως βασική της επιδίωξη να καταστήσει τον μαθητή ικανό να ανταποκρίνεται με επιτυχία μεταξύ άλλων στα παρακάτω.

- Να συνειδητοποιεί τη σημασία των αποφάσεων στη ζωή του, όπως επίσης και το ρόλο που παίζουν τα διάφορα προβλήματα στην καθημερινή ζωή.
- Να αναγνωρίζει τα προβλήματα, γενικά ή ατομικά, και τις δυσκολίες αντίστοιχα, της καθημερινής ζωής, και να αναπτύσσει κριτική στάση απέναντι σ' αυτά αλλά και διάθεση ενεργού συμμετοχής στην επίλυσή τους.
- Να εφαρμόζει σωστά και αποτελεσματικά τη λογική διαδικασία λήψης αποφάσεων και επίλυσης προβλημάτων.
- Να αξιολογεί και να προβλέπει τις πιθανές συνέπειες των διαφόρων επιλογών του.
- Να συνειδητοποιεί τη σχέση μεταξύ σκοπών και στόχων στη ζωή του από τη μια μεριά και αποφάσεων από την άλλη.
- Να θέτει στόχους είτε γενικούς είτε ειδικούς, και να δρομολογεί διαδικασίες για την υλοποίησή τους.
- Να εντοπίζει και να κατανοεί τους παράγοντες (εσωγενείς και εξωγενείς) που τον επηρεάζουν στις προσωπικές, εκπαιδευτικές και επαγγελματικές του αποφάσεις, και να τους αξιοποιεί ανάλογα .
- Να διερευνά, να εντοπίζει αλλά και να χειρίζεται τους παράγοντες που επηρεάζουν τους προσωπικούς του στόχους και τις προσωπικές του αποφάσεις.
- Να αναπτύσσει κριτήρια αξιολόγησης και ιεράρχησης των παραμέτρων και παραγόντων γενικότερα που επηρεάζουν τις αποφάσεις του.

γ. Παράγοντες που Επηρεάζουν τις Εκπαιδευτικές και Επαγγελματικές Επιλογές

Στο πλαίσιο αυτής της λειτουργίας είναι ανάγκη να εξασφαλιστεί στους μαθητές η συμβουλευτική και εκπαιδευτική υποστήριξη ώστε να μπορούν να διερευνούν, να εντοπίζουν και να αξιολογούν τους παράγοντες που σχετίζονται με την ατομική και κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα που βιώνουν και τους περιβάλλει και οι οποίοι διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη λήψη των καλύτερων αποφάσεων τόσο για τους ίδιους όσο και για το σύνολο.

Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να είναι ατομικοί ή περιβαλλοντικοί, ενώ οι τελευταίοι είναι δυνατόν να έχουν την αφετηρία τους σε κάθε όψη του περιβάλλοντος.

4. Διευκόλυνση των «Μεταβάσεων»

α. Έννοια

«Μετάβαση» είναι κάθε σημείο στην εξελικτική πορεία του ατόμου στο οποίο διαφοροποιείται ουσιαστικά η πραγματικότητα του ατόμου. Τέτοιες καταστάσεις μετάβασης υπάρχουν πάμπολλες στη ζωή μας. Άλλες σχετίζονται με την προσωπική εξελικτική πορεία του ατόμου (π.χ. μετάβαση από την παιδική ηλικία στην εφηβική ηλικία), άλλες σχετίζονται με την ακαδημαϊκή πορεία του (π.χ. μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο), άλλες με την επαγγελματική πορεία του (π.χ. μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας, μετάβαση από την κατάσταση απασχόλησης στην κατάσταση ανεργίας κτλ.), άλλες με την κοινωνική του πραγματικότητα (π.χ. μετάβαση από την κατάσταση του άγαμου στην κατάσταση του γονέα, μετάβαση από την κατάσταση του πολίτη στην κατάσταση του στρατιώτη, μετάβαση από την κατάσταση του εξηρημένου στην κατάσταση του απεξαρτημένου) κτλ.

Η αντίστοιχη λειτουργία του θεσμού έχει σκοπό τη διευκόλυνση και την προετοιμασία των μαθητών ώστε να αντιμετωπίσουν και να διαχειριστούν με αποτελεσματικό τρόπο τα "περάσματά τους" από μία κατάσταση στην επόμενη της. Προφανώς στο πλαίσιο αυτό νοείται και η βοήθεια προς τους μαθητές να διαχειρίζονται τις δυσκολίες που σχετίζονται με τις μεταβάσεις αυτές: Να τις προλαμβάνουν ή να τις αντιμετωπίζουν.

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι

Η λειτουργία αυτή έχει ως απώτερη επιδίωξή της να καταστήσει τον μαθητή ικανό να ανταποκρίνεται με επιτυχία μεταξύ άλλων στα παρακάτω.

- Να είναι προετοιμασμένος για τις μεταβολές και αλλαγές που ενδέχεται να συμβούν και να μην αιφνιδιάζεται με την εμφάνισή τους.
- Να αποδέχεται τις αλλαγές όταν έρχονται, και να προσαρμόζεται στην εκάστοτε νέα πραγματικότητα.
- Να αναγνωρίζει τη συνάφεια των διάφορων χαρακτηριστικών του ή καταστάσεων ή συμβάντων κτλ. [όπως για παράδειγμα τη σχέση μεταξύ των σχολικών επιδόσεων και εκπαιδευτικών επιλογών του με τη μελλοντική του επαγγελματική και κοινωνική εξέλιξη].
- Να αναπτύσσει και να εφαρμόζει δεξιότητες που θα τον διευκολύνουν στην κάθε επόμενη κατάσταση μετάβασης.
- Να εντοπίζει και να ελέγχει τα κρίσιμα σημεία στα διάφορα προβλέψιμα ή αναμενόμενα μεταβατικά στάδια που θα συναντήσει στη ζωή του.
- Να προσδιορίζει έγκαιρα τα ιδιαίτερα στοιχεία που επιβάλλουν οι νέοι ρόλοι και τα νέα περιβάλλοντα [όπως για παράδειγμα ο ρόλος του εργαζόμενου και το περιβάλλον της εργασίας, ο ρόλος του φοιτητή και το περιβάλλον της ανώτερης εκπαιδευτικής βαθμίδας κ.α.].

5. Ανάπτυξη Δεξιοτήτων Ζωής

α. Η Έννοια

Η λειτουργία αυτή αναφέρεται στην ανάπτυξη και καλλιέργεια στους μαθητές δεξιοτήτων οι οποίες στις μέρες μας θεωρούνται δεξιότητες- κλειδιά προκειμένου οι

μαθητές να είναι σε θέση να προσαρμόζονται, να επιβιώνουν και να υλοποιήσουν με επιτυχία προσωπικούς στόχους, που αφορούν είτε γενικότερα την εξέλιξή τους είτε ειδικότερα στην επαγγελματική τους ανάπτυξη και στη σταδιοδρομία τους, σε μια κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα η οποία είναι ακόμη και βραχυπρόθεσμα ρευστή και απρόβλεπτη. Οι δεξιότητες αυτές μπορεί να αναφέρονται σε οποιαδήποτε όψη της ζωής του ατόμου: Την κοινωνική, την επαγγελματική, την εκπαιδευτική, κτλ.

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι της Λειτουργίας

Στο πλαίσιο αυτής της λειτουργίας επιδιώκεται να καταστεί ο μαθητής ικανός να πραγματοποιεί με επιτυχία [ενδεικτικά] τα παρακάτω.

- Να αναπτύσσει και να εφαρμόζει τις βασικές δεξιότητες λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας.
- Να αναπτύσσει και να εφαρμόζει τις βασικές δεξιότητες κοινωνικής συμπεριφοράς και συνεργασίας.
- Να αναπτύσσει και να εφαρμόζει τις βασικές δεξιότητες σωστής για την κάθε περίπτωση παρουσίασης του εαυτού του.
- Να αναπτύσσει και να εφαρμόζει τις βασικές δεξιότητες ομαδικής συμπεριφοράς σε μια ομάδα εργασίας ή ομαδική δραστηριότητα.
- Να αναπτύσσει και να εφαρμόζει δεξιότητες σχετικές με την εκπαιδευτική του εξέλιξη και την υλοποίηση των αντίστοιχων επιδιώξεών του.
- Να αναπτύσσει και να εφαρμόζει με επιτυχία δεξιότητες σχετικές με την επαγγελματική ζωή και τις επαγγελματικές επιδιώξεις και συναλλαγές, κτλ.

6. Άλλες Λειτουργίες

Πέρα από τις παραπάνω λειτουργίες του θεσμού, που από πολλούς θεωρούνται ως βασικές, υπάρχει και μια σειρά άλλων λειτουργιών, οι οποίες για λόγους οικονομίας δεν συζητούνται εδώ². Ενδεικτικά και μόνον μνημονεύονται η **επαγγελματική ανάπτυξη** και **ωρίμανση** του ατόμου, η [εκπαιδευτική, επαγγελματική, κοινωνική κτλ.] **προσαρμογή**, η [εκπαιδευτική, επαγγελματική, κοινωνική κτλ.] **τοποθέτηση** [μόνιμη, προσωρινή ή απλά για απόκτηση εμπειρίας], η **παραπομπή**, η **μετα-παρακολούθηση**, η συμβουλευτική και ψυχολογική **στήριξη**, η **θεραπεία**, η **αξιολόγηση**, η **έρευνα**, κτλ.

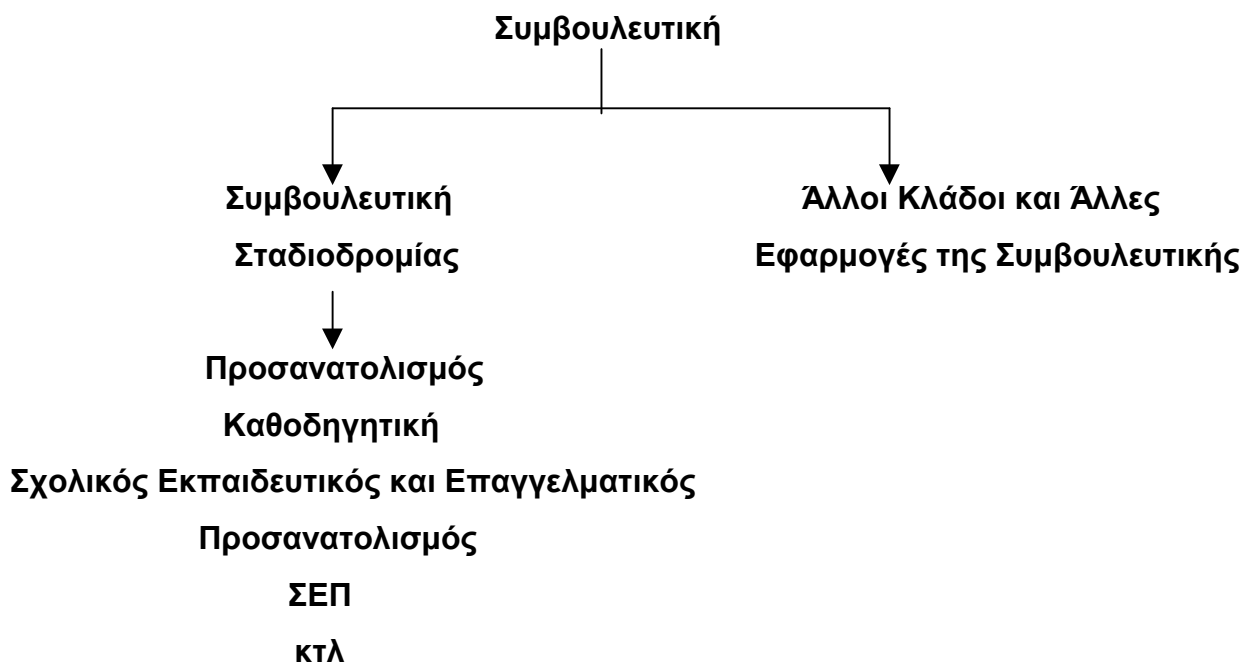
Συμπερασματικά, η εφαρμογή του θεσμού Συμβουλευτική-Προσανατολισμός στην Εκπαίδευση έχει επίκεντρο ενδιαφέροντος το **άτομο**, τον **μαθητή**, τον οποίο **εμψυχώνει**, **υποστηρίζει** και **διευκολύνει** στην προσπάθειά του να εξελιχθεί σωστά και ασχοληθεί ενεργά και ώριμα με θέματα που αφορούν τον ίδιο, το περιβάλλον του, τη **σταδιοδρομία**³ του.

Το σύνολο των προαναφερομένων λειτουργιών, όταν εφαρμόζονται στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος με οργανωμένο τρόπο, αποτελούν μια συστηματική προσπάθεια που ονομάζεται στην ελληνική βιβλιογραφία **Αγωγή Σταδιοδρομίας**.

Η γενικότερη θέση των διαφόρων όψεων του θεσμού φαίνεται στο διάγραμμα 1.

² Βλέπε ειδικότερα στο Δημητρόπουλος 1998β όπου παρουσιάζονται αναλυτικά στο σύνολό τους οι λειτουργίες αυτές,

³ Η έννοια της *σταδιοδρομίας* είναι μία ευρεία έννοια η οποία καλύπτει και άλλες κατηγορίες δραστηριοτήτων και επιλογών του ατόμου πέρα από αυτές της καθαρά επαγγελματικής σφαίρας π.χ την δια βίου εκπαίδευση, τον ελεύθερο χρόνο, τα προσωπικά και οικογενειακά σχέδια κ.α. (Δημητρόπουλος 1998β).

Διάγραμμα 1

Η Θέση της «Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας» στο Ευρύτερο Πλαίσιο της Συμβουλευτικής

Γ. ΝΕΟΣ Ο ΡΟΛΟΣ ΠΟΥ ΚΑΛΕΙΤΑΙ ΝΑ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΣΕΙ Ο ΘΕΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Είναι κοινά αποδεκτό σήμερα ότι η εκπαίδευση δεν μπορεί (και δεν πρέπει) να έχει ως κύριο ρόλο μόνο τη γνωστική προετοιμασία των μαθητών και τη μετάβασή τους σε ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα. Γίνεται όλο και πιο έντονα συνειδητή η ανάγκη, που μάλιστα διαπιστώνεται και διατυπώνεται τόσο στη βάση της σχολικής πραγματικότητας (π.χ. γονείς, μαθητές, εκπαιδευτικοί) όσο και στο επίπεδο αυτών που χαράσσουν πολιτική, να μετακινηθεί το κέντρο βάρους των σκοπών της εκπαίδευσης από την *μετάδοση θεωρητικών και γενικών γνώσεων, σε πρακτικές που ενισχύουν την καλλιέργεια δεξιοτήτων* που θα επιτρέπουν στο άτομο:

- ✓ την δια βίου εκπαίδευσή του,
- ✓ την ομαλή ψυχολογική, κοινωνική, επαγγελματική κτλ. εξέλιξή του,
- ✓ την προετοιμασία του να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις μεταβολές και εξελίξεις, όπως και
- ✓ την εφαρμογή αυτών που έχει μάθει στην πράξη στον κόσμο της εργασίας και γενικά της ενεργού κοινωνικής ζωής («μεταβίβαση μάθησης»).

Η φιλοσοφία των υπηρεσιών προσανατολισμού σταδιακά απομακρύνεται από την αυστηρά διαγνωστική προσέγγιση ("ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση") όπως επίσης και από αυτήν της απλής παροχής πληροφοριών και της εφαρμογής κατευθυντικών χειρισμών, και προσεγγίζουν την *καλλιέργεια δεξιοτήτων* που εδιευκολύνουν το άτομο:

- ✓ Στην ενεργό μάθηση ("μαθαίνω μέσα από την πράξη")
- ✓ Στη μάθηση της μάθησης (το άτομο «μαθαίνει πώς να μαθαίνει»)
- ✓ Στη δυναμική προσωπική, κοινωνική, εκπαιδευτική και επαγγελματική ανάπτυξη ,
- ✓ Στην επιτυχημένη διαχείριση των μεταβάσεων με τις οποίες αναπόφευκτα θα βρεθεί αντιμέτωπο,
- ✓ Στην επιτυχημένη εξέλιξη και ωρίμανση που διαρκεί σε όλη τη ζωή του, μέρος της οποίας είναι και η σταδιοδρομία του.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η εφαρμογή του θεσμού στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος αποκτά σφαιρική και διεπιστημονική διάσταση και αναπόφευκτα γίνεται αρμονικό μέρος του ευρύτερου εκπαιδευτικού προγράμματος ενώ **οι σκοποί του ταυτίζονται με αυτούς της σύγχρονης εκπαιδευτικής διαδικασίας ή τους συμπληρώνουν**, μια και τα διαφορετικά επιστημονικά πεδία στο πλαίσιο των αναλυτικών προγραμμάτων στοχεύουν στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων ικανών να προετοιμάσουν τους μαθητές για τον κόσμο του αύριο, αλλά μέσα από τη σωστή βίωση του σήμερα. Μ' αυτό τον τρόπο το σχολείο γίνεται ένα **εργαστήρι διδασκαλίας δεξιοτήτων ζωής**, ενώ μέσα απ' αυτές η σύνδεση του σχολείου με την εξωσχολική πραγματικότητα γίνεται δυνατή μέσα από την **Αγωγή Σταδιοδρομίας**.

Στο παραπάνω νέο πλαίσιο σκέψης, τα τελευταία χρόνια δίνεται όλο και περισσότερη έμφαση στην ανάπτυξη υπηρεσιών Συμβουλευτικής- Προσανατολισμού μέσα στο δευτεροβάθμιο σχολείο, οι οποίες μάλιστα πρέπει να παρέχονται από ανάλογα εκπαιδευμένους εκπαιδευτικούς⁴, τουλάχιστον για το πρώτο επίπεδο συμβουλευτικής παρέμβασης. Έχει αναγνωριστεί ότι οι εκπαιδευτικοί είναι αυτοί οι οποίοι έρχονται σε συχνότερη και άμεση επαφή με το σχολικό πληθυσμό και έτσι είναι δυνατόν να γνωρίζουν καλύτερα τους μαθητές τους, να καταλαβαίνουν τις ανάγκες τους, ενώ παράλληλα είναι ικανότεροι να εγγυηθούν τη συνέχεια στην επαφή, τη στήριξη και την πληροφόρηση. Και σε αυτά μπορούν να είναι καλύτεροι και αποτελεσματικότεροι από οποιαδήποτε υπηρεσία που είναι εξωτερική σε σχέση με το σχολείο.

Εξάλλου όλο και περισσότερο στις ημέρες μας εμφανίζεται η ανάγκη για στήριξη, ενημέρωση και παροχή εξειδικευμένης υπηρεσίας στο πεδίο του θεσμού όχι μόνο προς τους μαθητές αλλά και προς τους γονείς και κηδεμόνες η ακόμα και σε εκπαιδευτικούς οι οποίοι προβληματίζονται, ζητούν να ενημερωθούν προκειμένου στη συνέχεια να στηρίξουν και να βοηθήσουν τα παιδιά τους ή τους μαθητές τους στη διαχείριση θεμάτων που αφορούν στη σταδιοδρομία τους.

Συμπερασματικά, ο θεσμός σήμερα καλείται να παίξει έναν ρόλο πρωτόγνωρο, έναν ρόλο μετασχηματιστικό και νεωτεριστικό, μέσα από τον οποίον θα προκύψει η σωστή σχέση μεταξύ αγωγής και συμβουλευτικής μέσα από ένα σύγχρονο σύστημα Αγωγής Σταδιοδρομίας στο σχολείο.

Δ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

⁴ Περισσότερα για τις δράσεις που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και συνδέονται άμεσα με το θεσμό ΣΥ.Π βλ. στο παράρτημα Ι.

Μια συστηματική εφαρμογή ενός τόσο ευαίσθητου θεσμού προϋποθέτει την ύπαρξη ενός πολύ καλά σχεδιασμένου μεθοδολογικού μοντέλου.⁵ Ένα τέτοιο μοντέλο, δανεισμένο από το έργο Δημητρόπουλος 1999;;; φαίνεται στο διάγραμμα 2. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα, στην έννοια της «μεθοδολογίας» του θεσμού εντάσσονται οι εξής σημαντικές διαστάσεις: Ο λειτουργός συμβουλευτικής και προσανατολισμού, οι αρχές που διέπουν την εφαρμογή του θεσμού, οι προσεγγίσεις που υιοθετούνται, οι μέθοδοι που επιλέγονται, οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται, τα μέσα και τα υλικά που αξιοποιούνται, οι αφηγηριακές θέσεις αναφορικά με το ποιοι είναι οι σκοποί και οι στόχοι της παρέμβασης, οι αποδέκτες της παρέμβασης, όπως οι θεωρητικές αφηγήσεις του λειτουργού. Παρακάτω γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των διαστάσεων αυτών σε εισαγωγικό και μόνον επίπεδο.

1. Ο Λειτουργός

Στην περίπτωση της εφαρμογής της συμβουλευτικής και του προσανατολισμού στο σχολείο λειτουργοί εξειδικευμένοι είναι οι Σύμβουλοι, ο αριθμός των οποίων επί του παρόντος είναι πολύ περιορισμένος⁶, και οι Καθηγητές-Σύμβουλοι⁷. Στη διευρυμένη εφαρμογή του θεσμού που συζητείται εδώ ο κάθε εκπαιδευτικός μετέχει και μάλιστα πολύ ενεργά στη μαζική εφαρμογή του θεσμού στο σχολείο του.

Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας ο εκπαιδευτικός αντιμετωπίζεται όχι ως ο επαγγελματίας-αυθεντία που θα μεταδώσει τη *μοναδική γνώση* αλλά ως ο λειτουργός που θα υποστηρίξει, που θα διευκολύνει και να ενθαρρύνει τον μαθητή του να αναπτύξει δεξιότητες που θα του επιτρέπουν αυτόνομα να διερευνά και να αξιολογεί πριν πάρει αποφάσεις. Και αυτό ο εκπαιδευτικός το επιτυγχάνει με τη δική του προσωπική εμπλοκή στη διαδικασία του προσανατολισμού, μέσα από το μάθημά του αλλ' ενίοτε και ανεξάρτητα απ' αυτό, με την καθοδήγηση και την υποστήριξη του Καθηγητή – Συμβούλου και του Συμβούλου.

Στήριξη

Λόγω της σημαντικότητας και των απαιτήσεων του έργου του προσανατολισμού ο εκπαιδευτικός, εκτός από το προσωπικό του ενδιαφέρον και τις ιδιαίτερες παιδαγωγικές δεξιότητες που διαθέτει, έχει ανάγκη από πρόσθετη στήριξη. Τη στήριξη αυτή μπορεί να τη ζητήσει από διαφόρων κατηγοριών στελέχη της εκπαιδευτικής λειτουργίας, όπως ενδεικτικά είναι τα παρακάτω:

α) Διοικητικά Στελέχη της Εκπαίδευσης, όπως είναι ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας, ο Προϊστάμενος της Δ/νσης ή του Γραφείου Δ/θμιας Εκπαίδευσης, το αρμόδιο γραφείο της Δ/νσης Σπουδών Δ.Ε του ΥΠΕΠΘ, κτλ.

β) Από πιο Ειδικευμένα Στελέχη του θεσμού, όπως είναι άλλοι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την εφαρμογή του θεσμού ή στελεχώνουν κοντινά Γραφεία ΣΕΠ, από το

⁵ Μια συστηματοποιημένη παρουσίαση της Μεθοδολογίας Συμβουλευτικής Παρέμβασης, οργανωμένης σε ένα συστηματικό μοντέλο, γίνεται στο Δημητρόπουλος 1998^α.

⁶ Πρόκειται για τους Υπευθύνους ΣΕΠ, που πρόσφατα επιμορφώθηκαν σε ετήσιο πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ, όπως και έναν μικρό αριθμό εκπαιδευτικών που με δική τους προσπάθεια έχουν επιτύχει ειδικευση στον θεσμό είτε στο εξωτερικό είτε στα δύο επίσημα προγράμματα εξειδίκευσης Συμβούλων που λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα, ήτοι α) το ΠΜΣ με τίτλο «*Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*» που λειτουργεί στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, και β) το Τμήμα με τίτλο σπουδών «*Συμβουλευτική-Προσανατολισμός*» που λειτουργεί στη ΣΕΛΕΤΕ [Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα].

⁷ Πρόκειται για έναν αριθμό περί τους 500 εκπαιδευτικούς που επιμορφώθηκαν στον ΣΕΠ πρόσφατα σε πρόγραμμα του ΥΠΕΠΘ στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ, που είχε διάρκεια εκπαίδευσης 500 ώρες.

αρμόδιο Κέντρο Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕΣΥΠ) της περιοχής και το επιστημονικό προσωπικό που διαθέτει, από τον τομέα ΣΕΠ του ΠΙ⁸ κτλ.

γ) Από Φορείς Συγγενείς με την Εκπαίδευση, όπως είναι η σχολική επιτροπή, σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων, τοπική αυτοδιοίκηση, άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή χώροι κατάρτισης, εξωεκπαιδευτικά κέντρα που προσφέρουν ανάλογες υπηρεσίες κ.α.

2. Οι Αποδέκτες [Οι «Πελάτες»] των Υπηρεσιών του Θεσμού

Η εφαρμογή του θεσμού Συμβουλευτική - Προσανατολισμός στην εκπαίδευση έχει ως επίκεντρο ενδιαφέροντος κυρίως τον ίδιο το μαθητή με τις ιδιαίτερες ανάγκες του. Για να επιτύχει τη μέγιστη δυνατή βοήθεια προς τον μαθητή του, κάποτε χρειάζεται η παρέμβασή του να έχει ως στόχο τα πρόσωπα που βρίσκονται περί τον μαθητή και επηρεάζουν άμεσα τη συμπεριφορά και εξέλιξή του, όπως είναι οι γονείς του και οι κάθε κατηγορίας «σημαντικοί άλλοι». Αποδέκτες του θεσμού θεωρούνται ακόμη και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί κάθε βαθμίδας⁹.

3. Ο Σκοπός και οι Στόχοι της Παρέμβασης

Μια εισαγωγική οριοθέτηση των σκοπών και των ειδικών στόχων του θεσμού στο σχολείο έγινε ήδη σε προηγούμενα σημεία.

4. Αρχές

Για να είναι δυνατόν να αναμένεται ένα σοβαρό αποτέλεσμα από την προσπάθεια μαζικής εφαρμογής της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού στο σχολείο, είναι ανάγκη κατά την εφαρμογή αυτή να τηρούνται μερικές βασικές αρχές. Επιλεκτικά, ως τέτοιες αρχές αναφέρονται οι παρακάτω.

- ◆ Ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας της όποιας μεθοδολογικής προσέγγισης, που σημαίνει ότι στην συμβουλευτική προσπάθεια του δάσκαλου επίκεντρο της προσπάθειάς του δεν είναι το αντικείμενο αλλά «ο άνθρωπος» που έχει ανάγκες, ενδιαφέροντα, αξίες, σκοπούς και επιδιώξεις.
- ◆ Η ανάγκη καλλιέργειας ενός ζεστού, φιλικού και διευκολυντικού κλίματος μεταξύ του μαθητή [του κάθε αποδέκτη] και του Συμβούλου ή Καθηγητή-Συμβούλου.
- ◆ Η ανάπτυξη μιας σχέσης αμοιβαίας εμπιστοσύνης και σεβασμού μεταξύ των δύο μερών
- ◆ Η έλλειψη κριτικής στάσης και αποδοκimasίας προς αυτό που είναι ή πρεσβεύει ο μαθητής. Με άλλα λόγια, η *αποδοχή του άλλου* όπως είναι.
- ◆ Η δημιουργία των συνθηκών εκείνων που διευκολύνουν την προσωπική έκφραση, μάθηση και ανάπτυξη.
- ◆ Η καλλιέργεια του αισθήματος ότι σε μια σχέση και οι δύο πλευρές έχουν να *πάρουν* και να *δώσουν*, να ανακαλύψουν και να ωφεληθούν.
- ◆ Το άτομο είναι ελεύθερο και διαθέτει τη βούληση να λάβει από μόνο του τις αποφάσεις που εκείνο θεωρεί ως καλύτερες για τον εαυτό του.

⁸ Στο παράρτημα II υπάρχουν στοιχεία επικοινωνίας με τους προαναφερόμενους φορείς.

⁹ Πρόσφατη έρευνα [βλ. Δημητρόπουλος 1997] έχει καταδείξει τη μεγάλη ανάγκη των εκπαιδευτικών για συμβουλευτική και ψυχολογική στήριξη σε πολλές καταστάσεις που σχετίζονται με το επαγγελματικό τους έργο.

- ♦ Ο ρόλος του θεσμού, και του κάθε λειτουργού του αντίστοιχα, είναι όχι να υποκαταστήσει το άτομο αλλά να το στηρίξει να αναλάβει τις πρωτοβουλίες που αυτό κρίνει ότι είναι απαραίτητο να αναλάβει.

4. Το Θεωρητικό Υπόβαθρο

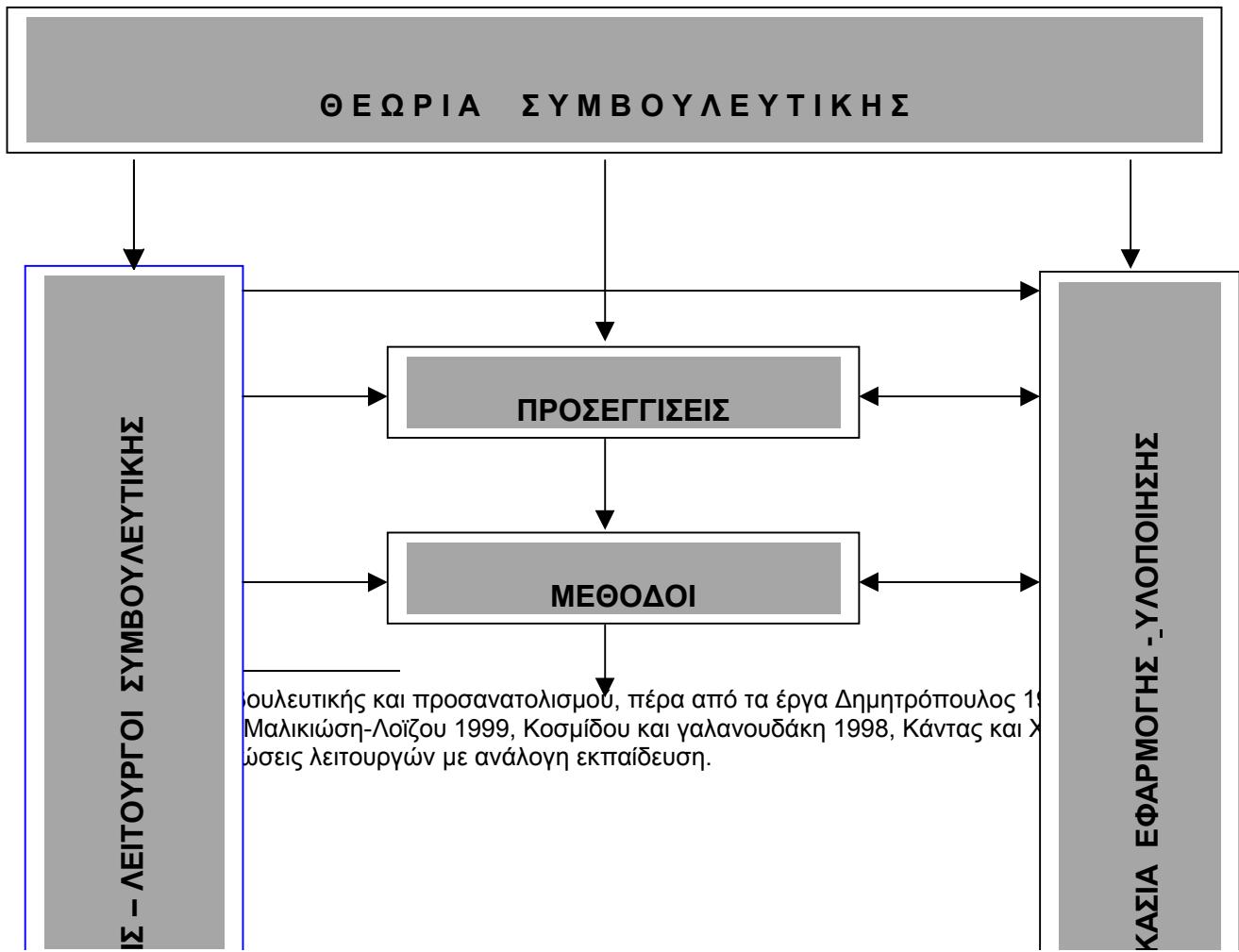
Για να είναι δυνατόν ένας θεσμός να εφαρμοστεί με έστω και στοιχειώδεις απαιτήσεις επιστημονικότητας, είναι απαραίτητο η εφαρμογή αυτή να μην είναι «αθεωρητική», αλλά να στηρίζεται σε επαρκή θεωρητική στήριξη. Η Συμβουλευτική και ο Προσανατολισμός διαθέτουν πλουσιώτατη θεωρητική στήριξη. Γι' αυτό και καλόν είναι καθένας που ασχολείται με τον θεσμό, και αναπτύξει ενδιαφέρον για συμμετοχή πάνω από το πρωτοβάθμιο επίπεδο της μαζικής παρέμβασης, να αναζητήσει την ευκαιρία να εξοικειωθεί με το θεωρητικό υπόβαθρο της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού¹⁰.

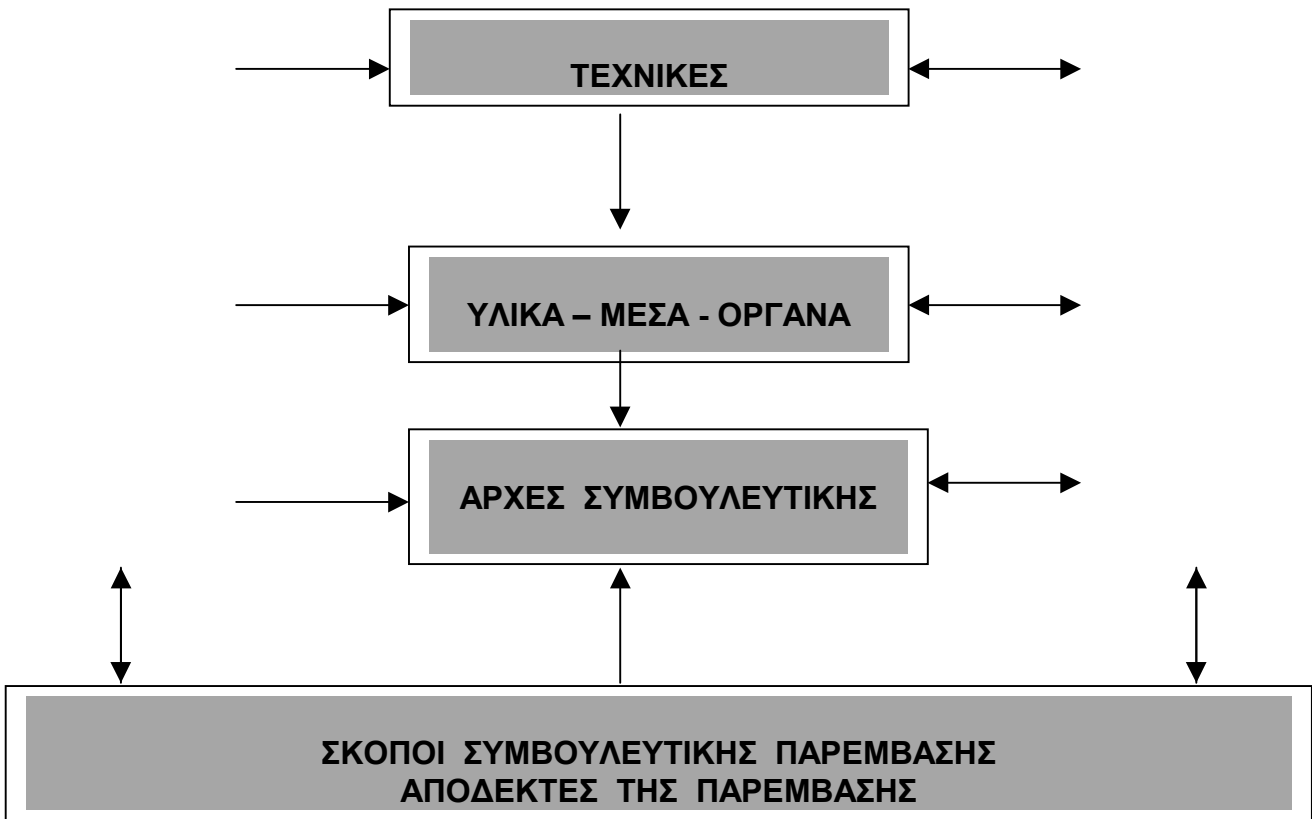
5. Οι Προσεγγίσεις

Ενδεικτικά και μόνον, μεταξύ των προσφερόμενων προσεγγίσεων είναι κατάλληλες για αξιοποίηση στην περίπτωση της Αγωγής Σταδιοδρομίας τόσο η άμεση όσο και η έμμεση προσέγγιση, τόσο η ατομική όσο και η ομαδική αλλά και η μαζική, κυρίως η προληπτική αλλά χωρίς να αποκλείεται και η θεραπευτική¹¹, τόσο η προσωπική όσο και κάποτε η τηλεφωνική, τόσο η ενεργός όσο και η ανταπόκρισης, κτλ.

6. Οι μέθοδοι

Από πλευράς γενικών μεθόδων, είναι δυνατόν στο πλαίσιο του θεσμού μπορεί να αξιοποιηθούν οι παρακάτω κατά περίπτωση.

Διάγραμμα 2

Διαγραμματική Παρουσίαση της Έννοιας της «Μεθοδολογίας Συμβουλευτικής»

Πηγή: Δημητρόπουλος 1998^α.

α. Ατομική συμβουλευτική και ατομικός προσανατολισμός, δουλειά δηλαδή σε εξατομικευμένο επίπεδο ώστε να αφορά τον άμεσα ενδιαφερόμενο μαθητή, γονέα, εκπαιδευτικό κτλ.

β. Ομαδική συμβουλευτική, δουλειά δηλαδή σε ομαδικό επίπεδο [ομάδα 3-12 ατόμων] ώστε να αφορά μια ομάδα ενδιαφερομένων μαθητών, γονιών, εκπαιδευτικών κτλ.

γ. Μαζική συμβουλευτική και μαζικός προσανατολισμός, δουλειά δηλαδή σε μαζικότερο επίπεδο ώστε να φορά ευρύτερα τη σχολική κοινότητα, μια τοπική κοινωνία κ.α

δ. Τεχνικά υποβοηθούμενη συμβουλευτική / τεχνικά υποβοηθούμενο προσανατολισμό αντίστοιχα, με την αξιοποίηση κάποιων από τα βασικά τεχνικά μέσα [όπως τηλεφώνου, Η/Υ, δικτύων, μαγνητοσκοπίου, κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης κτλ.].

ε. Βιωματική-εργαστηριακή συμβουλευτική, και αντίστοιχο προσανατολισμό, με την βιωματική εμπλοκή των μαθητών σε αντίστοιχες δραστηριότητες συμβουλευτικής και προσανατολισμού.

στ. Άλλες μεθόδους, όπως αλληλοσυμβουλευτική, συμβουλευτική συνεργασία, περιβαλλοντική παρέμβαση κτλ.

7. Οι Τεχνικές

Ανάλογα με το σκοπό αλλά και τη μέθοδο παρέμβασης, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του πληθυσμού που κάθε φορά απευθύνεται ο θεσμός καθώς και τους ειδικότερους κάθε φορά ψυχοπαιδαγωγικούς στόχους, ο εκπαιδευτικός έχει στη διάθεσή του ποικιλία τεχνικών, οι οποίες επιτρέπουν την ενεργό και ζωντανή εμπλοκή των ίδιων των ενδιαφερόμενων στη διαδικασία. Τέτοιες τεχνικές¹² μπορεί να είναι:

- ✓ οι εξατομικευμένες συναντήσεις / συνεντεύξεις
- ✓ οι μικρές γραπτές εξατομικευμένες ασκήσεις
- ✓ ο καταγισμός ιδεών
- ✓ η εργασία σε ζευγάρια ή μικρές ομάδες
- ✓ η σωματική και ψυχολογική έκφραση μέσω εναλλακτικών τρόπων π.χ παίξιμο ρόλων, δραματοποίηση/ θεατρικό παιχνίδι, κατασκευές π.χ κολάζ, αφίσας, έκφραση μέσω του σχεδίου και της ζωγραφικής
- ✓ ο σχεδιασμός και υλοποίηση μικρών ερευνών μέσα ή έξω από το σχολείο (εμπειρικές εργασίες πεδίου)
- ✓ ασκήσεις επίλυσης προβλήματος
- ✓ η σύνθεση και μελέτη επαγγελματικών μονογραφιών
- ✓ η οργάνωση αλλά και πραγματοποίηση συνεντεύξεων π.χ με επαγγελματίες
- ✓ η αλληλοεκπαίδευση
- ✓ ο σχεδιασμός, οργάνωση και διατήρηση προσωπικού αρχείου
- ✓ οι συνθετικές ομαδικές εργασίες
- ✓ οι διοργάνωση και πραγματοποίηση επισκέψεων σε χώρους εκπαίδευσης και εργασίας (επιτόπια παρατήρηση)
- ✓ μελέτη περίπτωσης
- ✓ η διοργάνωση εκθέσεων, ενημερωτικών συναντήσεων, κ.α

8. Τα Μέσα – Υλικά – Όργανα

Ο εκπαιδευτικός παράλληλα με τα προαναφερόμενα μεθοδολογικά εργαλεία για τη υλοποίηση των στόχων του θεσμού, μπορεί να αξιοποιήσει δύο κατηγοριών μέσα και υλικά: Εκείνα που μπορεί να κατασκευάζει ή να επινοεί γενικά μόνος του για τους κατά περίπτωση σκοπούς και τις κατά περίπτωση δραστηριότητες, και εκείνα που του παρέχονται έτοιμα από την υπηρεσία.

Στην πρώτη ομάδα ανήκουν μέσα και υλικά όπως ερωτηματολόγια, τεστ, γραπτό υλικό που κατά κανόνα ο ίδιος ετοιμάζει, κτλ.

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα παρακάτω:

- βιβλίο καθηγητή και τετράδιο μαθητή Γ' Γυμνασίου με τίτλο *Ετοιμάζομαι για τη ζωή* (έκδοση νέα, του 2000),
- βιβλίο καθηγητή και τετράδιο μαθητή Α' Ενιαίου Λυκείου με τίτλο *Σχεδιάζω το Μέλλον μου* (έκδοση νέα, του 2000),
- δύο τόμοι Οδηγοί Σπουδών: ένας για *Σπουδές μετά το Γυμνάσιο* και ένας για *Σπουδές μετά το Λύκειο*.

Ε. Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΥ.Π ΣΗΜΕΡΑ

¹² Τα μεθοδολογικά εργαλεία που παρατίθενται συνδέονται περισσότερο με την ατομική και ομαδική μεθοδολογική προσέγγιση παρά με αυτή του μαζικού τύπου. Η τελευταία μπορεί να συμπεριλάβει εκτός από τη διοργάνωση εκθέσεων και ενημερωτικών συναντήσεων που αναφέρονται αμέσως παρακάτω, τη διοργάνωση καμπάνιας ευαισθητοποίησης, την ανάπτυξη δημοσίων σχέσεων με άλλους φορείς της εκπαίδευσης και απασχόλησης, τη διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων και σεμιναρίων ευαισθητοποίησης ή εκπαίδευσης, την καθιέρωση *ημερών εκπαίδευσης και επαγγελματών* στο πλαίσιο εκδηλώσεων της εκπαιδευτικής κοινότητας κ.α

Έχει ήδη αναφερθεί ότι τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια να ενισχυθεί και να αναβαθμιστεί ο θεσμός, τόσο σε επίπεδο θεσμικό αλλά και σε αυτό της επιστημονικής δράσης. Έτσι ελπίζεται ότι θα καταστεί δυνατόν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα οι σύγχρονες και μεταβαλλόμενες ανάγκες του ατόμου και της κοινωνίας γενικότερα. Έτσι, αναπτύσσονται δράσεις, παρεμβάσεις και υπηρεσίες που συνοψίζονται όπως παρακάτω.

1. Υπηρεσίες Εντός του Πλαισίου της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

α. Εξωτερικές Υπηρεσίες

Πρόκειται για υπηρεσίες «έξω από τη σχολική μονάδα», οι οποίες έρχονται να πλαισιώσουν και να υποστηρίξουν το σχολείο και οι οποίες μπορούν να ανταποκριθούν με πληρότητα στις εξειδικευμένες ανάγκες της σχολικής κοινότητας, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, όπως και σε επίπεδο ευρωπαϊκό. Αυτό το επιτυγχάνουν χάρις στην υποδομή, στα μέσα και εξειδικευμένο προσωπικό που διαθέτουν. Στην ομάδα αυτή εντάσσονται τα κατά τόπους *Κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕΣΥΠ)*.

β. Εσωτερικές Διευρυμένες Υπηρεσίες

Στην κατηγορία αυτή υπηρεσιών ανήκουν εκείνες που λειτουργούν εσωτερικά στο σχολείο, και τις οποίες εφαρμόζει το σχολείο από μόνο του για την αντιμετώπιση των αναγκών του πληθυσμού του, βάσει της εθνικής πολιτικής αλλά και των τοπικών επιλογών. Εδώ εντάσσονται τα κατά τόπους *Γραφεία ΣΕΠ* που λειτουργούν μέσα στη σχολική μονάδα και τα οποία με τη σειρά τους διαθέτουν σχετικά εξειδικευμένο προσωπικό και σχετικά επαρκή υλικοτεχνική υποδομή, κατάλληλη για το συμβουλευτικό και υποστηρικτικό έργο που καλούνται να υλοποιήσουν. Επίσης εδώ μπορούμε να εντάξουμε την ανάπτυξη προγραμμάτων και εκδηλώσεων που σχετίζονται ευρύτερα με το τομέα του θεσμού. Εκτός από τις επισκέψεις σε χώρους εκπαίδευσης και απασχόλησης, τις προσκλήσεις επαγγελματιών, τη διοργάνωση ενημερωτικών συναντήσεων κ.α δίνεται πια η ευκαιρία με τη θεσμοθέτηση της Αγωγής Σταδιοδρομίας¹³ ως ξεχωριστής σχολικής δραστηριότητας να αναπτύσσονται προγράμματα ΣΥ.Π. που αφορούν τη Σταδιοδρομία γενικότερα και υλοποιούνται χωρίς τους περιορισμούς του χώρου και του χρόνου και της ηλικίας που συχνά επιβάλλει το υπάρχον ωρολόγιο πρόγραμμα.

γ. Ενσωματωμένες Υπηρεσίες

Εδώ συμπεριλαμβάνονται οι δράσεις που, «μέσα στη σχολική μονάδα» είναι συνολικά ενσωματωμένες μέσα στο επίσημο πρόγραμμα σπουδών του σχολείου. Δεν συμπεριλαμβάνεται μόνο η εφαρμογή του θεσμού στην τάξη, με την παραδοσιακότερη μορφή της αγωγής και εκπαίδευσης ως ξεχωριστού "μαθήματος" αλλά και η ενσωμάτωση των γενικότερων και ειδικότερων στόχων και αντίστοιχα λειτουργιών του θεσμού με τη μορφή της **διάχυσης** τους σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα και σε όλες τις σχολικές δραστηριότητες¹⁴. Εν προκειμένω φορέας υλοποίησης δεν είναι μόνο ο εξειδικευμένος ή επιμορφωμένος εκπαιδευτικός που ασχολείται επισήμως με τον θεσμό, αλλά εμπλέκονται

¹³ ΦΕΚ 161 τ. Β' 16-2-2000. Στο παράρτημα ΙΙΙ υπάρχει το περιεχόμενο της απόφασης.

¹⁴ Ειδικότερα στη διάχυση των στόχων/ λειτουργιών του θεσμού σε άλλα γνωστικά αντικείμενα και σχολικές δραστηριότητες θα αναφερθούμε στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο.

όλοι οι εκπαιδευτικοί του σχολείου, καθέννας στο πλαίσιο του δικού του ξεχωριστού επιστημονικού αντικειμένου.

δ. Το Νέο υλικό

Στο πλαίσιο της αναμόρφωσης και του εκσυγχρονισμού του θεσμού που επιχειρείται με τη συμπαράσταση και χρηματοδότηση του ΕΠΕΑΕΚ, έχουν παραχθεί ή αποκτηθεί ήδη τα παρακάτω νέα υλικά και μέσα.

- Υλικό εφαρμογής της Διάχυσης του θεσμού Συμβουλευτική – Προσανατολισμός στα προγράμματα σπουδών και στα βιβλία του Ενιαίου Λυκείου.
- Εγχειρίδιο για την εκπαίδευση / ενημέρωση των γονέων σε θέματα που αγγίζουν το περιεχόμενο του θεσμού [Οδηγός για τους Γονείς].
- Αναλυτικός Οδηγός Μεταλυκειακών Σπουδών, τόσο σε έντυπη όσο και σε ηλεκτρονική μορφή.
- Αναλυτικός Οδηγός Επαγγελμάτων, τόσο σε έντυπη όσο και σε ηλεκτρονική μορφή.
- Ηλεκτρονική Τράπεζα Εκπαιδευτικής και επαγγελματικής Πληροφόρησης.
- Ψυχομετρικό υλικό ΣΥ.Π. [Ερωτηματολόγια και άλλο σταθμισμένο στην ελληνική πραγματικότητα ψυχοπαιδαγωγικό υλικό].
- Σειρά βιβλίων για τον θεσμό που εμπλουτίζουν τις βιβλιοθήκες των ΚΕ.ΣΥ.Π, των Γρα.ΣΕΠ αλλά και των σχολικών μονάδων.

2. Φορείς Πέρα Από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Τα τελευταία χρόνια είναι η περίοδος κατά την οποία η συμβουλευτική και ο προσανατολισμός είχαν ευτύχησε να εφαρμόζεται και σε χώρους πέρα από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ήδη, με την παρέμβαση και χρηματοδότηση της Κοινότητας ήδη λειτουργούν στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση τα Γραφεία Διασύνδεσης (άλλοτε Γραφεία Σταδιοδρομίας)

Επίσης, στο χώρο της ιδιωτικής τόσο δευτεροβάθμιας όσο και μεταλυκειακής εκπαίδευσης ήδη λειτουργούν φορείς ή υπηρεσίες που προσφέρουν προσανατολισμό προς διάφορες ομάδες στόχους.

3. Φορείς Εκτός Εποπτείας ΥΠΕΠΘ

Πέρα από τους φορείς μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα που συμμετέχουν στην υλοποίηση του θεσμού Συμβουλευτική-Προσανατολισμός, υπάρχουν και διάφοροι φορείς έξω από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα που προσφέρουν βοήθεια που σχετίζεται με το έργο της συμβουλευτικής και του προσανατολισμού. Τέτοιοι φορείς είναι τα διάφορα κέντρα Προσανατολισμού, Συμβουλευτικής, Πληροφόρησης κτλ. των δήμων, τα Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης του ΟΑΕΔ, τα Κέντρα Ψυχικής Υγείας, τα ΚΕΣΥΥ που προσφέρουν τις Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες στα προγράμματα ανεργίας του Υπουργείου Εργασίας, οι συμβουλευτικές υπηρεσίες που προσφέρονται στο πρόγραμμα του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας του ΙΔΕΚΕ¹⁵, τα διάφορα Κέντρα Επανάταξης ή Κέντρα Ενσωμάτωσης, οι Ένοπλες Δυνάμεις έχουν ήδη ξεκινήσει μια ανάλογη προσπάθεια, όπως και η εκκλησία, το σωφρονιστικό σύστημα κτλ.

¹⁵ Βλ. Δημητρόπουλος 2000;;;

ΣΤ. ΟΦΕΛΗ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ [ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ] ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Όταν γίνεται λόγος για την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής του θεσμού, η σκέψη μας εστιάζεται κατά κύριο λόγο στον άμεσο χρήστη των συμβουλευτικών υπηρεσιών, δηλαδή τον άμεσα επωφελούμενος μαθητή [τον αποδέκτη της συμβουλευτικής παρέμβασης]. Όμως δεν είναι μόνο αυτός που ωφελείται από την ύπαρξη ενός καλά οργανωμένου και επιστημονικά εφαρμοζόμενου θεσμού. Οφέλη ουσιαστικά αποκομίζουν όλα τα ενδιαφερόμενα και εμπλεκόμενα μέρη στην εκπαιδευτική και κοινωνική διαδικασία.

Ειδικότερα τα οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή του θεσμού ΣΥ.Π στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενταγμένα κατά κατηγορία αποδεκτών, μπορούν να συνοψιστούν όπως παρακάτω.

1. Για τον μαθητή

Σε διάφορα σημεία παραπάνω έχει τονιστεί ότι ο κεντρικός αποδέκτης της προσπάθειας που καταβάλλεται μέσα από τον θεσμό αυτόν στην εκπαίδευση είναι ο μαθητής. Αυτός είναι λοιπόν που θεωρείται ότι αποκομίζει και τα μεγαλύτερα οφέλη από την παρουσία του θεσμού στο σχολείο. Οι τομείς στους οποίους θεωρείται ότι αναφέρεται η ωφέλεια αυτή αναφέρθηκαν στη συζήτηση των σκοπών και στόχων αλλά και των λειτουργιών σε προηγούμενα σημεία.

2. Για τον εκπαιδευτικό

Ο εκπαιδευτικός οφελείται από την παρουσία της συμβουλευτικής και του προσανατολισμού στο σχολείο με δύο τρόπους. Ο πρώτος έχει να κάνει με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει ο θεσμός. Ο δεύτερος σχετίζεται με τους εκπαιδευτικούς που μετέχουν στην εφαρμογή του θεσμού, και ελπίζεται ότι στο μέλλον θα είναι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί.

Καθένας που εμπλέκεται άμεσα στην εφαρμογή του θεσμού αποκομίζει οφέλη αφού του δίνεται η ευκαιρία :

- ◆ Να αναπτύξει μια δυναμική σχέση με τους τομείς που πραγματεύεται.
- ◆ Να διαχειριστεί την πρόκληση που αναδύει η διάσταση του παιδαγωγικού ρόλου του ως διευκολυντή της διαδικασίας της αγωγής αλλά και της ανάπτυξης, της εξέλιξης, της ωρίμανσης κτλ. του μαθητή, μέσα από τη νέα **Συμβουλευτική Σχέση** του με τους μαθητές.
- ◆ Να βελτιώσει το παιδαγωγικό του έργο και γενικά τους παιδαγωγικούς του ρόλους.
- ◆ Να εμπλακεί δυναμικά και ουσιαστικά στην εκπαιδευτική πράξη η οποία αποκτά νέες διαστάσεις καθώς τονίζεται ο ρόλος του ως παιδαγωγός με μαθητοκεντρικό προσανατολισμό παρά ως πομπός στείρας γνώσης.
- ◆ Να βελτιώσει την επικοινωνία του με τους συναδέλφους, με τους γονείς και τους μαθητές του.
- ◆ Να καλλιεργήσει δεξιότητες επικοινωνίας και συμβουλευτικής που μπορούν στη συνέχεια να συμβάλλουν στην προσωπική του και επαγγελματική του ανάπτυξη, κτλ.

3. Για την Οικογένεια του Μαθητή

Στους έμμεσα επωφελούμενους εντάσσεται και η **οικογένεια του μαθητή**, για την οποία ο συμβουλευτικός και καθοδηγητικός ρόλος γύρω από την ωρίμανση, προσαρμογή, κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτική και επαγγελματική εξέλιξη του προστατευόμενου μέλους της είναι καθοριστικός. Έτσι μέσω της εφαρμογής του θεσμού οι γονείς υποστηρίζονται και διευκολύνονται στην προσπάθειά τους :

- ◆ Να ενημερωθούν έμμεσα, άμεσα, έγκυρα και έγκαιρα πάνω σε θέματα σχετικά με τις υπάρχουσες εκπαιδευτικές και επαγγελματικές ευκαιρίες.
- ◆ Να έλθουν σε επαφή με πρωτογενείς πηγές πληροφόρησης.
- ◆ Να προετοιμαστούν για τις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στο οικονομικό και κοινωνικό πεδίο, αλλαγές που δύσκολα μπορούν να προβλεφτούν για το μέλλον των παιδιών τους.
- ◆ Να αποφορτιστούν συναισθηματικά στις περιπτώσεις που οι ίδιοι νιώθουν ανήμποροι να βοηθήσουν, ακόμη κάποτε και να πληροφορήσουν κατάλληλα τα παιδιά τους.
- ◆ Να μοιραστούν το έργο τους με κάποιους που θεωρούνται εξειδικευμένοι σε έναν τόσο ευαίσθητο τομέα όπως αυτόν της συμβουλευτικής και του προσανατολισμού.
- ◆ Τέλος, και όχι λιγότερο σημαντικό, να αποκομίσουν τα οφέλη που απορρέουν από την όλο και αυξανόμενη τάση στη σχολείο να ασχοληθεί με την εκπαίδευση των γονέων τόσο σε σχέση με τα παιδιά τους όσο και σε σχέση με άλλα θέματα τρέχουσας εκπαιδευτικής ή και επαγγελματικής πραγματικότητας.

4. Για το Σχολείο – για το Εκπαιδευτικό Σύστημα

Από την ύπαρξη ενός αναμορφωμένου θεσμού ΣΥΠ στην εκπαίδευση ωφελείται επίσης **το ίδιο το σχολείο και το εκπαιδευτικό σύστημα** γενικότερα στους παρακάτω τομείς.

- ◆ Γίνεται σταδιακά ικανό να λειτουργεί ως κοινωνικό αγαθό, προσδίδοντας παράλληλα την αντισταθμιστική διάσταση στο ρόλο που αναλαμβάνει.
- ◆ Γίνεται πιο ευαίσθητο στις κοινωνικές αλλά και ατομικές ιδιαιτερότητες, και πιο ευέλικτο και ευπροσάρμοστο στις σύγχρονες τάσεις και εξελίξεις της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας,
- ◆ Μετατρέπεται από έναν κλειστό και άκαμπτο οργανισμό που είναι ακόμη και σήμερα σε έναν φορέα ανοικτό προς τα ερεθίσματα, προς τις συνεργασίες και αλληλεπιδράσεις της τοπικής αλλά και της ευρύτερης κοινωνίας.
- ◆ Δημιουργεί τις προϋποθέσεις να ευαισθητοποιείται σε σχέση με τις σύγχρονες απαιτήσεις και ανάγκες της εκπαιδευτικής κοινότητας.
- ◆ Δημιουργεί τις προϋποθέσεις να επικεντρώνεται στις εξατομικευμένες ανάγκες όπου χρειαστεί τόσο για την ομαλή λειτουργία του οργανισμού και του συστήματος όσο και την ευημερία και ανάπτυξη του ατόμου.
- ◆ Αφήνει τον εαυτό του να αναπτύξει μια εκσυγχρονιστική, δημοκρατική, κοινωνική και παιδαγωγική διάσταση σε κάθε μορφής υπηρεσία που προσφέρεται στον σχολικό χώρο.

5. Για το Ευρύτερο Κοινωνικό Σύνολο

Τέλος, η οργάνωση ενός σύγχρονου συστήματος συμβουλευτικής και προσανατολισμού στην εκπαίδευση αγγίζει άμεσα **την κοινωνία** ολόκληρη σε όλα της τα υποσυστήματα [κοινωνικό, πολιτισμικό, επαγγελματικό, οικονομικό, κτλ.] αφού όσο πιο

ολοκληρωμένα προετοιμασμένοι και θωρακισμένοι είναι οι πολίτες της από τη σχολική τους ηλικία τόσο περισσότερο το αποτέλεσμα της δράσης τους συμβάλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, ενώ παράλληλα προλαμβάνονται ή έστω περιορίζονται οι διάφορες μορφές κοινωνικής παθολογίας. Η ευημερία και ανάπτυξη δεν πρέπει να είναι το δικαίωμα των λίγων οι οποίοι διαθέτουν τα μέσα και ταυτίζονται με τις κυρίαρχουσες ιδεολογίες ενώ η δυνατότητα να *προκαλούνται* και να *αμφισβητούνται* αυτά που θεωρούνται δεδομένα είναι και ο κύριος τρόπος της κοινωνικής αλλαγής και εξέλιξης. Σε τελευταία ανάλυση, ο σκοπός όλων αυτών των **θεσμών επικούρησης του ανθρώπου** είναι να επιτύχουν ώστε να δημιουργούνται ευτυχισμένα άτομα μέσα σε ευημερούσες κοινωνίες.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ

Εισαγωγή

Όπως σημειώθηκε και σε προηγούμενα σημεία, η φιλοσοφία της αναμορφωμένης και εκσυγχρονισμένης εφαρμογής του θεσμού στην Εκπαίδευση είναι να πάψει να είναι ο θεσμός ευθύνη των λίγων και των ειδικών, αλλά να μετατραπεί σε υπόθεση ολόκληρης της σχολικής μονάδας. Να μην είναι η συμβουλευτική και ο προσανατολισμός ένα υποσύστημα μέσα σε ένα σύστημα, αλλά να είναι μέρος εγγενές και αναπόσπαστο του όλου. Το τί, το γιατί και το πώς αυτής της προσπάθειας περιγράφεται στο κεφάλαιο αυτό.

A. Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Είναι με διάφορους τρόπους διαπιστωμένο ήδη, τόσο μέσα από την εμπειρική έρευνα όσο και μέσα από την πράξη της εφαρμογής του «ΣΕΠ» στην Εκπαίδευση, ότι η εφαρμογή αυτή, αν δεν απέτυχε τελείως, οπωσδήποτε δεν επέτυχε τα αναμενόμενα μέχρι τώρα¹⁶. Ένας από τους λόγους οι οποίοι οδήγησαν στην παραπάνω κατάσταση είναι το ότι ο θεσμός αυτός στο σχολείο, παρά τις θεωρητικές παραδοχές που επισήμως διατύπωνε, α) περιορίστηκε στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, β) περιορίστηκε στα σημεία των αποφάσεων (μετετράπη σε στατική η εφαρμογή του) σχεδόν από την αρχή της εφαρμογής του, και γ) απομονώθηκε από το υπόλοιπο πρόγραμμα σπουδών, με αποτέλεσμα να ασχολούνται με τον ΣΕΠ οι δυσανάλογα λίγοι ενώ ταυτόχρονα τον αντιστρατεύονταν [εκούσια ή ακούσια] οι συντριπτικά περισσότεροι μέσα στην εκπαίδευση.

Με δεδομένη την παραπάνω πραγματικότητα, η φιλοσοφία του αναμορφωμένου θεσμού διαφοροποιείται άρδην, προς μια κατεύθυνση η οποία ελπίζεται ότι θα περιορίσει τις αρνητικές παρενέργειες ενώ θα δώσει μια νέα ώθηση τόσο στον θεσμό τον ίδιο όσο και, μέσω αυτού, στην υπόθεση του γενικότερου εκσυγχρονισμού του σχολείου στη χώρα μας.

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, μέσω της ανάπτυξης *ενσωματωμένων λειτουργιών του θεσμού*, στο πλαίσιο της καθημερινής λειτουργίας του συνόλου του σχολείου, υπάρχει η δυνατότητα ο θεσμός να γίνει ένα αναπόσπαστο και λειτουργικό κομμάτι του συνολικού περιγράμματος σπουδών της εκπαίδευσης. Αυτό επιτυγχάνεται με την ενσωμάτωση των σκοπών και λειτουργιών του σε όλα τα προγράμματα και βιβλία όλων των μαθημάτων του σχολείου¹⁷. Μια τέτοια προσπάθεια στην πράξη σηματοδοτεί μια νέα πραγματικότητα στη θεώρηση της λειτουργίας του σχολείου σε σχέση με τη συμβουλευτική και τον προσανατολισμό, αφού:

⇒ Ο θεσμός εφαρμόζεται και αναπτύσσεται όχι ως ξεχωριστό μάθημα αλλ' ούτε και ως ξεχωριστή οντότητα, αλλ' ενσωματώνεται ως φυσικό και αναπόσπαστο μέρος κάθε μαθήματος στο γενικότερο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος και έτσι αποτελεί

¹⁶ Για εμπειρική έρευνα σχετικά με την αξιολόγηση του θεσμού στην Εκπαίδευση βλ. Δημητρόπουλος 1986. Τέττερη κα. 1999, Κασσωτάκης κα 1995 κτλ.

¹⁷ Στο Δημητρόπουλος 2000β γίνεται μια εμπειριστατωμένη θεμελίωση της φιλοσοφίας, της σκοπιμότητας και της χρησιμότητας της ΔΙΑΧΥΣΗΣ στο σχολείο.

ένα φυσικό λειτουργικό κομμάτι του. Γίνεται φιλοσοφία του σχολείου και τρόπος λειτουργίας του.

- ⇒ Καθώς το σύγχρονο σχολείο επαναπροσδιορίζει τους στόχους του, αυτοί βρίσκονται σε αρμονία με αυτούς του θεσμού, με τη φιλοσοφία και τις λειτουργίες του.
- ⇒ Σταδιακά εγκαταλείπεται η μονοδιάστατη και συντηρητική προσέγγιση της γνώσης όπου τα γνωστικά πεδία είναι κατακερματισμένα και ασύνδετα, θεωρούνται κτήμα της μοναδικής επιστημονικής αυθεντίας και κατακτώνται μέσα από μηχανικές διαδικασίες μάθησης και μετάδοσης της γνώσης. Αντίθετα, όλο και περισσότερο γίνεται λόγος για την ανάγκη διεπιστημονικής προσέγγισης της γνώσης ώστε να δίνεται η δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο να την αντιλαμβάνεται ως ένα όλον, μέσω της συνέχειας, της αλληλεξάρτησης, της συμμετοχικής μάθησης και της σύνδεσής της με τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε ατόμου και τις ήδη κατακτημένες εμπειρίες του.
- ⇒ Η μεθοδολογία και τα μέσα που χρησιμοποιεί ο θεσμός είναι αυτά που προάγουν την ενεργητική συμμετοχή στη μάθηση, την αυτονομία, την εξατομίκευση και την κριτική προσέγγιση. Τέτοιες μέθοδοι έχουν εντοπιστεί ως οι πιο κατάλληλες προκειμένου ο σημερινός μαθητής να αποκτήσει τις απαραίτητες δεξιότητες για την μελλοντική ενήλικη ζωή και την ένταξή του σε ένα κόσμο που συνεχώς εξελίσσεται ενώ παράλληλα αποκτά τον έλεγχο της ζωής του μέσα από διαδικασίες που το κάνουν κοινωνικά και συνειδητά συμμετέχον.
- ⇒ Το σύγχρονο σχολείο, προκειμένου να διατηρήσει την εξελικτική του χροιά, είναι απαραίτητο να αναπτύσσει πολιτικές δημοκρατικής και συμμετοχικής λήψης αποφάσεων και να εμπλέκει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς, στην παιδαγωγική διαδικασία. Ο θεσμός, και άρα η διάχυση των στόχων και λειτουργιών του, προϋποθέτουν έναν εκπαιδευτικό δημοκρατικό και ανοικτό στα νέα ερεθίσματα, ικανόν να ανταποκριθεί στις εξελίξεις της επιστήμης του, ο οποίος έχει την ευκαιρία να προσεγγίζει την εκπαίδευση και την παιδαγωγική πράξη στην ολότητά της και χωρίς να χάνει το ενιαίο του περιεχομένου της και της αλληλοσυμπληρωματικότητας των επιμέρους σκοπών της.

Συμπερασματικά μπορεί να υποστηριχτεί ότι το σύγχρονο σχολείο είναι εκείνο που καλείται να αναπτύξει μεθόδους, να βρει διεξόδους και να εφεύρει μέσα με σκοπό α) να βελτιώσει τις παρεχόμενες υπηρεσίες του, και β) να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του πληθυσμού και στις γενικότερες εξελίξεις, αποκτώντας ένα πρόσωπο ανοικτό, διεπιστημονικό, ευέλικτο, συμμετοχικό, ποιοτικό, πρακτικά εφαρμόσιμο.

Ένας τρόπος, με τον οποίον είναι δυνατόν να επιτευχθούν τα παραπάνω είναι να εξασφαλιστεί η **διάχυση των λειτουργιών** του θεσμού Συμβουλευτική – Προσανατολισμός μέσα στο όλον του σύγχρονου σχολείου, δηλαδή μέσα σε κάθε όψη του προγράμματος σπουδών, και μάλιστα τόσο στις διδακτικές όσο και στις εξωδιδακτικές του σχολικές δραστηριότητες.

B. Η ΕΝΝΟΙΑ

Η ενσωμάτωση για την οποία έγινε λόγος παραπάνω επιτυγχάνεται με μια συγκεκριμένη μεθοδολογική προσέγγιση, που στο εξής στην ελληνική βιβλιογραφία έχει τον τίτλο «**Διάχυση**». Με τον όρο διάχυση εννοούμε την ενσωμάτωση όλων των λειτουργιών της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού σε κάθε δραστηριότητα του σχολείου, τόσο διδακτική [σε όλα τα μαθήματα και βιβλία] όσο και εξωδιδακτική. Μάλιστα, με τη διάχυση δεν νοείται μια παθητική ενσωμάτωση, αλλά μια ένταση που είναι

απόλυτα λειτουργική , ένα μέρος που είναι απόλυτα ενεργό, ως εγγενές μέρος της όλης λειτουργίας του σχολείου. Ενδεικτικά, η ενεργητική αυτή ένταξη γίνεται στα παρακάτω.

- * Σε όλες τις πρόσφορες θεματικές ενότητες κάθε αντικειμένου που διδάσκεται ως ξεχωριστό μάθημα,
- * Σε όλους τους εκπαιδευτικούς σκοπούς,
- * Στη γενική και ειδική μεθοδολογία και
- * Στις κύριες δεξιότητες που στοχεύει να καλλιεργήσει το συγκεκριμένο επιστημονικό αντικείμενο.
- * Στις κύριες, αν όχι σε όλες, τις υπόλοιπες [εξωδιδασκτικές] σχολικές δραστηριότητες.

Με άλλα λόγια η διάχυση γίνεται σε όλο το περιεχόμενο όλων των διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων, από τα οποία απαρτίζεται το πρόγραμμα σπουδών της εκπαίδευσης, αλλά και σε όλες τις λοιπές εκτός μαθημάτων σχολικές δραστηριότητες .

Συνοπτικά, και όπως αναφέρεται στο αναλυτικό κείμενο Δημητρόπουλος (2000β) γίνεται λόγος για μια **Ολική-Δυναμική** προσέγγιση στην εφαρμογή του θεσμού στην εκπαίδευση, η οποία προϋποθέτει ότι «η διάχυση στη σχολείο

α) Είναι **για όλους**: Για όλους τους μαθητές, για όλους τους γονείς, για όλους τους εκπαιδευτικούς κτλ.,

β) Είναι **για όλα**: Ενδιαφέρεται για κάθε όψη της αγωγής, για όλα τα αντικείμενα ενδιαφέροντος των πελατών του θεσμού, για όλες τις μορφές αναγκών ή προβλημάτων τους κτλ.

γ) Επιχειρείται **μέσω όλων** : Μετέχουν στην υλοποίησή του όλοι οι λειτουργοί και γενικά αξιοποιείται όλο το έμπυχο δυναμικό του σχολείου,

δ) Επιτυγχάνεται **με όλα**: Για την υλοποίηση των στόχων της αξιοποιείται το σύνολο των μέσων που διαθέτει η σχολική μονάδα ή μπορεί να εξασφαλιστεί για τη σχολική μονάδα, για το Γρα.ΣΕΠ, για το ΚΕ.ΣΥ.Π. κτλ.

ε) Είναι **για όλη την εξελικτική διαδικασία / πορεία του ατόμου**: Διαρκεί όσο διαρκεί και η γενική και επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη του ατόμου, ώστε να εξασφαλίζεται σε συνεχή βάση και σε δυναμική μορφή η απαιτούμενη υποστήριξη και καθοδήγηση στο πλαίσιο της «δια-βίου Καθοδηγητικής» [**Δυναμικός Προσανατολισμός – Δυναμική συμβουλευτική**].»(σελ. 3).

Έτσι γίνεται προφανώς λόγος για έναν θεσμό που οι λειτουργίες του είναι **διάχυτες** σε κάθε όψη της εκπαιδευτικής προσπάθειας, **και την χαρακτηρίζουν απόλυτα και ουσιαστικά.**

Γ. ΤΑ ΚΕΡΔΗ

Από τα παραπάνω έχουν ήδη γίνει σαφείς οι σκοποί και στόχοι της διάχυσης των λειτουργιών της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού. Μια επανάληψή τους εδώ θα οδηγούσε σε αναπόφευκτες επαναλήψεις και επικαλύψεις. Γι αυτό θεωρήθηκε χρησιμότερο να σκιαγραφηθούν εδώ τα κέρδη που προσδοκείται ότι θα προκύψουν από την εφαρμογή της διάχυσης, τα οποία φαίνονται στους παρακάτω άξονες.

1. Με Αναφορά στον Θεσμό ΣΥ.Π

Γενικό αναμενόμενο κέρδος από τη διάχυση μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι *η αποτελεσματικότερη εφαρμογή του θεσμού στο σχολείο*, ώστε να εξασφαλίζονται τα

επιθυμητά αποτελέσματα τόσο σε βραχυπρόθεσμη όσο και μεσοπρόθεσμη αλλά και μακροπρόθεσμη θεώρηση και εκτίμηση.

Ειδικά οφέλη, που απορρέουν από το παραπάνω γενικό, μπορούν να θεωρηθούν τα παρακάτω.

- Η εφαρμογή του θεσμού αποκτά μια ολιστική προσέγγιση και φιλοσοφία.
- Επιτυγχάνεται η σύνδεση του θεσμού με όλα τα επιμέρους μαθήματα του προγράμματος σπουδών του σχολείου.
- Εξασφαλίζεται η διεύρυνση των στόχων του θεσμού, ώστε να πάψει να θεωρείται από τους πολλούς ως ο «επαγγελματικός προσανατολισμός που στην ουσία σημαίνει παροχή εκπαιδευτικών και επαγγελματικών πληροφοριών».
- Εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότερη ανταπόκριση του θεσμού στις διαφορετικές εξελικτικές και ηλικιακές ανάγκες.
- Επιτυγχάνεται η επικοινωνία του θεσμού και των ειδικευμένων λειτουργών του με όλους τους εκπαιδευτικούς, δηλαδή εκπαιδευτικούς διαφορετικών επιστημονικών πεδίων οι οποίοι μπορεί και να ανατροφοδοτήσουν το θεσμό με νέο αίμα, με νέες ιδέες, με νέο περιεχόμενο, με νέες εφαρμογές κ.α. Προπάντων όμως, παύει να είναι ο «ΣΕΠ-μάθημα του ανειδίκευτου καθηγητή ΣΕΠ» που μάλιστα θεωρείται ως παρασιτική παρουσία μέσα στο όλο πρόγραμμα, αλλά υπό την καθοδήγηση των ειδικευμένων Συμβούλων και Καθηγητών-Συμβούλων, και την υποστήριξη από τα ΓΡΑΣΕΠ, από τα ΚΕ.ΣΥ.Π. αλλά και συνολικά από το ΕΚΕΠ, γίνεται υπόθεση όλων στη σχολική κοινότητα.

2. Με Αναφορά στο Σχολείο / στην Εκπαίδευση

Γενική προσδοκία μπορεί να θεωρηθεί η επίτευξη των γενικότερων σκοπών της εκπαίδευσης και παράλληλα η εξασφάλιση του ενιαίου της λειτουργίας της,

Ειδικά προσδοκώμενα οφέλη από την εφαρμογή της διάχυσης για το σχολείο μπορούν να θεωρηθούν μεταξύ άλλων οι παρακάτω.

- Επιτυγχάνεται η σύνδεση του σχολείου με τις σύγχρονες τάσεις και ραγδαίες αλλαγές και εξελίξεις σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα τον κοινωνικό.
- Προβάλλεται, προάγεται και υιοθετείται η ανάπτυξη της ανθρωποκεντρικής, εξατομικευμένης διάστασης στην εκπαιδευτική διαδικασία, και καλλιεργείται η φιλοσοφία της συμβουλευτικής σχέσης μεταξύ δάσκαλου και μαθητή μέσα στο νέο πλαίσιο θεώρησης του ρόλου του εκπαιδευτικού σήμερα.
- Εξασφαλίζεται η ενίσχυση της αντίληψης για τον αντισταθμιστικό αλλά και προληπτικό ρόλο του σχολείου.
- Επιτυγχάνεται η σύνδεση του κάθε μαθήματος με τη ζωή, με τις περαιτέρω σπουδές και λοιπά, ώστε να αποκτά λογική η παρουσία του μέσα στο πρόγραμμα σπουδών. Έτσι μειώνεται η παθητικότητα των μαθητών και αντίθετα αυξάνεται το ενδιαφέρον για τα θεωρούμενα «άχρηστα» μαθήματα.
- Καλλιεργείται η διεπιστημονικότητα της προσέγγισης αλλά και της διαδικασίας υλοποίησης της εκπαιδευτικής λειτουργίας.
- Εξασφαλίζεται η σύνδεσή της εκπαιδευτικής προσπάθειας με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.
- Καλλιεργείται η προαγωγή της συμμετοχικότητας στην εκπαιδευτική πρακτική.
- Επιτυγχάνεται γενικά μια αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας της Εκπαίδευσης συνολικά.
- Προωθείται η δημιουργία ενός σύγχρονου, ανοικτού, συνεργατικού, ανθρώπινου σχολείου που ενδιαφέρεται για το τι γίνεται στη κοινωνικό του περιβάλλον.

- Επιτυγχάνεται η σύνδεση του σχολείου με την σύγχρονη τοπική και παγκόσμια οικονομική κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα.
- Εξασφαλίζεται η ανάπτυξη μιας δημοκρατικής ανθρωποκεντρικής επικοινωνίας μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών εταίρων της σχολικής κοινότητας.
- Επιτυγχάνεται η αναγνώριση των εξωδιδασκικών σχολικών δραστηριοτήτων ως αναπόσπαστου και ουσιαστικού μέρους της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

3. Με Αναφορά στον μαθητή

Σε σχέση με το μαθητή, η γενική επιδίωξη αλλά και τα ειδικά προσδοκώμενα οφέλη παραμένουν όπως περιγράφηκαν στο πρώτο κεφάλαιο, αλλά ελπίζεται ότι μέσω της διάχυσης οι λειτουργίες του θεσμού θα υλοποιηθούν αποτελεσματικότερα, και συνεπώς οι σκοποί και στόχοι καθεμιάς θα επιτευχθούν σε μεγαλύτερο βαθμό. Τα οφέλη συνεπώς θα είναι ποσοτικά και ποιοτικά αναβαθμισμένα.

3. Με Αναφορά στον Εκπαιδευτικό

Σε σχέση με τον κάθε εκπαιδευτικό, κύριο επιδίωξη της διάχυσης μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί *η εξασφάλιση της ενεργητικής συμβολής του στην υλοποίηση του θεσμού Συμβουλευτική-Προσανατολισμός, συμβολή που όμως προσδοκάται ότι θα οδηγήσει σε προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη του καθενός όπως και στην αναβάθμιση του έργου του.*

Ως ειδικότερα οφέλη σε σχέση με τον εκπαιδευτικό μπορούν να θεωρηθούν τα παρακάτω.

- Διευκολύνεται η ανάπτυξη εποικοδομητικότερης επικοινωνίας τόσο με τους μαθητές του όσο και με τις άλλες ομάδες στο σχολείο, και καλλιεργείται η δυνατότητα δημιουργίας μιας νέας θεώρησης της εκπαιδευτικής λειτουργίας του και των επαγγελματικών του ρόλων.
- Διευκολύνεται η διεύρυνση του πεδίου προσέγγισης του γνωστικού του πεδίου.
- Διευκολύνεται η αναζήτηση νέων τρόπων στήριξης του παιδαγωγικού του ρόλου.
- Επιτυγχάνεται η ανάπτυξη μιας *διευκολυντικής και συμβουλευτικής* διάστασης στον παιδαγωγικό του ρόλο.
- Διευκολύνεται η προσωπική του βελτίωση και ανάπτυξη.
- Δρομολογείται μια διαδικασία για την επανεξέταση του ρόλου του ως δάσκαλου, και μέσα από τη νέα συμβουλευτική πλέον σχέση με τους μαθητές, αναζητούνται νέες κατευθύνσεις μακριά από την παραδοσιακή θεώρηση του δάσκαλου ως μεταδότη πληροφοριών.

Δ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Στο πρώτο κεφάλαιο έγινε μια συνοπτική αναφορά στη μεθοδολογία εφαρμογής του θεσμού στο σχολείο γενικά. Είναι αναμενόμενο, λοιπόν, ότι η συζήτηση στην παρούσα ενότητα αφορά θέματα μεθοδολογίας εφαρμογής της διάχυσης μόνο.

Για λόγους απλοποίησης της συζήτησης αναφορικά με το πώς της διάχυσης της συμβουλευτικής και του προσανατολισμού, μπορεί να γίνει η συζήτηση της εφαρμογής της διάχυσης σε δύο μέρη, που αναφέρονται σε *δύο αντίστοιχα τομείς ενσωμάτωσης*.

1. Ο ένας τομέας είναι οι καθαυτό διδακτικές δραστηριότητες, οπότε η διάχυση αναφέρεται στο **πρόγραμμα σπουδών** [Αναλυτικό Πρόγραμμα, Ωρολόγιο Πρόγραμμα

κτλ.] και στα αντίστοιχα βιβλία και όποια άλλα εκπαιδευτικά υλικά κατά περίπτωση και πεδίο χρησιμοποιούνται [όπως λογισμικό, πολυμέσα κτλ.].

2. Ο άλλος τομέα αναφέρεται στις **εξωδιδακτικές σχολικές δραστηριότητες**, και καλύπτει όλες εκείνες τις σχολικές δραστηριότητες που δεν θεωρούνται μαθήματα που διδάσκονται στην τάξη ή στα εργαστήρια κτλ.

Για διευκόλυνση της παρουσίασης της διάχυσης, σε καθέναν από τους τομείς αυτούς έχει διατεθεί στον Οδηγό αυτόν και ένα ξεχωριστό κεφάλαιο. Έτσι, η εφαρμογή στο πλαίσιο του πρώτου τομέα συζητείται στο τρίτο κεφάλαιο, ενώ η εφαρμογή στο πλαίσιο του δεύτερου τομέα συζητείται στο τέταρτο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο Τρίτο

Η ΔΙΑΧΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ΔΙΑΧΥΣΗ ΣΤΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εισαγωγή

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται περιγραφή του τρόπου με τον οποίο η διάχυση των λειτουργιών συμβουλευτικής και προσανατολισμού επιτυγχάνεται μέσω της ένταξής τους στις διδακτικές δραστηριότητες του σχολείου.

A. Η ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΥΣΗΣ

1. Σε τί Ακριβώς Γίνεται η Διάχυση

Όπως προκύπτει από προηγούμενες αναφορές, οι λειτουργίες ΣΥ.Π. σε σχέση με τον τομέα των διδακτικών δραστηριοτήτων πρέπει να ενσωματωθούν

1. Στο σύστημα των προγραμμάτων σπουδών, όπως αυτό διαμορφώνεται πλέον ως ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών στην εκπαίδευση
2. Στα αντίστοιχα έντυπα σχολικά βοηθήματα [βιβλία, τετράδια κτλ.] του μαθητή.
3. Στα αντίστοιχα βοηθήματα του εκπαιδευτικού, όποια κατά περίπτωση υπάρχουν και όποια μορφή και αν έχουν.
4. Στο υλικό [ηλεκτρονικό για παράδειγμα] που κατά αντικείμενο μπορεί να υπάρχει και να αξιοποιείται είτε ανεξάρτητα είτε σε συνδυασμό με το έντυπο υλικό.

2. Γιατί Γίνεται η Διάχυση Αυτή

Όπως τονίστηκε κατ' επανάληψη σε προηγούμενα σημεία, η φιλοσοφία στην οποία στηρίζεται η διάχυση είναι αυτή της ενιαιοποίησης, της ολότητας, του μη κατακερματισμού, κτλ. Για να είναι μια λειτουργία του θεσμού εγγενές στοιχείο της διαδικασίας της μάθησης του κάθε αντικειμένου που διδάσκεται στο σχολείο, πρέπει να αποτελεί φυσικό και αναπόσπαστο μέρος του συνόλου των μεθόδων, τεχνικών, μέσων και υλικών που σχετίζονται με το μάθημα αυτό, και **να γίνεται αντιληπτό ως εγγενές μέρος του**. Έτσι παύει να είναι προαιρετική η ενασχόληση με αυτή την όψη του αντικειμένου.

Ουσιαστικότερο ίσως, ο κάθε εκπαιδευτικός που δεν έχει την κατάρτιση πάνω στις λειτουργίες του θεσμού, δεν είναι εύκολο από μόνος του **να συνδέσει** το αντικείμενο που διδάσκει με λειτουργίες συμβουλευτικής και προσανατολισμού. Είναι λοιπόν **ανάγκη να βοηθηθεί** να εντοπίσει τις σχέσεις αυτές, να τις αναδεικνύει και να τις αξιοποιεί κάθε φορά, κοκ.

Ένας ακόμη λόγος για τη γενικευμένη διάχυση σχετίζεται με το γενικό υλικό που είναι διαθέσιμο στο πλαίσιο της ποικιλίας των διαφόρων μαθημάτων στο σχολείο, και τις δυνατότητες που προσφέρει αυτό το υλικό αν αξιοποιηθεί κατάλληλα. Θα ήταν πρακτικά αδύνατο να αξιοποιηθεί στο περιορισμένο πλαίσιο των ολίγων ωρών ενός μαθήματος ΣΥ.Π., ενώ αντίθετα αν συνδυαστεί με το μάθημα στο οποίο εντάσσεται πιο εύκολη είναι η αξιοποίηση

Στα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα, που σπάνια είναι τόσο συγκεντρωτικού χαρακτήρα όσο είναι το δικό μας, συναντά κανείς προσπάθειες διάχυσης που ως προς

το χαρακτήρα και την φύση τους είναι τελείως διαφορετικές μεταξύ τους τόσο ως προς τη φιλοσοφία όσο και ως προς την εφαρμοζόμενη μεθοδολογία.

B. ΤΙ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΠΩΣ ΣΤΗ ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στην προσπάθεια συστηματοποίησης της ενσωμάτωσης του θεσμού στο όλο σχολικό πρόγραμμα, με αντίστοιχη διάχυση των λειτουργιών του, που επιχειρείται τώρα στο δικό μας εκπαιδευτικό σύστημα στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του ν. 2525/97, έχει υιοθετηθεί ένα **σύνθετο σύστημα** εφαρμογής της διάχυσης στο οποίο, ενώ παραμένει το αντικείμενο ΣΥΠ ως ξεχωριστή δραστηριότητα στις τάξεις Γ΄ Γυμνασίου και Α΄ Ενιαίου Λυκείου, επιχειρείται ταυτόχρονα και πολύπλευρη διάχυση των λειτουργιών του θεσμού. Πιο συγκεκριμένα, προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης του **«Ολικού – Δυναμικού Προσανατολισμού»** στο σχολείο, που περιγράφηκε στο πρώτο κεφάλαιο, έχουν γίνει οι παρακάτω ενέργειες.

1. Δρομολογείται η σταδιακή επέκταση του θεσμού προς την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση [ανάγκη για **Δυναμική** θεώρηση και εφαρμογή του θεσμού].
2. Ετοιμάστηκε ο παρών Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί μια εισαγωγική ενημέρωση για το σύνολο των εκπαιδευτικών [της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην παρούσα φάση και εξελικτικά και των της Πρωτοβάθμιας].
3. *Ετοιμάστηκαν οι παρεμβάσεις στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Ενιαίου Λυκείου, του Γυμνασίου του Δημοτικού Σχολείου και του Νηπιαγωγείου [στο προβλεπόμενο πρόγραμμα δραστηριοτήτων] (ανάγκη για **ολική** θεώρηση του θεσμού).*
4. *Έχουν ετοιμαστεί οι παρεμβάσεις για τα βιβλία ανά μάθημα στο σύνολο σχεδόν των θεματικών πεδίων που περιλαμβάνονται στα προγράμματα σπουδών του Γυμνασίου και Ενιαίου Λυκείου¹⁸ από πλευράς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και του Δημοτικού και Νηπιαγωγείου από πλευράς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι παρεμβάσεις αυτές απευθύνονται τόσο στον καθηγητή όσο και στον μαθητή επί συγκεκριμένων βιβλίων που ήδη έχουν παραχθεί και χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση.*

Σε σχέση με τα παραπάνω ως προς τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, παρέχονται οι εξής πρόσθετες πληροφορίες.

Πρώτον, ανά ενότητα μαθημάτων έχει ετοιμαστεί ένα κοινό σώμα πληροφοριών που σχετίζεται με τη θεώρηση της διάχυσης για τη συγκεκριμένη ενότητα μαθημάτων.

Δεύτερον, έχουν ετοιμαστεί αναλυτικές παρεμβάσεις για συγκεκριμένα σημεία του κάθε ξεχωριστού μαθήματος. Σε καθεμιά από τις παρεμβάσεις αυτές υπάρχουν δύο μέρη, ένα που απευθύνεται στον καθηγητή και ένα που απευθύνεται στον μαθητή.

Στο μέρος του καθηγητή επισημαίνονται τα σημεία στα οποία είναι δυνατή η σύνδεση του μαθήματος με κάποια από τις λειτουργίες του θεσμού ΣΥ.Π., περιγράφεται η λειτουργία και προτείνεται ο τρόπος με τον οποίον ο κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να χειριστεί το θέμα του ώστε η λειτουργία να εφαρμοστεί όσο το δυνατόν πιο σωστά και αποτελεσματικά.

Στο μέρος της παρέμβασης που αφορά τον μαθητή, δίδονται αντίστοιχες οδηγίες στον μαθητή σχετικά με το τι πρέπει να κάνει στην περίπτωση σε σχέση με τη λειτουργία αυτή ή τις λειτουργίες αυτές.

¹⁸ Ακριβώς επειδή η εκπαίδευση πρέπει να αντιμετωπίζεται ως όλον η διάχυση των στόχων/ λειτουργιών του θεσμού ΣΥ.Π δεν υλοποιήθηκε μόνο στα αναλυτικά προγράμματα του Γυμνασίου και του Ενιαίου Λυκείου αλλά και σε αυτά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Ο σχεδιασμός όπως και η υλοποίηση της διάχυσης και η παραγωγή του αντίστοιχου εκπαιδευτικού υλικού τόσο για το Γυμνάσιο όσο και για το Ενιαίο Λύκειο χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια, συνέχεια και αλληλοσυμπληρωματικότητα και καταβλήθηκε προσπάθεια να ανταποκρίνεται τόσο στις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ηλικιακής ομάδας στην οποία κάθε φορά απευθύνεται όσο και στις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν τα διάφορα επιστημονικά πεδία ανά βαθμίδα και τάξη εκπαίδευσης. Το τελικό προϊόν αποδεικνύει για άλλη μία φορά πως η εκπαίδευση μπορεί και πρέπει να αντιμετωπίζεται ως όλον όπου η διεπιστημονική προσέγγιση και η συνεργασία διαφορετικών επιστημονικών πεδίων μπορεί να οδηγήσει σε πολυδύναμα αποτελέσματα.

Πέρα όμως από το όποιο υλικό και τα όποια μέσα, αυτός που είναι καταλυτικός και πολυδύναμος είναι **ο ρόλος του συνόλου των εκπαιδευτικών**. Καμία σχεδίαση για οποιαδήποτε παρέμβαση δεν είναι δυνατόν να επιτύχει αν δεν πιστέψουν στον θεσμό και τη χρησιμότητά του, και στον δικό τους ρόλο αντίστοιχα, οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί. Μόνον αυτοί μπορούν να αγκαλιάσουν τις λειτουργίες του προσανατολισμού και της συμβουλευτικής και, συνδυάζοντας τις εμπειρίες τους με το υλικό που έχει παραχθεί και με την υποστήριξη των πιο εξειδικευμένων συναδέλφων και της πολιτείας, να τα μετουσιώσουν σε μια νέα φιλοσοφία και έναν νέο τρόπο θεώρησης της λειτουργίας της αγωγής.

Σε τελευταία ανάλυση, σωστή αγωγή είναι αυτή που επιχειρείται στη βάση των αρχών της συμβουλευτικής. Αποτελεσματική συμβουλευτική είναι αυτή που επιχειρείται στη βάση των αρχών της αγωγής. Μήπως είναι πιο κοντά η συμβουλευτική με την αγωγή, και ο λειτουργός της αγωγής με τον λειτουργό της συμβουλευτικής, από όσο παραδοσιακά νομιζόταν;

Γ. ΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ Ο ΚΑΘΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

Στο σχολείο στο οποίο εφαρμόζεται η συμβουλευτική και ο προσανατολισμός μέσω της διάχυσης των λειτουργιών στο πρόγραμμα σπουδών, στην εφαρμογή του θεσμού εμπλέκονται οι εκπαιδευτικοί της σχολικής μονάδας σχεδόν στο σύνολό τους.

Έχουν την καλύτερη δυνατή συμβολή οι εκπαιδευτικοί αυτοί όταν η συμπεριφορά τους σε σχέση με τον θεσμό χαρακτηρίζεται μεταξύ άλλων [ενδεικτικά και μόνον] για τα παρακάτω.

1. Γενικά σε Σχέση με τον Θεσμό ΣΥΠ

α. Υιοθετούν από την αρχή μια θετική στάση απέναντι στην προσπάθεια αυτή, φροντίζοντας να ενημερωθούν σχετικά. Δεν δέχεται κανείς εύκολα κάτι, και προπάντων δεν μετέχει ενεργά σε κάτι, του οποίου δεν αντιλαμβάνεται τη χρησιμότητα.

β. Δείχνουν ενδιαφέρον για τον θεσμό, και συνειδητοποιούν ότι αφορά και τους ίδιους και του μάθημά τους. Δεν είναι «άλλο το μάθημά μου» και «άλλος ο θεσμός». Συνδέονται άμεσα, ενώ κάποτε ακόμη και ταυτίζονται.

γ. Συνειδητοποιούν τη συσχέτιση του ρόλου τους «ως δάσκαλου» με τον ρόλο του λειτουργού της αγωγής που δεν ενδιαφέρεται μόνον «αν οι μαθητές έμαθαν».

δ. Ενημερώνονται όσο καλύτερα μπορούν πάνω σε θέματα προσανατολισμού και συμβουλευτικής. Πολλές από τις λειτουργίες του θεσμού δεν τους είναι τόσο άγνωστες ούτε είναι τόσο μακρινές από την μέχρι τώρα εμπειρία τους ή έστω τις δυνατότητές τους να τις μάθουν.

ε. Μετέχουν στις προσπάθειες του Συμβούλου ή Καθηγητή-Συμβούλου να τους ενημερώσει και να τους καταρτίσει έστω και σε εισαγωγικό επίπεδο πώς να αξιοποιούν το μάθημά τους για την πραγματοποίηση της διάχυσης. Τα ερεθίσματα της διάχυσης είναι μέσα στο μάθημά μας! Αρκεί να μάθουμε πώς να τα εντοπίζουμε και πώς να τα αξιοποιούμε.

στ. Για αυτά που δεν ξέρουν δεν διστάζουν να ζητούν βοήθεια από τον ειδικό που βρίσκεται στο περιβάλλον της σχολικής μονάδας τους.

ζ. Εφαρμόζουν οι ίδιοι στην πράξη αυτά που μέσα από το μάθημά τους στη διάχυση του θεσμού προκύπτουν ως ερεθίσματα ή ως χρήσιμες δεξιότητες ή ως σωστές θέσεις ή ως επιθυμητή συμπεριφορά κτλ.

η. Συνεργάζονται με άλλους καθηγητές και αλληλοβοηθούνται [μια μορφή «αλληλοσυμβουλευτικής» είναι και αυτή!] σε σχέση με δυσκολίες που συνάντησαν ή λύσεις που έδωσαν σε ερεθίσματα κτλ.

θ. Αναζητούν οι ίδιοι τη θέση του μαθήματός τους και το ρόλο του στην ανθρώπινη συμπεριφορά ή εξέλιξη, στις σπουδές, στον επαγγελματικό στίβο κοκ. Έτσι πείθουν περισσότερο και ευκολότερα τους μαθητές για την ανάγκη παρουσίας του μαθήματός τους μέσα στο πρόγραμμα σπουδών.

ι. Συνειδητοποιούν τα όρια μέσα στα οποία οι γνώσεις τους στο αντικείμενο της συμβουλευτικής τους επιτρέπουν να κινηθούν. Δεν έγινε κάποιος ειδικός να χειρίζεται δύσκολες καταστάσεις με μια σύντομη ενημέρωση. Σε κάθε περίπτωση, είναι σώφρων ενέργεια να συμβουλευούνται τον ειδικό στο σχολείο τους.

2. Ειδικά σε Σχέση με τη Διάχυση

α. Ενημερώνονται για τη φύση της και για τη χρησιμότητά της, είτε μέσω του παρόντος Οδηγού είτε με άλλον τρόπο.

β. Έρχονται σε επαφή με το υλικό των ενδεικτικών παρεμβάσεων διάχυσης που έχει ετοιμαστεί για να διευκολύνει τη διάχυση στο συγκεκριμένο μάθημα που διδάσκει στη συγκεκριμένη περίοδο.

γ. Το υλικό αυτό δεν εξαντλεί με κανέναν τρόπο τις δυνατότητες για διάχυση των λειτουργιών συμβουλευτικής και προσανατολισμού μέσα από το μάθημα αυτό. Με βάση λοιπόν τα ενδεικτικά παραδείγματα που είναι έτοιμα, προχωρεί στην επέκταση των δυνατοτήτων της διάχυσης με δικές του επινοήσεις που, σίγουρα θα είναι και πιο επιτυχείς από τις προκατασκευασμένες.

δ. Αν το μάθημά του είναι ένα από εκείνα για τα οποία δεν έχουν ετοιμαστεί παραδείγματα διάχυσης, δεν πρέπει να θεωρήσει ότι το μάθημά του δεν προσφέρεται για διάχυση. **Όλα τα μαθήματα είναι κατάλληλα για διάχυση**, αφού όλα περιέχουν κατάλληλες ενότητες που διευκολύνουν την εφαρμογή κάποιων από τις λειτουργίες της συμβουλευτικής και του προσανατολισμού. Δεν μένει, λοιπόν, παρά να το επιχειρήσει μόνος του, στηριζόμενος στα παραδείγματα και απαιτώντας την ανάλογη βοήθεια από τους ειδικευμένους καθηγητές του σχολείου του. Το **κλειδί βρίσκεται** πάντα στο να κατανοήσει ποιες είναι οι λειτουργίες του θεσμού και πώς υλοποιείται η καθεμιά.

Κεφάλαιο Τέταρτο

Η ΔΙΑΧΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΥ.Π ΣΤΙΣ ΕΞΩΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται ο δεύτερος τομέας διάχυσης λειτουργιών του προσανατολισμού και της συμβουλευτικής, αυτός των εξωδιδακτικών σχολικών δραστηριοτήτων.

A. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΞΩΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

1. Έννοια

Με τον όρο «Εξωδιδακτικές Σχολικές Δραστηριότητες» στον Οδηγό αυτό θα νοείται το σύνολο των σχολικών ενεργειών που πραγματοποιούνται μετά από πρωτοβουλία μελών της σχολικής κοινότητας, μετά από έγκριση από τα αρμόδια όργανα, αλλά δεν περιλαμβάνονται στα θεματικά πεδία του ωρολόγιου προγράμματος. Οι δραστηριότητες αυτές είναι δυνατόν να πραγματοποιούνται μερικά ή ολικά εντός και εκτός του χώρου της τάξης ή ακόμη και του σχολείου γενικότερα.

Με βάση το περιεχόμενο της απόφασης Γ2/4867/28-8-92 (ΦΕΚ 629,τ. Β', 23-10-92) και τις συμπληρώσεις της (ΦΕΚ 1153,τ. Β', 29-12-97 και ΦΕΚ 161,τ. Β', 16-2-2000) τα αντικείμενα των δραστηριοτήτων αυτών μπορεί να είναι:

- * Πολιτιστικά επιστημονικά θέματα.
- * Περιβαλλοντική εκπαίδευση.
- * Αγωγή Υγείας.
- * Αγωγή Καταναλωτή.

Μέσα στις παραπάνω εντάσσεται και η *Αγωγή Σταδιοδρομίας*, η οποία όμως δεν αποτελεί συγγενή εξωδιδακτική δραστηριότητα αλλά το σύνολο των λειτουργιών αγωγής για υλοποίηση του θεσμού, που σχετίζονται με την επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη του ατόμου, συνεπώς με την καθόλου *Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας*. Είναι, συνεπώς, ο θεσμός που υλοποιείται μέσω της διάχυσης στο πρόγραμμα σπουδών.

Πέραν των παραπάνω ή στο πλαίσιο των παραπάνω, στην κατηγορία των εξωδιδακτικών δραστηριοτήτων μπορούν επίσης να ενταχθούν, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις, και άλλες εκδηλώσεις όπως η διοργάνωση εκδρομών με περιβαλλοντικό ή πολιτιστικό πρόγραμμα¹⁹, η λειτουργία εκπαιδευτικής τηλεόρασης, η έκδοση μαθητικού περιοδικού κ.α.

2. Επιδίωξη

¹⁹ Επίσης με τη Γ2/ 1780/21-3-96 δίνεται η δυνατότητα πραγματοποίησης εκπαιδευτικών επισκέψεων σε χώρους εκπαίδευσης, απασχόλησης και παραγωγής στο πλαίσιο εφαρμογής του ΣΕΠ.

Γενικά, σύμφωνα με το πνεύμα των σχετικών αποφάσεων, οι δραστηριότητες όπως οι παραπάνω **στοχεύουν** μεταξύ άλλων στα εξής.

- ⇒ Στην πνευματική ανάπτυξη του ατόμου,
- ⇒ Στην αισθητική καλλιέργεια του ατόμου,
- ⇒ Στη δημιουργία ευκαιριών για δημιουργική έκφραση,
- ⇒ Στην ευαισθητοποίηση σε θέματα που αφορούν το στενότερο και ευρύτερο περιβάλλον των μαθητών, κτλ.

Ανεξάρτητα από τα εξειδικευμένα αντικείμενα και τους ειδικότερους μαθησιακούς σκοπούς που κάθε είδος δραστηριότητας μπορεί να περιλαμβάνει, η φιλοσοφία τους στο σύνολό της στηρίζεται σε κοινές αρχές και επιδιώκουν κοινούς ή παράλληλους με τον θεσμό συμβουλευτική και προσανατολισμό **στόχους**, αφού οι σχολικές εξωδιδακτικές δραστηριότητες:

- ▷ Έρχονται να πλαισιώσουν και να υποστηρίξουν και να συμπληρώσουν τα προγράμματα σπουδών, και να προσφέρουν νέα και ποικίλα ερεθίσματα σχετικά με θέματα ευρύτερου και καθημερινού ενδιαφέροντος τα οποία συνδέονται άμεσα με τη ζωή και τα ενδιαφέροντα των εφήβων.
- ▷ Χαρακτηρίζονται από διεπιστημονικότητα στην προσέγγιση υλοποίησης.
- ▷ Δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να μάθουν μέσα από την πράξη και την άμεση ενεργοποίηση και συμμετοχή.
- ▷ Χρησιμοποιούν περισσότερο μαθητοκεντρικές μεθόδους υλοποίησης.
- ▷ Παρέχουν την δυνατότητα προαιρετικής συμμετοχής.
- ▷ Κινούνται έξω από τη νοοτροπία της μαθητικής αξιολόγησης (τουλάχιστον με την έννοια και τον τρόπο που χρησιμοποιείται στα μαθήματα).
- ▷ Εξασφαλίζουν την ευκαιρία διαμόρφωσης διαφορετικού είδους σχέσεων μεταξύ των εκπαιδευτικών και μαθητών.
- ▷ Δημιουργούν προϋποθέσεις για καλλιέργεια και διαμόρφωση αξιών, στάσεων και συμπεριφοράς.
- ▷ Προσφέρουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών, συνεργασίας με την ομάδα, προσωπικής ταυτότητας, αναγνώρισης κ.α.
- ▷ Διευκολύνουν την ανάπτυξη συνεργασιών με φορείς της κοινότητας, με άλλα σχολεία, με τάξεις μεταξύ τους, κοκ.
- ▷ Λειτουργούν διευκολυντικά ώστε το σχολείο να ανοίξει τις πόρτες του στην κοινωνία όχι μόνο σε τοπικό αλλά και σε εθνικό και κάποτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3. Μεθοδολογία

Σε θεωρητικό αλλά και πρακτικό επίπεδο η μεθοδολογία του θεσμού συζητήθηκε στο πρώτο κεφάλαιο. Και η παρούσα συζήτηση παραπέμπει σε εκείνο το μοντέλο της μεθοδολογίας.

Από την εποχή που αρχικά λειτούργησαν πιλοτικά κάποιες σχολικές εξωδιδακτικές δραστηριότητες ως τις ημέρες μας έχουν γίνει σημαντικά βήματα ανάπτυξης όχι μόνο μεγάλου αριθμού δραστηριοτήτων στο επίπεδο των σχολικών μονάδων της χώρας αλλά και διδακτικών προσεγγίσεων και εκπαιδευτικών μέσων²⁰ και εργαλείων δουλειάς.

Τα παρακάτω αποτελούν μια επιλεκτική και συνοπτική παρουσίαση μεθόδων, τεχνικών και μέσων που συνθέτουν τα βασικά μεθοδολογικά στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση εξωδιδακτικών σχολικών δραστηριοτήτων.

²⁰ Ηδη στην τελευταία διετία έχει παραχθεί και διανεμηθεί στα σχολεία πλούσιο παιδαγωγικό υλικό που αφορά στην αγωγή υγείας και καταναλωτή στην περιβαλλοντική εκπαίδευση κ.α.

- ✓ Ο καταιγισμός ιδεών [συνεργασία μαθητών σε ομάδες για την παραγωγή καινούργιων ιδεών, νέων τρόπων δουλειάς, σκέψεων για αντιμετώπιση ενός προβλήματος κτλ.].
- ✓ Η σύνθεση ή/ και χρήση απλών δομημένων ερωτηματολογίων.
- ✓ Η εργασία σε ζευγάρια ή μικρές ομάδες.
- ✓ Η σωματική και ψυχολογική έκφραση μέσω εναλλακτικών τρόπων π.χ παίξιμο ρόλων, δραματοποίηση/ θεατρικό παιχνίδι, κατασκευές π.χ κολάζ, αφίσας, έκφραση μέσω του σχεδίου και της ζωγραφικής.
- ✓ Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και γενικά η χρήση πηγών.
- ✓ Ο σχεδιασμός και υλοποίηση μικρών ερευνών μέσα ή έξω από το σχολείο (εμπειρικές εργασίες πεδίου).
- ✓ Η εκπόνηση σεναρίων στην τάξη και η έρευνα θρανίου [δημιουργία σεναρίων με υποθετικές ατομικές έρευνες στην τάξη].
- ✓ Διάφορες μέθοδοι επίλυσης προβλήματος.
- ✓ Η μελέτη περιπτώσεων.
- ✓ Η αλληλοεκπαίδευση.
- ✓ Η πραγματοποίηση μεγάλων εργασιών ή προγραμμάτων [projects].
- ✓ Οι ομαδικές συνθετικές εργασίες.
- ✓ Η οργάνωση αλλά και πραγματοποίηση σεμιναρίων, διαλέξεων, συζητήσεων.
- ✓ Η διοργάνωση και πραγματοποίηση επισκέψεων σε σχετικούς με το θέμα χώρους.
- ✓ Η διοργάνωση εκθέσεων, εκδόσεων, πολιτιστικών εκδηλώσεων, παραστάσεων κτλ. κτλ.

B. ΕΞΩΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟ ΘΕΣΜΟ «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ – ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ»

1. Γιατί

Για ποιο λόγο να γίνει διάχυση των στόχων και λειτουργιών του θεσμού ΣΥ.Π στις σχολικές δραστηριότητες;

Οι προηγούμενες ενότητες έδωσαν την ευκαιρία να διαπιστωθεί ότι οι σχολικές εξωδιδακτικές δραστηριότητες και ο θεσμός ΣΥ.Π συνδέονται με τους παρακάτω, μεταξύ άλλων, τρόπους.

- Έχουν κοινές φιλοσοφικές αρχές
- Έχουν κοινά και αλληλοσυμπληρούμενα θεματικά πεδία δράσης
- Παρέχουν τη δυνατότητα διεπιστημονικής προσέγγισης
- Έχουν συνάφεια και συμπληρωματικότητα των σκοπών και στόχων (βλ. πίνακα 1).
- Προσφέρονται για εφαρμογή με τη χρήση κοινών μεθοδολογικών εργαλείων.

Έχοντας λοιπόν αυτές τις κοινές βάσεις σε θεωρητικό επίπεδο αλλά και σε αυτό της εφαρμογής, στην πραγματικότητα όταν μιλούμε για διάχυση του Θεσμού ΣΥ.Π στις Σχολικές Δραστηριότητες δεν εννοούμε παρά την ανάπτυξη ακόμα μιας παραπάνω εστιασμένης διάστασης στους στόχους τους, αυτής του θεσμού ΣΥ.Π. και την διεύρυνση των πεδίων εφαρμογής τους ώστε να συμπεριλάβουν και λειτουργίες συμβουλευτικής και προσανατολισμού (βλ. πίνακα 2).

Εξάλλου δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι σε πολλές περιπτώσεις εφαρμογής δράσεων στο πλαίσιο των σχολικών δραστηριοτήτων μέχρι σήμερα δεν μπορεί κανείς να πει αν η συγκεκριμένη δράση αναφέρεται ξεκάθαρα και μόνον σε μία αποκλειστικά

δραστηριότητα, για παράδειγμα μόνο στην Αγωγή Υγείας ή μόνο στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ή είναι απλά μια Πολιτιστική Δράση που τελικά αγγίζει πολυδιάστατα όλες τις παραπάνω κατηγορίες. Αυτό το τελευταίο στην πραγματικότητα αποδεικνύει και την ανάγκη κάθε φορά που σχεδιάζεται μία δράση, στο πλαίσιο των σχολικών δραστηριοτήτων, αυτή να πρέπει να αναπτύσσεται διεπιστημονικά, διεπιπεδικά, διαθεματικά και πολυδιάστατα τόσο στην στοχοθέτηση της δραστηριότητας όσο και προσέγγιση εφαρμογής της, **ώστε να αξιοποιείται για την υλοποίηση όλων των ομοειδών ή συγγενών στόχων και λειτουργιών**. Για παράδειγμα, μια πολιτιστική επίσκεψη μπορεί να σχεδιαστεί ώστε να συμπεριλάβει στόχους που να αναφέρονται σε όλες τις παραπάνω δραστηριότητες (και πολιτισμού, και υγείας, και περιβάλλοντος, και συμβουλευτικής, και προσανατολισμού κτλ.).

2. Από Ποιον

Από ποιον μπορεί να γίνει η διάχυση των στόχων του θεσμού ΣΥ.Π στις σχολικές δραστηριότητες;

Οι δραστηριότητες αυτές, ανεξάρτητα του ποιος ίσως έχει πάρει τις αρχικές πρωτοβουλίες ή έχει πρωτοστατήσει αρχικά ώστε να δρομολογηθεί η κάθε ξεχωριστή δραστηριότητα, δίνουν την ευκαιρία να εμπλακούν ενεργά **όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας** το κάθε ένα από τα οποία αναλαμβάνει ξεχωριστούς αλλά αλληλοσυμπληρούμενους ρόλους και έρχονται να συμπράξουν στη διεπιστημονική και ενιαία προσέγγιση ενός ανοικτού και ευέλικτου σχολείου.

Θέση-κλειδί στη διαδικασία έχει ο εμπλεκόμενος εκπαιδευτικός ο οποίος ανεξάρτητα ίσως από τη βασική του ειδικότητα, ορμώμενος από προσωπικά, κοινωνικά και επιστημονικά κίνητρα παίρνει την πρωτοβουλία να εγείρει στους μαθητές του αρχικά τον προβληματισμό και στη συνέχεια να τους εμπλέξει στην ενεργό και υπεύθυνη δράση. Σε αυτή του την πορεία μπορεί να επιλέξει να διευρύνει και εμπλουτίσει τις γνωστικές και εμπειρικές ανακαλύψεις με στόχους και δράσεις που να μην οργανωμένα παρουσιάζονται κάτω από το πλαίσιο του θεσμού ΣΥ.Π αλλά στην πραγματικότητα αυτοί οι στόχοι συνδέονται άμεσα με την ίδια τη ζωή και τις σύγχρονες ανάγκες της.

Στην προσπάθειά του αυτή βέβαια **ο εκπαιδευτικός πρέπει να συνεπικουρείται** και από άλλα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας, όπως είναι τα παρακάτω.

- Κατ' αρχήν από την ίδια την κεντρική διοίκηση η οποία θα πρέπει να παρέχει το θεσμικό πλαίσιο και τις στοιχειώδεις προϋποθέσεις και κίνητρα ώστε να υλοποιούνται σχετικές δράσεις σε επίπεδο σχολικής μονάδας,
- Οποσδήποτε από τον διευθυντή της σχολικής μονάδας ο οποίος, κατανοώντας τον καταλυτικό ρόλο που μπορούν τέτοιες δραστηριότητες να διαδραματίσουν μπορεί ενεργά να υποστηρίξει και να διευκολύνει την εφαρμογή τους,
- Από το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων και τη σχολική επιτροπή. Καθένας μέσα από το δικό του θεσμικό του πλαίσιο μπορούν να συνδράμουν στην εφαρμογή τέτοιων δραστηριοτήτων.
- Τέλος, επικουρείται από τους μαθητές, που έρχονται να βοηθήσουν και να βοηθηθούν, στους οποίους θα πρέπει να προσφέρονται εκείνοι οι ευνοϊκοί όροι που θα τους επιτρέψουν να ασχοληθούν με θέματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους και τα ενδιαφέροντά τους και θα μπορέσουν να αναπτύξουν δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να ακολουθήσουν μια ομαλή πορεία ανάπτυξης και ομαλής κοινωνικής ένταξης. Στην πραγματικότητα, και παρά το ότι εμφανίζεται να πρωταγωνιστεί αρχικά ο

καθηγητής, εξελικτικά ο πρωταγωνιστικός ρόλος πρέπει να μετατοπίζεται στους ίδιους τους μαθητές.

3. Με Ποιον Τρόπο

Με ποιον τρόπο μπορεί να γίνει η διάχυση των στόχων του θεσμού ΣΥ.Π στις σχολικές δραστηριότητες²¹;

Στην πραγματικότητα θα μπορούσε να γίνει με διάφορους τρόπους. Μερικές **ενδεικτικές ιδέες**, που όλες τους σηματοδοτούν διάχυση, είναι οι παρακάτω.

- ◆ Θα μπορούσαν να γίνουν *τυχαία*, χωρίς δηλαδή να είναι η ενέργεια προσχεδιασμένη ή εξ αρχής οργανωμένη από τον εμπλεκόμενο εκπαιδευτικό. Μπορεί για παράδειγμα να αξιοποιηθεί κάποια ευκαιρία η οποία εμφανίζεται κατά την εξέλιξη της δραστηριότητας και να αναφερθούν ή να "δουλετούν" κάποια στοιχεία που συνδέονται με τους στόχους του θεσμού ΣΥ.Π για τους οποίους ο εκπαιδευτικός είναι ενήμερος και ευαισθητοποιημένος,
- ◆ Θα μπορούσε να γίνει *ευκαιριακά*, δηλαδή καθώς βρίσκεται σε εξέλιξη κάποια σχολική δραστηριότητα, να έχει σχεδιαστεί να αναφερθούν ή να "δουλετούν" κάποια ερεθίσματα που συνδέονται με τους στόχους του θεσμού ΣΥ.Π και βέβαια ανάλογα με το θέμα της σχολικής δραστηριότητας.
- ◆ Θα μπορούσε να είναι *αυτόνομα οργανωμένα*, όπου κατά τη φάση του σχεδιασμού και της υλοποίησης ο εμπλεκόμενος εκπαιδευτικός αποφασίζει να "αφιερώσει" οργανωμένα και αυτόνομα κάποιο μέρος της υλοποίησης σε θεματικό πεδίο του θεσμού ΣΥ.Π το οποίο συνδέεται άμεσα με το θέμα και το είδος της δραστηριότητας που βρίσκεται σε εξέλιξη.
- ◆ Θα μπορούσε να γίνει *ενσωματωμένα*, όπου ο εμπλεκόμενος εκπαιδευτικός τόσο στη φάση σχεδιασμού της σχολικής δραστηριότητας όσο και στη φάση υλοποίησής της (έως και αυτή της αξιολόγησής της) έχει προβλέψει στους στόχους και τις θεματικές που πρόκειται να διαπραγματευτεί σαν αναπόσπαστο κομμάτι, κάποιους από τους στόχους του θεσμού ΣΥ.Π που θεωρεί ότι συμπληρώνουν και ενισχύουν τη δραστηριότητα που σχεδιάζει.

Ανάλογα με το ποια από τις παραπάνω βάσεις θα επιλέξει ο εκπαιδευτικός προκειμένου να ασχοληθεί με κάποιες από τις λειτουργίες του θεσμού ΣΥ.Π στο πλαίσιο των σχολικών δραστηριοτήτων, θα επιλεγούν και τα υπόλοιπα μεθοδολογικά εργαλεία (προσεγγίσεις, μέθοδοι, τεχνικές, υλικά και μέσα, λειτουργοί, διαδικασίες κτλ.) που θα χρησιμοποιήσει για την πραγμάτωσή τους. Ήδη έχουν αναφερθεί πολλά από αυτά παραπάνω.

²¹ Αντί για τον όρο *εξωδιδασκτικές σχολικές δραστηριότητες*, για συντομία στο κείμενο μπορεί να χρησιμοποιείται ο όρος *σχολική δραστηριότητα* ή κ άποτε ακόμη και δραστηριότητα. Πάντοτε όμως νοούνται οι θεσμοθετημένες ως εξωδιδασκτικές σχολικές δραστηριότητες.

Πίνακας 1: Ενδεικτική Συσχέτιση Γενικών Εκπαιδευτικών Στόχων των Εξωδιδακτικών Δραστηριοτήτων με τους Στόχους του Θεσμού ΣΥ.Π²²

Σχολικές Δραστηριότητες	Γενικοί Εκπαιδευτικοί Στόχοι	Στόχοι του Θεσμού ΣΥ.Π
<p>Εκπαιδευτικές επισκέψεις</p> <p>Πολιτιστικές δραστηριότητες</p> <p>Περιβαλλοντική αγωγή</p> <p>Αγωγή υγείας</p> <p>Αγωγή καταναλωτή</p>	<p>α. Διαμόρφωση στάσεων, και συμπεριφοράς</p> <p>β. Έγκυρη ενημέρωση σε θέματα επίκαιρα</p> <p>γ. Ανάπτυξη της ενεργού συμμετοχής</p> <p>δ. Ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας- πρωτοβουλίας</p> <p>ε. Προσφορά ποικιλίας ερεθισμάτων ανάλογα με τα ενδιαφέροντα</p> <p>στ. Άνοιγμα του σχολείου προς την κοινωνία</p>	<p>α. Εαυτογνωσία: διερεύνηση στοιχείων της προσωπικότητας</p> <p>β. Πληροφόρηση σε θέματα σταδιοδρομίας</p> <p>γ. Άσκηση στη Λήψη Απόφασης</p> <p>δ. Διερεύνηση παραγόντων που επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές</p> <p>ε. Καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων</p> <p>στ. Δημιουργία θετικής εικόνας για τον εαυτό [εαυτοαντίληψης]</p>

²² ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

α. Στις δραστηριότητες που έχουν ενταχθεί στον πίνακα 1 δεν έχει συμπεριληφθεί η *Αγωγή Σταδιοδρομίας* μια και αυτή η κατηγορία δραστηριοτήτων ταυτίζεται με το θεσμό ΣΥ.Π και έρχεται να ενισχύσει την εξειδικευμένη και προσανατολισμένη δουλειά η οποία γίνεται στο πλαίσιο των αναλυτικών προγραμμάτων για την υλοποίηση του θεσμού.

β. Επίσης στις προαναφερόμενες δραστηριότητες αναφέρεται ξεχωριστά η κατηγορία των *Εκπαιδευτικών Επισκέψεων* λόγω της ιδιαιτερότητας του περιεχομένου αλλά και των τρόπων υλοποίησής της.

γ. Είναι προφανές ότι η συσχέτιση που γίνεται στον πίνακα αυτόν δεν σημαίνει ευθεία αντιστοίχιση.

Πίνακας 2: Πίνακας Αντιστοίχισης των Ειδικών Εκπαιδευτικών Στόχων Ανά Σχολική Δραστηριότητα με τους Σκοπούς και τις Λειτουργίες του Θεσμού ΣΥ.Π		
Σχολική Δραστηριότητα	Ειδικότεροι Εκπαιδευτικοί Στόχοι	Στόχοι του Θεσμού ΣΥ.Π
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	α. Δημιουργική έκφραση β. Πνευματική ανάπτυξη γ. Αισθητική καλλιέργεια δ. Διαμόρφωση θετικών στάσεων ε. Ενημέρωση στ. Ενεργοποίηση	α. Διερεύνηση ενδιαφερόντων-δεξιοτήτων β. Καλλιέργεια δεξιοτήτων γ. Διαμόρφωση στάσεων και αξιών δ. Πληροφόρηση / ενημέρωση ε. Καλλιέργεια πρωτοβουλίας-συνεργασίας
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ	α. Ενημέρωση/γνωριμία με το περιβάλλον/ φορείς/ υπηρεσίες β. Ευαισθητοποίηση γ. Δραστηριοποίηση δ. Συνεργασία	α. Πληροφόρηση β. Καλλιέργεια κριτηρίων για την εκπαιδευτική και επαγγελματική επιλογή γ. Προετοιμασία για τη μετάβαση δ. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	α. Απόκτηση γνώσης και ευαισθησίας β. Καλλιέργεια θετικών στάσεων προς τη διαχείριση του περιβάλλοντος γ. Κριτική προσέγγιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων δ. Ανάπτυξη δράσης για την επίλυση σχετικών με το περιβάλλον προβλημάτων	α. Διερεύνηση στάσεων και αξιών β. Διερεύνηση περιβαλλοντικών παραγόντων που επηρεάζουν την εκπαιδευτική και επαγγελματική επιλογή γ. Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την επίλυση προβλημάτων/ λήψη αποφάσεων δ. Καλλιέργεια δεξιοτήτων για την εφαρμογή σχεδίου δράσης ε. Πληροφόρηση για το φυσικό, οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον
ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ	α. Ενημέρωση σε θέματα υγείας β. Καλλιέργεια υγιών στάσεων και συμπεριφορών ζωής γ. Ανάπτυξη υπεύθυνης συμπεριφοράς σε θέματα πρόληψης	α. Ενημέρωση πληροφόρηση β. Διαμόρφωση αξιών/ στάσεων γ. Διερεύνηση παραγόντων που επηρεάζουν τις επιλογές δ. Διευκόλυνση της μετάβασης
ΑΓΩΓΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ	α. Κατανόηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς ως οικονομικού φαινομένου β. Ευαισθητοποίηση σε θέματα κατανάλωσης γ. Ανάπτυξη κριτικής στάσης σε θέματα κατανάλωσης δ. Καλλιέργεια υπεύθυνης καταναλωτικής συμπεριφοράς	α. Διερεύνηση της προσωπικότητας β. Παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές γ. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων δ. Επίλυση προβλημάτων

Στην επόμενη ενότητα, και προκειμένου να παρουσιαστούν στη συνέχεια ολοκληρωμένα παραδείγματα διάχυσης των στόχων του θεσμού ΣΥ.Π στις σχολικές

δραστηριότητες, περιγράφεται μια συγκεκριμένη διαδικασία, η **Δυναμική Διαδικασία**, η οποία εκπορεύεται από τη θεωρία συστημάτων [σησημική θεωρία], και η οποία εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της **Εξελικτικής Δυναμικής Εκλεκτικής Θεωρίας Επαγγελματικής Ανάπτυξης (ΕΔΕΘΕΑ)**²³.

Γ. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΞΩΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Η **δυναμική διαδικασία** που έχει επιλεγεί για την υλοποίηση της διάχυσης των λειτουργιών του θεσμού είναι μια συγκεκριμένη ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση η οποία στηρίζεται σε **τρία βασικά στοιχεία**: Τη δυναμικότητα, την εκλεκτικότητα και την ολικότητα.

Τη **δυναμικότητα και εξελικτικότητα** τη χρειάζεται γιατί, όπως και σε προηγούμενα σημεία τονίστηκε, είναι ανάγκη να εξασφαλίζει τη δυναμική συνέχεια στις διάφορες εξελικτικές φάσεις του ατόμου. **Εκλεκτικότητα**, γιατί πρέπει να εξασφαλίζει την μεθοδολογική πολυπλευρικότητα και δυνατότητα αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων θεωρητικών αφετηριών στην εφαρμογή στην πράξη. Την **Ολικότητα** τη χρειάζεται γιατί η διάχυση στηρίζεται στην ολική εφαρμογή, στο όλον της σχολικής δραστηριότητας [βλ. κεφάλαιο 2].

Ελπίζεται ότι η παραπάνω προσέγγιση εξασφαλίζει και ενισχύει την ομαδική, συμμετοχική και μαθητοκεντρική εφαρμογή των λειτουργιών του θεσμού μέσα από την υλοποίηση εξωδιδακτικών δραστηριοτήτων. Μπορεί να εκτείνεται σε διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες και έχει την ευελιξία να προσαρμοστεί τόσο στις ανάγκες της ομάδας που εμπλέκεται στην υλοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας όσο και σε αυτές του θεματικού πεδίου εντός του οποίου λειτουργούμε κάθε φορά.

Ο **εκπαιδευτικός** διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο στην υλοποίηση της Δυναμικής Διαδικασίας. Όμως το κέντρο βάρους τόσο στις αποφάσεις όσο και στη διαδικασία επιμερίζεται κατά το δυνατόν ισότιμα μεταξύ αυτού και των μελών της ομάδας των εκπαιδευομένων. Σε αυτή την ανοικτή διαδικασία μάθησης η **συλλογική ευθύνη** είναι η βάση για να πραγματοποιηθεί η εκπαιδευτική δράση. Ο εκπαιδευτικός έρχεται ως διευκολυντής- σύμβουλος να συνυπάρξει στη διαδικασία όποτε και όσο η ομάδα το κρίνει απαραίτητο και να βοηθήσει ώστε να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες που θα επιτρέψουν την βιωματική και συμμετοχική ανακάλυψη και εμπειρία μέσα από ένα γνωστικο-συναισθηματικό *ταξίδι* της ομάδας.

Αυτή η διαδικασία μπορεί να χρησιμοποιείται για την υλοποίηση οποιωνδήποτε δράσεων στο πλαίσιο σχολικών δραστηριοτήτων (περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, αγωγής υγείας, αγωγής καταναλωτή κτλ.), αφού από *τη συστημική της φύση* είναι κατάλληλη για διαδικασίες και ενέργειες που έχουν συνέχεια, ενώ είναι η κατ' εξοχήν κατάλληλη διαδικασία όταν πρόκειται για διδασκόμενα μαθήματα του κανονικού προγράμματος σπουδών.

Γενικά, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 3, σε ένα πρόγραμμα ολοκληρωμένης παρέμβασης για διάχυση μπορεί κανείς να διακρίνει τρία στάδια τα οποία αλληλεπιδρούν μεταξύ τους προκειμένου να εξασφαλίσουν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα σύμφωνα με τους στόχους στους οποίους καλείται το πρόγραμμα να ανταποκριθεί.

²³ Για ολοκληρωμένη παρουσίαση της προσέγγισης αυτής βλ. Δημητρόπουλος 1998^α και 1998^β.

Διάγραμμα 3
*Η Τυπική «Δυναμική Διαδικασία» στην Εφαρμογή Σχολικών Δραστηριοτήτων
και Λειτουργιών ΣΥΠ*

Είναι προφανές ότι η διαδικασία που φαίνεται στο διάγραμμα 3 είναι η τυπική παρουσίαση της θεωρητικής αντίληψης της δυναμικής εφαρμογής της συστημικής προσέγγισης. Κάθε εφαρμογή στην πράξη έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες και τις δικές της ιδιομορφίες, οι οποίες ασφαλώς πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη.

Σε σχέση με την εφαρμογή της διαδικασίας του διαγράμματος 3, αξίζει ίσως να επισημανθούν μερικά στοιχεία, όπως ενδεικτικά τα παρακάτω.

- ☛ Καλό είναι να υπάρχει πάντα ένας αρχικός σχεδιασμός. Όμως η διαδικασία δεν μπορεί πάντα και κάποτε ίσως δεν ενδείκνυται να είναι αυστηρά προκαθορισμένη. Πρέπει να υπάρχει ευελιξία και να δίνεται η δυνατότητα επαναπροσδιορισμού, μια και από μόνο του αυτό το στοιχείο είναι πηγή μάθησης για την ομάδα. Αυτή είναι εξάλλου και η έννοια της «δυναμικότητας».
- ☛ Κεντρικό ρόλο στη σχεδίαση και στην υλοποίηση δεν έχει ο εκπαιδευτικός ή το κάθε ξεχωριστό άτομο αλλά η ομάδα ως σύνολο [υπό την εποπτεία και την καθοδήγηση του καθηγητή].

- ☛ Στις διαδικασίες αυτές βαρύτητα δεν δίνεται τόσο στο τελικό αποτέλεσμα όσο στη διαδικασία.
- ☛ Η ομαδική συνεργασία και επικοινωνία είναι συστατικά στοιχεία της εξέλιξης. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι η ποιότητα και το είδος των διαπροσωπικών σχέσεων, ο τρόπος λήψης αποφάσεων, η επιδοκιμασία/ αποδοκιμασία των μελών είναι στοιχεία που διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στην εξέλιξη και δεν πρέπει να παραγκωνίζονται αλλά να καλλιεργούνται.

Είναι εν πολλοίς αυτονόητο το περιεχόμενο του διαγράμματος ως προς τη διαδικασία. Γι αυτό και παρακάτω γίνεται μόνον μια σύντομη πιο πολύ ενδεικτική αναφορά στο περιεχόμενο αυτό και στις τρεις φάσεις. Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι στο πλαίσιο των σχολικών εξωδιδασκτικών δραστηριοτήτων διαχέονται και υλοποιούνται οι στόχοι και οι λειτουργίες του Θεσμού ΣΥ.Π .

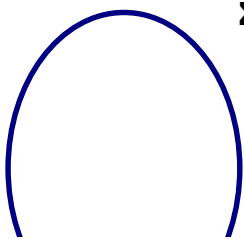
α. Η Φάση ΠΡΙΝ

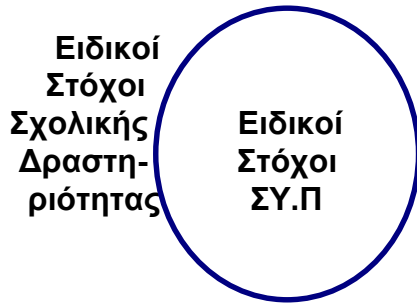
Η πρώτη φάση περιλαμβάνει όλα εκείνα που πρέπει να γίνουν πριν μετατραπεί σε πράξη μια ενέργεια. Για παράδειγμα, περιλαμβάνει τον προβληματισμό αλλά και τη διερεύνηση και τον εντοπισμό του θέματος. Ο εκπαιδευτικός ίσως σε πρώτη φάση έχει κάνει μια προετοιμασία γύρω από το ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο θα κινηθεί ο διάλογος και προβληματισμός με την ομάδα των μαθητών. Το αρχικό ερέθισμα μπορεί να έχει την αφετηρία του είτε στον εκπαιδευτικό είτε στα θέματα που εξετάζονται κατά τη διάρκεια ενός μαθήματος είτε σε ένα επίκαιρο γεγονός ή ένα περιστατικό της επικαιρότητας. Εδώ ο εκπαιδευτικός μπορεί να διευρύνει τα ερεθίσματα συνδέοντας τα με κάποιο από τα θεματικά πεδία του θεσμού ΣΥ.Π. Για να γίνει αυτό απαιτείται δημιουργικότητα και αρκετά καλή γνώση των στόχων και αντίστοιχων πεδίων του θεσμού.

Πολλές φορές κατά τη διερεύνηση η ομάδα πρέπει να εντοπίσει υπάρχουσες πηγές από όπου μπορούν να αντληθούν εξειδικευμένες για το θέμα πληροφορίες, να προβληματιστεί γύρω από τη σοβαρότητα του θέματος, από το τι είδους επαφές με ειδικούς ανθρώπους και υπηρεσίες μπορεί να έχει για την πληρέστερη ενημέρωση, καθώς και να σκιαγραφήσει τις δυνατότητες και το βαθμό ενδιαφέροντος των μελών για την ενασχόληση με το συγκεκριμένο θέμα. Είναι σημαντικό να θυμόμαστε τη βαρύτητα που δίνεται στην *αναζήτηση και χρήση πηγών* πληροφόρησης στο πλαίσιο του θεσμού ΣΥ.Π όπως και στη διαδικασία συγκέντρωσης, κριτικής ανάγνωσης και αξιολόγησης του συγκεντρωμένου πληροφοριακού υλικού από τους μαθητές ώστε να ανατροφοδοτήσουμε αντίστοιχα τον προβληματισμό της ομάδας.

Όσο περισσότερο η ομάδα (και κάθε μέλος της χωριστά) εμπλέκεται στη διαδικασία της διερεύνησης τόσο αυξάνεται και ο βαθμός ευαισθητοποίησης. Πιθανόν μαζί μπορεί να αυξάνονται και τα κίνητρα ουσιαστικότερης συμμετοχής ειδικά όταν οι ενέργειες οδηγούν στην επιδοκιμασία και αναγνώριση των μελών για τη συνεισφορά τους. Εδώ για άλλη μία φορά συνδέουμε αυτή τη διάσταση στην εξέλιξη του προγράμματος **με τους στόχους του θεσμού ΣΥ.Π.**

Γενικοί
Εκπαιδευτικοί
Στόχοι

Διάγραμμα 4
Συνδυασμός των Στόχων

Η χρήση έντυπου, ηλεκτρονικού και οπτικοακουστικού υλικού, η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, ο καταιγισμός ιδεών, η λήψη συνεντεύξεων, η έρευνα θρανίου, η τηλεφωνική επικοινωνία κ.α. είναι κάποια από τα μεθοδολογικά εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε αυτή τη φάση. Εξάλλου τέτοιες ενεργητικές και συμμετοχικές μέθοδοι είναι και τα εργαλεία που συχνά χρησιμοποιούνται για την πραγμάτωση των στόχων του θεσμού ΣΥ.Π.

Στη συνέχεια και μετά από τη διερεύνηση γίνεται προσπάθεια να κατηγοριοποιηθούν τα σημεία-κλειδιά που έφεραν στην επιφάνεια οι ιδέες, οι νέες πληροφορίες, η ανταλλαγή των απόψεων. Αυτό βοηθά την ομάδα στο να εστιάσει το ενδιαφέρον της σε επιμέρους κομμάτια που θεωρεί σημαντικά να ασχοληθεί και στη συνέχεια στο να προγραμματίσει τη δράση της και να επιμερίσει τις δραστηριότητες ανάμεσα στα μέλη της. Κατά τον προγραμματισμό των επιμέρους δραστηριοτήτων **στοιχεία** που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι μεταξύ άλλων τα παρακάτω.

- Το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο και τις δυνατότητες που δίνονται για να υλοποιηθούν οι δραστηριότητες.
- Οι ειδικότεροι στόχοι των δραστηριοτήτων.
- Οι ιδιαίτερες ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μελών της ομάδας.
- Ο προσφερόμενος χρόνος και η συνολική χρονική διάρκεια του προγράμματος.
- Η απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή.
- Ο τόπος συναντήσεων της ομάδας και των υποομάδων [αν υπάρχουν].
- Τα είδη των επιμέρους δραστηριοτήτων.
- Οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιηθούν σε κάθε δραστηριότητα.
- Τα πρόσωπα οι υπηρεσίες για αναζήτηση συνεργασίας και επαφής.
- Οι πιθανοί χώροι επισκέψεων και συνεργασιών.
- Ο οικονομικός προϋπολογισμός των δραστηριοτήτων.
- Τα πιθανά παραγόμενα ενδιάμεσα και τελικά προϊόντα.
- Τα αναμενόμενα αποτελέσματα από την ολοκλήρωση του προγράμματος.
- Η διαδικασία δυναμικής αξιολόγησης της πορείας του προγράμματος.
- Η διαδικασία δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων και διάχυσής τους σε ευρύτερα επίπεδα από αυτά της εμπλεκόμενης ομάδας.

Η χρήση τεχνικών για την άσκηση στη λήψη απόφασης, η ανάπτυξη και κατηγοριοποίηση των παραγόντων που διαδραματίζουν ρόλο στις επιλογές του ατόμου αλλά και στις επιλογές της ομάδας είναι σημεία που μπορούν να προβληθούν και να δουλευτούν ιδιαίτερα στο πνεύμα της διάχυσης των στόχων ΣΥ.Π

Ο καταιγισμός ιδεών, οι μικρές ατομικές και ομαδικές ασκήσεις και εργασίες, η οπτικοποιημένη αναπαράσταση, το παίξιμο ρόλων, η άσκηση σε ζευγάρια κ.α είναι κάποια από τα μεθοδολογικά εργαλεία που μπορούν να φανούν χρήσιμα εδώ.

Κατά τη διάρκεια της φάσης του σχεδιασμού ο εκπαιδευτικός είναι κοντά στην ομάδα ώστε να μπορεί

- ⇒ να βοηθήσει,
- ⇒ να δώσει ερεθίσματα,
- ⇒ να διευρύνει ορίζοντες και οπτικές γωνίες,
- ⇒ να προτείνει πηγές,
- ⇒ να διευκολύνει την αναζήτηση,
- ⇒ να στηρίζει σε πρακτικά διοικητικά ζητήματα,
- ⇒ να διευκολύνει την ομάδα, να ακούει τα μέλη της, να αποφασίζει δημοκρατικά, να αναλαμβάνει την ευθύνη και να επιμερίζει τη δουλειά, κ.ο.κ.

β. Η Φάση ΚΑΤΑ

Η φάση αυτή είναι η φάση της καθαυτό **Υλοποίησης**, αφού περιλαμβάνει την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων που αποφασίστηκαν στο προηγούμενο στάδιο. Οι μαθητές δουλεύουν σε ολομέλεια, σε ομάδες ή κάποτε και ατομικά προκειμένου να φέρουν σε πέρας το έργο το οποίο έχουν αναλάβει. Είναι η παραγωγική φάση της εκτέλεσης του προγραμματισμού. Εδώ αφιερώνεται και ο περισσότερος χρόνος. Συγκεντρώνονται οι πληροφορίες, γίνεται η επαφή με ανθρώπους και υπηρεσίες, πραγματοποιούνται οι εκπαιδευτικές επισκέψεις, υλοποιούνται οι εμπειρικές έρευνες, παράγονται τα προβλεπόμενα προϊόντα και τα μέσα δημοσιοποίησης κ.ο.κ.

Τα μέλη της ομάδας αλληλεπιδρούν, βιώνουν την ένταση, την ταύτιση, τη διαφοροποίηση, την ανάγκη να αντεπεξέλθουν στις δεσμεύσεις, να υπερπηδήσουν τα εμπόδια, να αντιμετωπίσουν την απογοήτευση, την κούραση, τον εκνευρισμό, αναζητούν τη συντροφικότητα, την επιδοκιμασία.

Η φάση της υλοποίησης δίνει πολλαπλές ευκαιρίες να "δουλετούν" και να δέσουν αρμονικά, προσαρμοσμένες στις ανάγκες του θέματος του προγράμματος, κάποιες από τις κύριες λειτουργίες του θεσμού συμβουλευτική και προσανατολισμός, όπως ενδεικτικά:

- ◆ Οι δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργασίας, διαπραγμάτευσης, πρωτοβουλίας κ.α.
- ◆ Η άσκηση στη λήψη αποφάσεων και στη λύση προβλημάτων.
- ◆ Η άσκηση στη συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών.
- ◆ Η απόκριση εμπειρίας στη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας.
- ◆ Η διερεύνηση της συμπεριφοράς, των στάσεων, των αξιών, των στερεοτύπων κτλ.
- ◆ Η προετοιμασία για τη μετάβαση στη ζωή έξω από το σχολείο.
- ◆ Η πραγματοποίηση έρευνας.
- ◆ Η πραγματοποίηση αξιολογήσεων, μετα-παρακολούθησεων κτλ.
- ◆ Η άσκηση στις δεξιότητες κοινωνικής συμπεριφοράς.
- ◆ Η διερεύνηση της τοπικής, της εθνικής αλλά και της ευρωπαϊκής διάστασης των επίκαιρων θεμάτων αλλά και πηγών, κ.α

Η σύνθεση ατομικών ή ομαδικών εργασιών, η διεξαγωγή εμπειρικής έρευνας, η συνέντευξη, η έκφραση μέσω κατασκευών, ζωγραφικής, θεατρικού παιχνιδιού, παιχνιδιού ρόλων, η σύνταξη κειμένων, δελτίων τύπου, επιστολών, οι τηλεφωνική επικοινωνία, η οργάνωση επισκέψεων, συναντήσεων, εκθέσεων κ.α είναι μερικές από τις μεθοδολογικές δυνατότητες που είναι διαθέσιμες για αξιοποίηση σε τέτοιες δραστηριότητες.

Ο εκπαιδευτικός υπάρχει καταλυτικά κοντά στην ομάδα, την διευκολύνει, την οδηγεί σε εναλλακτικούς δρόμους, τη βοηθά να χειρίζεται τη σύγκρουση και το "διαφορετικό", την επιδοκιμάζει, την ενθαρρύνει και την ανατροφοδοτεί.

Ειδικά η ανατροφοδότηση είναι σημαντική για την παρακολούθηση και την πορεία του έργου της ομάδας [Δυναμική Αξιολόγηση]. Συναντήσεις αφιερωμένες στην ενημέρωση και

την αξιολόγηση για το τι έχει επιτευχθεί μέχρι εκείνο το σημείο είναι σημαντικές. Αυτή η ανταλλαγή απόψεων και παρουσίαση των επιμέρους έργων δίνει την ευκαιρία σε όλα τα μέλη από τη μια να έχουν συνολική εικόνα για την πορεία του έργου και από την άλλη να καταθέσουν απόψεις, συναισθήματα, γνώσεις που κατακτήθηκαν [συμμετοχή]. Αυτό το μοίρασμα θα βοηθήσει ακόμα περισσότερο το δέσιμο της ομάδας ενώ παράλληλα θα δώσει ερεθίσματα για επαναπροσδιορισμό και νέες αποφάσεις αν η ομάδα κρίνει ότι χρειάζεται [ανατροφοδότηση, τροποποιήσεις, βελτιώσεις].

Καθώς πλησιάζει το τέλος αυτής της φάσης σταδιακά η ομάδα συγκεντρώνει και συνθέτει τα έργα της. Εδώ μπορεί να αποφασιστεί με ποιο τρόπο θα δημοσιοποιηθούν τα αποτελέσματα έξω από τα στενά πλαίσια της εμπλεκόμενης ομάδας και θα ενημερωθεί η σχολική κοινότητα, αν θα ενημερωθούν τα τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, αν θα γίνει μια εκδήλωση ή σειρά εκδηλώσεων που θα επισφραγίσουν πανηγυρικά την επιτυχία του προγράμματος.

γ. Η Φάση META

Η τρίτη φάση δίνει την ευκαιρία στην ομάδα και σε κάθε μέλος της ξεχωριστά να εκτιμήσει την εμπειρία που αποκόμισε από το πρόγραμμα. Ήδη τα μέλη έχοντας συμμετάσχει στις ενδιάμεσες συναντήσεις αξιολόγησης [ουσιαστικά στη δυναμική αξιολόγηση] θα έχουν μερικώς εξοικειωθεί με τη διαδικασία αυτή.

Η τελική αξιολόγηση δεν αποσκοπεί στο να χαρακτηριστεί η επίδοση των μελών ή να γίνει έλεγχος στα αποτελέσματα και τα τελικά προϊόντα. Αποσκοπεί στο να μοιραστούν τα μέλη συνολικά σκέψεις και συναισθήματα σχετικά με το πώς βίωσαν τη διαδικασία, τι θεωρούν ότι τα ίδια αποκόμισαν από την εμπλοκή τους, τι τελικά μπόρεσαν να πραγματοποιήσουν από αυτά που είχαν αρχικά προγραμματίσει, ποια ήταν τα εμπόδια που συνάντησαν και με ποιους τρόπους προσπάθησαν να τα αντιμετωπίσουν, ποιοι στόχοι από τους αρχικούς καλύφθηκαν επαρκώς και ποιοι όχι, πώς λειτούργησε η ομάδα, πώς οι γνώσεις και οι εμπειρίες που αποκομίστηκαν βοήθησαν κάθε μέλος χωριστά στην προσωπική του ανάπτυξη, στην υιοθέτηση θετικότερων στάσεων και συμπεριφορών, στη διαμόρφωση νέων αντιλήψεων.

Εδώ ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι επίσης σημαντικός μια και έρχεται να διευκολύνει το δημοκρατικό διάλογο, να δώσει ερεθίσματα για βαθύτερη ερμηνεία των γεγονότων και ρεαλιστική κριτική, βοηθώντας τα μέλη της ομάδας να *στρέψουν το φακό μέσα τους*, να συνδέσουν συναισθήματα με εμπειρίες, αποδεχόμενα την άσκηση εποικοδομητικής κριτικής από τον εαυτό τους και τους άλλους.

Σε αυτή τη φάση ανάμεσα στα άλλα δίνεται η ευκαιρία να εξεταστούν αν οι στόχοι που αφορούσαν το θεσμό ΣΥ.Π επιτεύχθηκαν, αν έδεσαν αρμονικά με τους άλλους στόχους της δραστηριότητας, αν η ομάδα και τα μέλη της είχε την ευκαιρία να ασκηθεί σε δεξιότητες που θα χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια για την ομαλή μετάβαση των μελών σε νέες εμπειρίες ζωής, για τη ρεαλιστική εκτίμηση παραγόντων που επηρεάζουν τις επιλογές τους, για τη λήψη σημαντικών γι' αυτά αποφάσεων, για τη γνωριμία με τον εαυτό τους, για την εποικοδομητική επικοινωνία με τους άλλους.

Η αξιολόγηση μπορεί να γίνει από την ίδια την ομάδα και μόνο από αυτή ή μπορεί να ζητηθεί να συνδράμουν και να καταθέσουν με κάποιο τρόπο τις απόψεις τους και άλλοι έξω από αυτήν όπως άλλοι εκπαιδευτικοί και συμμαθητές, γονείς, κάποιοι εκπρόσωποι φορέων και υπηρεσιών που συμμετείχαν με όποιο ρόλο στη διαδικασία ή έλαβαν κάποια από τα τελικά προϊόντα κ.α

Η αξιολόγηση μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους όπως:

- ◆ με αυθόρμητη συζήτηση
- ◆ με δομημένη συζήτηση- προβληματισμό σε δοσμένους άξονες

- ♦ με τη χρήση ερωτηματολογίων
- ♦ με το γράψιμο μιας αξιολογικής έκθεσης
- ♦ με ασκήσεις ανατροφοδότησης και έκφρασης συναισθημάτων²⁴.

Είναι προφανές ότι η διαδικασία που περιγράφηκε παραπάνω, η Δυναμική Διαδικασία, έδωσε την ευκαιρία μέσα από τις εξωδιδακτικές σχολικές δραστηριότητες να καλλιεργηθούν όλες οι λειτουργίες συμβουλευτικής και προσανατολισμού που παρουσιάστηκαν στο κεφ. 1.

Τί χρειαζόταν, λοιπόν, προκειμένου να υλοποιηθεί η Διάχυση; Χρειάζονταν τρία πολύ απλά πράγματα:

- α. Να γνωρίζει ο εκπαιδευτικός ποιες είναι οι λειτουργίες της συμβουλευτικής και του προσανατολισμού που πρέπει να υλοποιηθούν και τί επιδιώκεται με την καθεμία,
- β. Να τις ενσωματώσει μέσα στο όλον της κάθε δραστηριότητας, και
- γ. Να βεβαιώνεται συνεχώς για τη σωστή εφαρμογή τους.

Μετά την παρουσίαση της «Δυναμικής Διαδικασίας» εφαρμογής των δραστηριοτήτων διάχυσης, επιχειρείται στο επόμενο κεφάλαιο η συζήτηση συγκεκριμένων παραδειγμάτων ανά είδος δραστηριότητας. Καλόν είναι να υπενθυμιστεί εδώ ότι τα παραδείγματα είναι μόνον ενδεικτικά και ότι οι σχολικές δραστηριότητες γενικότερα, προσφέρουν ευκαιρίες πραγματοποίησης πολλών και διαφορετικών δράσεων και ανάληψης πολλών και διαφορετικών πρωτοβουλιών. *Μένει, συνεπώς, στον ευαίσθητοποιημένο εκπαιδευτικό να επινοήσει και άλλες ευκαιρίες για διάχυση λειτουργιών συμβουλευτικής και προσανατολισμού στις εξωδιδακτικές δραστηριότητες. Τα όρια εξαντλούνται μόνον όταν εξαντληθεί η θετική διάθεση και στάση του δάσκαλου.*

Κεφάλαιο Πέμπτο

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΛΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΥΣΗΣ ΣΕ ΕΞΩΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

²⁴ Για την αξιολόγηση προγραμμάτων συμβουλευτικής και προσανατολισμού βλ. στα Τέττερη κα. 1996 όπως και Δημητρόπουλος 1999.

Γενική Εισαγωγή

Στο τελευταίο αυτό κεφάλαιο του Οδηγού παρουσιάζονται ενδεικτικά παραδείγματα στα οποία φαίνονται μερικές ιδέες σχετικές με το πώς θα μπορούσε να υλοποιηθεί η Δυναμική Διαδικασία που συζητήθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο έτσι ώστε η διάχυση των λειτουργιών συμβουλευτικής και προσανατολισμού να γίνει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και να έχει τα καλύτερα αποτελέσματα. Εξυπακούεται ότι οι ιδέες αυτές δεν είναι ούτε οι μοναδικές δυνατές ούτε οπωσδήποτε οι καλύτερες που θα μπορούσαν να υπάρχουν! Τα παραδείγματα αυτά έχουν παρθεί από τέσσερις τομείς ανάλογων δραστηριοτήτων: Δύο από το χώρο των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, δύο από το χώρο των εκπαιδευτικών επισκέψεων, δύο από το χώρο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, δύο από το χώρο της αγωγής υγείας και τέλος δύο από την αγωγή καταναλωτή.

A. ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εισαγωγή

Οι Πολιτιστικές Δραστηριότητες δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές και εκπαιδευτικούς να συνεργαστούν για ένα κοινό αποτέλεσμα, να εμπλακούν στη διοργάνωση δραστηριοτήτων που έρχονται ευχάριστα να σπάσουν τη σχολική ρουτίνα και να προσφέρουν στην ευρύτερη σχολική κοινότητα ένα ενδιαφέρον διάλειμμα το οποίο είναι αποτέλεσμα ομαδικής δουλειάς- μερικές φορές επίπονης- έξω από τις καθιερωμένες σχολικές υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων. Συχνά τα σχολεία παρά το βαρύ πρόγραμμά τους αποζητούν ευκαιρίες για να ανοίξουν την πόρτα τους στην τοπική κοινωνία, τις οποίες ευκαιρίες άλλες φορές τις συνδυάζουν με τις επίσημες εθνικές και θρησκευτικές γιορτές ενώ άλλες με την ολοκλήρωση του σχολικού έτους ή με τις ημέρες που οι γονείς έρχονται να πάρουν την βαθμολογία των παιδιών τους. Δεν είναι σπάνιο μερικές φορές εκδηλώσεις τέτοιου είδους να γίνονται σε ωράρια εκτός αυτά της λειτουργίας του σχολείου για να μη διαταραχθεί το πρόγραμμα των μαθημάτων.

Στο πλαίσιο των πολιτιστικών δραστηριοτήτων είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν αυτόνομα εκδηλώσεις, με τη μορφή μικρών εργασιών ή εκτενέστερων σχεδίων (*project*), που συνδέονται άμεσα με τα θεματικά πεδία του Θεσμού ΣΥ.Π. Για την οργάνωσή τους μπορεί να πάρουν την πρωτοβουλία εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την εφαρμογή του Σχολικού Εκπαιδευτικού και Επαγγελματικού Προσανατολισμού αλλά και εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων. Έτσι μπορεί να διοργανωθούν εκδηλώσεις όπως οι παρακάτω.

- ◆ **Ημέρες Επαγγελματών, Ημέρες Σταδιοδρομίας, Ημέρες Πληροφόρησης** κτλ., κατά τη διάρκεια των οποίων δίνεται η ευκαιρία να παρουσιαστούν διάφορα επαγγέλματα με τη μορφή έκθεσης και ίσως στρογγυλών τραπεζιών και ενημερωτικών συναντήσεων για τους μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς του σχολείου.

- ◆ **Ημέρες Εκπαίδευσης**, όπου με τον ίδιο όπως παραπάνω τρόπο δίνεται η ευκαιρία να παρουσιαστούν στους ενδιαφερόμενους ιδρύματα από ανώτερες ή και παράλληλες βαθμίδες εκπαίδευσης, προγράμματα και ειδικότητες κατάρτισης κ.α.

- ◆ **Πρόσκληση Επαγγελματιών στο Σχολείο**, όπου επαγγελματίες της περιοχής παρουσιάζουν τις εμπειρίες τους από την άσκηση των επαγγελμάτων τους στην ευρύτερη σχολική κοινότητα.

- ◆ **Συναντήσεις Γονέων**, για την έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση των γονέων και κηδεμόνων σε θέματα εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών, ή ακόμη και σε γενικότερα θέματα που απασχολούν τους γονείς.

♦ **Σύντομα σεμινάρια και εκπαιδευτικές συναντήσεις**, όπου μεγαλύτεροι μαθητές ενημερώνουν, προετοιμάζουν και ευαισθητοποιούν μικρότερους σχετικά με τις εκπαιδευτικές εμπειρίες που οι ίδιοι είχαν την ευκαιρία να βιώσουν.

♦ **Περιοδικές Εκθέσεις**, με δημιουργίες μαθητών στα πλαίσια μαθημάτων π.χ του μαθήματος της τεχνολογίας, των Η/Υ ή μαθημάτων ειδικότητας ειδικά αν μιλάμε για τη τεχνική εκπαίδευση κτλ.

♦ **Εκδοση μαθητικού εντύπου ή σύνταξη άρθρων για ήδη υπάρχον έντυπο**. Το υλικό αυτό μπορεί να είναι σχετικό με τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές ευκαιρίες και επιλογές, την οικονομική δραστηριότητα της περιοχής, τις ευκαιρίες που υπάρχουν για ενασχολήσεις στον ελεύθερο χρόνο, για τις διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες κ.α

Εκτός όμως από τις παραπάνω αυτόνομες δραστηριότητες, που έχουν αυτή την άμεση σύνδεση με το θεσμό ΣΥ.Π, μπορούν να πραγματοποιηθούν και εκδηλώσεις με κύριο πολιτιστικό και κοινωνικό περιεχόμενο μέρος του οποίου συνδέεται με τα ειδικές λειτουργίες του θεσμού ΣΥ.Π.

Επαναλαμβάνεται στο σημείο αυτό, ως πίνακας 4, το μέρος προηγούμενου πίνακα που αφορούσε τους ειδικότερους στόχους των πολιτιστικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με αυτούς του Θεσμού ΣΥ.Π.

Πίνακας 4: Συσχέτιση Στόχων		
Σχολική Δραστηριότητα	Ειδικότεροι Εκπαιδευτικοί Στόχοι	Στόχοι του Θεσμού ΣΥ.Π
Πολιτιστικές Δραστηριότητες	α. δημιουργική έκφραση β. πνευματική ανάπτυξη γ. αισθητική καλλιέργεια δ. διαμόρφωση θετικών στάσεων ε. ενημέρωση στ. ενεργοποίηση	α. διερεύνηση ενδιαφερόντων-δεξιοτήτων κτλ. β. καλλιέργεια δεξιοτήτων γ. διαμόρφωση στάσεων και αξιών δ. πληροφόρηση/ενημέρωση ε. καλλιέργεια πρωτοβουλίας-συνεργασίας

Παρακάτω παρουσιάζονται δύο τέτοιες δραστηριότητες, προσαρμοσμένες να εξυπηρετούν ανά μία την κάθε βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

1. Έκθεση Βιβλίου

α. Η Ταυτότητα της Δραστηριότητας

Θέμα Εκπαιδευτικής Δραστηριότητας: *Διοργάνωση μιας Έκθεσης Βιβλίου.*

Εκπαιδευτική Βαθμίδα Εφαρμογής: *Γυμνάσιο.*

Χώρος Διεξαγωγής: *Η βιβλιοθήκη ή το αμφιθέατρο του σχολείου.*

Χρόνος Διεξαγωγής: .....

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι της Πολιτιστικής Δραστηριότητας

1. Η καλλιέργεια θετικής στάσης προς το βιβλίο.
2. Η γνωριμία με τις διαφορετικές κατηγορίες βιβλίων που κυκλοφορούν π.χ λογοτεχνικά, ιστορικά, επιστημονικά, γενικού ενδιαφέροντος κ.α

3. Η εξοικείωση με τη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία.
4. Η εποικοδομητική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, κτλ.

γ. Ενδεικτικές Λειτουργίες ΣΥ.Π.

1. Εαυτογνωσία-Εαυτοαντίληψη, και ειδικότερα ενδεικτικά διερεύνηση κλίσεων και ανάπτυξη ενδιαφερόντων και στάσεων προς το βιβλίο και το διάβασμα. Ακόμη, μπορεί να αφορά την ενασχόληση με τους τύπους προσωπικότητας που είναι κατάλληλοι για ενασχόληση με την παρουσίαση, διακίνηση κτλ. βιβλίων, με την οργάνωση εκθέσεων κοκ.
2. Πληροφόρηση, και ειδικότερα ενημέρωση για βιβλία που κυκλοφορούν και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πηγές πληροφόρησης για σπουδές και επαγγέλματα στην Ελλάδα και την Ευρώπη, επαγγέλματα που εμπλέκονται με την παραγωγή του βιβλίου (μεταφραστής, γλωσσικός επιμελητής, εικονογράφος, μακετίστας, στοιχειοθέτης, τυπογράφος, συγγραφέας, εκδότης, πωλητής κ.α.).
3. Καλλιέργεια Δεξιοτήτων και ειδικότερα των δεξιοτήτων που σχετίζονται με διαπροσωπική επικοινωνία, με διαπραγμάτευση, με συνεργασία, με σύνταξη επιστολών, με οργάνωση και διευθέτηση χώρου, με προγραμματισμό χρόνου, κτλ.
4. Λήψη αποφάσεων, αλλά και διερεύνηση παραγόντων που επηρεάζουν τις επιλογές. Ενδεικτικά, διερεύνηση στερεοτυπικών αντιλήψεων γύρω από τους αναγνώστες [καταναλωτές] και την επιλογή [κατανάλωση] βιβλίων, μελέτη των οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την παραγωγή και διακίνηση του βιβλίου, σύνδεση της ελληνικής αγοράς με την ευρωπαϊκή, χρήση της νέας τεχνολογίας στην παραγωγή βιβλίου, κοκ.

δ. Ιδέες για Εφαρμογή της «Δυναμικής Διαδικασίας»

1. Στην **πρώτη φάση** γίνεται η σύσταση ομάδας μαθητών που ενδιαφέρονται για την διοργάνωση της έκθεσης. Συζήτηση, συνθετικές εργασίες και μικρές εμπειρικές έρευνες στο πλαίσιο της ομάδας σχετικά με τον κόσμο του βιβλίου: το βιβλίο ως μέσο ψυχαγωγίας, εκπαίδευσης, επαγγελματικής απασχόλησης κ.α Η οικονομική δραστηριότητα γύρω από το βιβλίο, επαγγέλματα που εμπλέκονται στην παραγωγή του βιβλίου, συγκέντρωση σχετικών πληροφοριών για τη σύνταξη σχετικών επαγγελματικών μονογραφιών. Η καταναλωτική συμπεριφορά της ελληνικής αλλά ευρωπαϊκής αγοράς γύρω από τα βιβλία, η ύπαρξη βιβλιοπωλείων στην περιοχή που μένουν οι μαθητές.

Προβληματισμός με την ομάδα σχετικά με τα απαραίτητα βήματα για τη διοργάνωση και ειδικότερα: ενημέρωση του συλλόγου καθηγητών και του Δ/ντή σχετικά με την πρόθεση της ομάδας, πρώτη τηλεφωνική επαφή με εκδοτικούς οίκους και αποστολή σχετικών επιστολών, διευθέτηση του προτεινόμενου χώρου, ορισμός του χρονικού πλαισίου προετοιμασίας- πραγματοποίησης- διάρκειας της λειτουργίας της έκθεσης, πρώτος προϋπολογισμός των πιθανών εξόδων για τις ανάγκες της διοργάνωσης, προτεινόμενοι προσκεκλημένοι/ πίνακας αποδεκτών της πρόσκλησης και περιεχόμενο της, προτεινόμενες εκδηλώσεις που θα πλαισιώσουν την έκθεση π.χ μουσική βραδιά, ανάγνωση κειμένων από κάποιο συγγραφέα κ.α, θεματικές κατηγορίες βιβλίων που θα περιλαμβάνει η έκθεση, αφιέρωμα ενός ειδικού βάρθρου με θέματα επαγγελματικής και εκπαιδευτικής πληροφόρησης μέσα από βιβλία που οι μαθητές εντόπισαν από την έρευνά τους ότι κυκλοφορούν, προετοιμασία δελτίων τύπου για την πρόσκληση ΜΜΕ, χωρισμός της ομάδας σε υποομάδες και καταμερισμός δουλειάς.

2. Στη **δεύτερη φάση** της διαδικασίας οι μαθητές μπορούν να παρουσιάσουν τις εργασίες που έχουν παράλληλα προετοιμάσει, να πάρουν ζωντανά συνέντευξη από ένα επαγγελματία συγγραφέα, εκδότη ή άλλον σχετικό επαγγελματία, να αναλάβουν κάποιοι

να παρουσιάζουν τις υπάρχουσες θεματικές κατηγορίες της έκθεσης, να πλαισιώσουν την έκθεση με αφισέτες που έχουν κατασκευαστεί από τους ίδιους κ.α .

3. Τέλος στην **τρίτη φάση** εκτός από την **αξιολόγηση** [ίσως αυτοαξιολόγηση της ομάδας], θα μπορούσαν να προετοιμαστούν και να δοθούν ερωτηματολόγια που θα συγκεντρώνουν πληροφορίες σχετικά με την άποψη και το βαθμό ικανοποίησης των επισκεπτών για την διοργάνωση και το περιεχόμενο της έκθεσης και των άλλων δρώμενων που την πλαισίωσαν.

Η προετοιμασία για τη διοργάνωση μιας έκθεσης βιβλίου μπορεί να είναι μία πολυδιάστατη δραστηριότητα που από μόνη της μπορεί να καλύψει χρονικά μία ολόκληρη σχολική χρονιά και η οποία δίνει την ευκαιρία για ομαδική δουλειά, συντονισμό του ρυθμού δουλειάς της ομάδας, ενδιαφέρον διαστάσεις που μπορούν να ανταποκριθούν στα διαφορετικά ενδιαφέροντα των μελών.

2. Ανέβασμα ενός Θεατρικού Έργου

α. Η Ταυτότητα της Δραστηριότητας

Θέμα Εκπαιδευτικής Δραστηριότητας: *Ανέβασμα ενός Θεατρικού Έργου.*

Εκπαιδευτική Βαθμίδα Εφαρμογής: *Ενιαίο Λύκειο.*

Χώρος Εφαρμογής: *Το αμφιθέατρο του Σχολείου ή το Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου.*

Χρόνος Εφαρμογής: .....

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι Πολιτιστικής Δραστηριότητας

α. Δημιουργική Εκφραση

β. Αισθητική Καλλιέργεια

γ. Καλλιέργεια θετικών στάσεων προς το θέατρο ως μέσο ψυχαγωγίας αλλά και εκπαίδευσης

δ. Καλλιέργεια δημιουργικότητας, φαντασίας και συμμετοχικότητας

ε. Δημιουργική χρήση του ελεύθερου χρόνου.

γ. Ενδεικτικές Λειτουργίες ΣΥΠ

1. Εαυτογνωσία-Εαυτοαντίληψη, και ειδικότερα διερεύνηση ενδιαφερόντων, ικανοτήτων και στοιχείων προσωπικότητας (όπως επιμονή, υπομονή, διαλλακτικότητα, ετοιμότητα κ.α), συναισθηματική έκφραση, διαμόρφωση θετικής εαυτοαντίληψης.

2. Πληροφόρηση, και ειδικότερα μελέτη επαγγελμάτων που σχετίζονται με το θέατρο (σκηνογράφος, συγγραφέας, σκηνοθέτης, ηχολήπτης, ενδυματολόγος, ηθοποιός κ.α) απαιτούμενες προϋποθέσεις εισαγωγής στο επάγγελμα, εκπαίδευση, υπάρχουσες σχολές θεάτρου στην Ελλάδα και την Ευρώπη, κτλ.

3. Λήψη αποφάσεων και επίλυση προβλημάτων, όπως ειδικότερα αντιμετώπιση του άγχους, ενδυνάμωση της ικανότητας για συλλογική δουλειά και λήψη αποφάσεων, εντοπισμό παραγόντων που επηρεάζουν τις επιλογές μας και ειδικότερα διερεύνηση στοιχείων της προσωπικότητας που απαιτούνται για την άσκηση αντίστοιχων επαγγελμάτων, οι ευκαιρίες και ο ρυθμός επαγγελματικής απορρόφησης επαγγελματιών στο θεατρικό χώρο, η ομάδα των συνεργατών και πώς επηρεάζει το τελικό αποτέλεσμα κτλ.

4. Καλλιέργεια Δεξιοτήτων Ζωής, όπως ενδεικτικά των δεξιοτήτων προσωπικής έκφρασης, χρήσης λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας, συνεργασίας, ευελιξίας, προσαρμοστικότητας.
5. Προσαρμογή, μέσα από την άσκηση στην αναζήτηση συμβιβαστικών λύσεων, στην επινόηση ευέλικτων σχεδιασμών κτλ.
6. Απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας μέσα από την έστω και προσομοιωτική κατάσταση της υπόδυσης ρόλων κτλ.

δ. Ιδέες για Εφαρμογή της «Δυναμικής Διαδικασίας»

1. Στην **πρώτη φάση** γίνεται η οργάνωση και προετοιμασία. Ενδεικτικά, γίνεται η πρόσκληση ενδιαφερόμενων μαθητών για τη συμμετοχή τους στη θεατρική ομάδα. Γίνονται οι πρώτες συναντήσεις με την ομάδα για τον καθορισμό των σκοπών της λειτουργίας της. Ενημερωτικές συζητήσεις και **προβληματισμός** γύρω από το θέατρο, την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα σχετικά με το ανέβασμα παραστάσεων, τις εμπειρίες των μελών της ομάδας από προηγούμενη επαφή τους με το θέατρο είτε σαν θεατές είτε σαν άμεσα συμμετέχοντες. Συγκέντρωση πληροφοριών και εκπόνηση μικρών εργασιών γύρω από τα υπάρχοντα θεατρικά είδη, τα επαγγέλματα που εμπλέκονται στο ανέβασμα μιας θεατρικής παράστασης, τις απαιτούμενες σπουδές για την άσκησή τους κ.α. Σύνταξη μικρών επαγγελματικών μονογραφιών και πιθανά επίσκεψη σε μια θεατρική παράσταση την οποία επιλέγει η ομάδα προκειμένου να καταγραφούν οι πρώτες απαιτήσεις για το ανέβασμα ενός θεατρικού έργου. οργάνωση της τακτικότητας και της διάρκειας των συναντήσεων, ενημέρωση του συλλόγου των καθηγητών για το εγχείρημα, διερεύνηση πηγών χρηματοδότησης.

Επιλογή του είδους του θεατρικού που θα ανεβάσει η ομάδα (αν θα είναι ένα θεατρικό έργο, ένα σκετς που θα προετοιμάσει η ίδια η ομάδα κ.α). Βιωματικές ασκήσεις έκφρασης (προετοιμασίας- ζεστάματος) π.χ θεατρικό παιχνίδι, παίξιμο ρόλων, ασκήσεις σε ζευγάρια, ατομικές ασκήσεις μπροστά στον καθρέπτη ή υποθετικό συμπρωταγωνιστή κ.α Μοίρασμα ρόλων (και όχι μόνο αυτών των ηθοποιών) μεταξύ των μελών ανάλογα με τις απαιτήσεις του έργου που πρόκειται να ανεβεί. Άσκηση στη λήψη δημοκρατικών αποφάσεων ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητες του κάθε μέλους της ομάδας.

Κάποια από τα μέλη μπορούν να ενταχθούν σε πάνω από δύο υποομάδες για την εκτέλεση κάποιας δραστηριότητας (π.χ προετοιμασία σκηνικών, φροντίδα του ήχου, ενδυματολογική επιμέλεια, μουσική επιμέλεια, δημόσιες σχέσεις, οικονομική διαχείριση κ.α). Πρώτος προϋπολογισμός της δαπάνης για την παρουσίαση της παράστασης.

Κατά την περίοδο της προετοιμασίας της παράστασης (του κάθε μέλους χωριστά αλλά και των υποομάδων εργασίας ανάλογα με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει) καλό είναι να πραγματοποιούνται τακτές συγκεντρώσεις της ευρύτερης ομάδας για ενημέρωση, ανατροφοδότηση και πιθανό επαναπροσδιορισμό σε θέματα που δεν λειτούργησαν σύμφωνα με τα προσδοκώμενα. Άσκήσεις χαλάρωσης, αντιμετώπισης του άγχους και συναντήσεις όπου θα δίνεται η ευκαιρία στα μέλη να εκφράζουν τα συναισθήματά τους σχετικά με τη συνεργασία και το όλο εγχείρημα μπορούν να φανούν πολύ χρήσιμες.

2. Η **δεύτερη φάση** περιλαμβάνει την καθαυτό πραγματοποίηση των παραστάσεων που προετοιμάζονταν στην προηγούμενη.

3. Στην **τρίτη πλέον φάση**, έχει γίνει η ολοκλήρωση του εγχειρήματος η **αξιολογική συνάντηση** των μελών της ομάδας μεταξύ τους μπορεί να φέρει στην επιφάνεια εικόνες και εμπειρίες πρωτόγνωρες για κάποια από τα μέλη. Θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα να συζητηθεί η πορεία που ακολουθήθηκε και τα οφέλη που θεωρεί η ομάδα ότι αποκόμισε από αυτή της την ενασχόληση.

Το ανέβασμα μιας παράστασης μπορεί να κλείσει ευχάριστα μια σχολική χρονιά, να συνδυαστεί με άλλες πολιτισμικές εκδηλώσεις και να δώσει το έναυσμα για συνέχιση της προσπάθειας την επόμενη σχολική χρονιά με νέα μέλη ή την απόφαση για επαγγελματική ενασχόληση κάποιων από τα μέλη της ομάδας με κάτι σχετικό μελλοντικά. Όπως και αν έχει, η πρόκληση και η εμπειρία που έφερε στους πρωταγωνιστές και τους ακροατές είναι ξεχωριστή.

B. ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Εισαγωγή

Οι εκπαιδευτικές επισκέψεις δίνουν την ευκαιρία να συνδεθούν γνώσεις και πληροφορίες που ακούγονται σε θεωρητικό επίπεδο με την καθημερινή πρακτική. Με τη "χειροπιαστή" εμπειρία το άτομο κατακτά πολύτιμη γνώση, γιατί βλέπει άμεσα την εφαρμογή της και καλλιιεργεί δεξιότητες για μελλοντική χρήση της.

Συχνά οι εκπαιδευτικές επισκέψεις έχουν κοινωνικοπολιτισμικό περιεχόμενο. Η επιλογή των χώρων επισκέψεων συνδυάζεται με ερεθίσματα που δίνονται από θέματα που διαπραγματεύονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος και οργανώνονται μετά από πρωτοβουλία ενός ή περισσότερων εκπαιδευτικών. Παλιότερα οι ειδικότητες που κύρια εμπλέκονταν στην οργάνωση τέτοιων επισκέψεων ήταν συνήθως εκπαιδευτικοί φιλολογικών μαθημάτων όμως σήμερα διάφορες ειδικότητες συνεργάζονται σε τέτοιες πρωτοβουλίες.

Για τη διοργάνωση επισκέψεων, εκτός από το ενδιαφέρον μαθητών και εκπαιδευτικών, συχνά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι διαμορφωτικοί παράγοντες όπως: η πορεία κάλυψης της ύλης, οι ανάγκες και δυνατότητες του σχολείου για τέτοιου είδους εξορμήσεις καθώς βέβαια και οι ιδιαιτερότητες της περιοχής από όπου προέρχεται το σχολείο. Όπως και αν έχει η κατάσταση δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται η ανάγκη να πλαισιωθούν τα αναλυτικά προγράμματα με τέτοιου είδους *ζωντανές* και *βιωματικές* δραστηριότητες που δίνουν την ευκαιρία στο σχολείο να ανοίξει τις πόρτες του στην ευρύτερη κοινότητα και να δώσει ευκαιρίες που προετοιμάζουν τους μαθητές για την ποιοτικά αυτόνομη ενήλικη ζωή.

Η εκπαιδευτική επίσκεψη μπορεί να πλαισιωθεί από σειρά άλλων δραστηριοτήτων των οποίων εφαλτήριο ή τελικό αποτέλεσμα μπορεί να είναι η επίσκεψη αυτή κάθε αυτή.

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών επισκέψεων είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν επισκέψεις που συνδέονται άμεσα με τα θεματικά πεδία του Θεσμού ΣΥ.Π και για την οργάνωσή τους να πάρουν την πρωτοβουλία εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με την εφαρμογή του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού αλλά και εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων. Έτσι μπορεί να διοργανωθούν:

♦ **Επισκέψεις σε χώρους Εκπαίδευσης**, όπου οι μαθητές μπορούν να επισκεφτούν ιδρύματα ανώτερης εκπαιδευτικής βαθμίδας, ιδρύματα Τεχνικής εκπαίδευσης κ.α

♦ **Επισκέψεις σε χώρους Κατάρτισης**. Οι χώροι αυτοί μπορούν να είναι είτε ιδρύματα και οργανισμοί κατάρτισης π.χ Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης, Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης κ.α, είτε φορείς κατάρτισης που δραστηριοποιούνται μέσα σε εργασιακούς χώρους π.χ καταρτίσεις εργαζομένων μέσα σε επιχειρήσεις, εργοστάσια μεγάλες γεωργικές μονάδες κ.α

♦ **Επισκέψεις σε Εργασιακούς χώρους**, όπου οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να δουν από κοντά και να ενημερωθούν για το εργασιακό περιβάλλον γενικότερα.

♦ **Επισκέψεις σε χώρους Παραγωγής**, κατά τις οποίες οι μαθητές έρχονται σε άμεση επαφή με τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής περισσότερο και έχουν την ευκαιρία να δουν πως η τεχνολογία- αυτοματοποίηση και οι σύγχρονοι εξοπλισμοί βελτιώνουν ποιοτικά και ποσοτικά την παραγωγή.

♦ **Επισκέψεις σε Κέντρα Πληροφόρησης- Επαγγελματικού Προσανατολισμού**, στα οποία οι μαθητές μπορούν να βρουν όχι μόνο εκπαιδευτικές και επαγγελματικές πληροφορίες, αλλά και πληροφορίες σχετικές με την χρήση του ελεύθερου χρόνου, με την μετακίνηση σε άλλο κράτος για εκπαιδευτικούς και επαγγελματικούς λόγους κ.α

♦ **Επισκέψεις σε εκθέσεις που συνδέονται με εκπαίδευση- κατάρτιση- εργασία**. Συνήθως τέτοιες εκθέσεις οργανώνονται μία έως δύο φορές το χρόνο συνήθως σε μεγάλα αστικά κέντρα και καλύπτουν τόσο τον ιδιωτικό όσο και το δημόσιο τομέα.

Εκτός όμως από τις παραπάνω αυτόνομες δραστηριότητες που έχουν αυτή την άμεση σύνδεση με το θεσμό ΣΥ.Π μπορούν να πραγματοποιηθούν και εκπαιδευτικές επισκέψεις με κύριο πολιτιστικό και κοινωνικό περιεχόμενο μέρος του οποίου συνδέεται με τα θεματικά πεδία του θεσμού ΣΥ.Π.

Στο διάγραμμα 5 επαναλαμβάνονται οι ειδικότεροι στόχοι των εκπαιδευτικών επισκέψεων, όπως είχαν παρουσιαστεί σε προηγούμενο σημείο, σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες λειτουργίες του Θεσμού ΣΥ.Π που μπορούν να υλοποιούνται.

Πίνακας 5: Συσχέτιση Στόχων		
Σχολική Δραστηριότητα	Ειδικότεροι Εκπαιδευτικοί Στόχοι	Στόχοι του Θεσμού ΣΥ.Π
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ	α. ενημέρωση / γνωριμία με το περιβάλλον / φορείς/ υπηρεσίες β. ευαισθητοποίηση γ. δραστηριοποίηση δ. συνεργασία	α. πληροφόρηση β. καλλιέργεια κριτηρίων για την εκπαιδευτική και επαγγελματική επιλογή γ. προετοιμασία για τη μετάβαση δ. ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

Παρακάτω παρουσιάζονται δύο παραδείγματα εκπαιδευτικών επισκέψεων, ένα για την κάθε βαθμίδα δευτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα παραδείγματα έχουν επιλεγεί έτσι ώστε το

μεν πρώτο να φαίνεται ότι δεν συνδέεται άμεσα με το θεσμό ΣΥ.Π., ενώ το δεύτερο να φαίνεται ότι έχει μεγαλύτερη σχέση.

1. Επίσκεψη στο Μουσείο Λαϊκών Οργάνων

α. Η Ταυτότητα της Δραστηριότητας

Τόπος Επίσκεψης: *Το Μουσείο Μουσικών Οργάνων*

Χρόνος Επίσκεψης: .....

Εκπαιδευτική Βαθμίδα Εφαρμογής: Γυμνάσιο.

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι της Εκπαιδευτικής Επίσκεψης

1. Η πολιτισμική ευαισθητοποίηση.
2. Η καλλιέργεια μουσικής παιδείας.
3. Η εξοικείωση με τη μουσική παράδοση.
4. Η γνωριμία με τα διαφορετικά είδη οργάνων, την εξέλιξη στη μορφή και τη διαχρονική χρήση τους.
5. Η διερεύνηση της χρήσης τους από διαφορετικούς πολιτισμούς, σε διαφορετικές (ή μη) χρονικές περιόδους και περιστάσεις, κτλ.

γ. Ενδεικτικές Λειτουργίες ΣΥΠ

1. Εαυτογνωσία-Εαυτοαντίληψη, και ειδικότερα διερεύνηση ενδιαφερόντων και άλλων χαρακτηριστικών της προσωπικότητας που συνδέονται με την ενασχόληση με τον ευρύτερο χώρο της μουσικής.
2. Πληροφόρηση, και ειδικότερα ενημέρωση σχετικά με επαγγέλματα που σχετίζονται με το χώρο της μουσικής, με τις ιδιαίτερες δεξιότητες που απαιτούνται για την άσκηση του επαγγέλματος του οργανοπαίχτη [του κάθε διαφορετικού οργάνου], με τις χρήσεις των μουσικών οργάνων σαν εργαλείο σε άλλους επαγγελματικούς χώρους εκτός από αυτούς της διασκέδασης και της εκπαίδευσης (π.χ στη θεραπευτική αντιμετώπιση ατόμων με ιδιαιτερότητες και ψυχικές διαταραχές -μουσικοθεραπεία).
3. Αποφάσεις και παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές και ειδικότερα ενασχόληση με τις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας των μουσικών, τη δυνατότητα εκπαιδευτικής και επαγγελματικής κινητικότητας των μουσικών στην Ευρωπαϊκή ένωση, τα εμπόδια που μπορεί να συναντήσει ο επαγγελματίας στην επαγγελματική απασχόληση, κ.α

δ. Ιδέες για Εφαρμογή της «Δυναμικής Διαδικασίας»

1. Στην διοργάνωση της εκπαιδευτικής επίσκεψης μπορούν να εμπλακούν οι ίδιοι οι μαθητές οι οποίοι σε συνεννόηση με τον εκπαιδευτικό μπορούν να αναλάβουν τις επικοινωνίες με το μουσείο, με το τουριστικό γραφείο, με τη διεύθυνση του σχολείου κ.α. Στην **πρώτη φάση**, προφανώς πριν την πραγματοποίηση της επίσκεψης, θα μπορούσαν να προγραμματιστούν δραστηριότητες όπως είναι οι παρακάτω.
  - Οι μαθητές σε μικρές ομάδες να καταγράψουν όσα μουσικά όργανα γνωρίζουν και να τα διακρίνουν σε κατηγορίες (κρουστά, πνευστά, έγχορδα) και ανάλογα με τις περιοχές προέλευσης.
  - Να κατασκευαστούν ζωγραφικές ομαδικές συνθέσεις όπου θα γίνει προσπάθεια να παρουσιαστούν τα πιο παράξενα/ σπάνια/ παλιά όργανα που γνωρίζουν οι μαθητές,

- Να χρησιμοποιηθούν σχετικές βιβλιογραφικές πηγές ώστε να παρουσιαστεί σύντομα η ιστορία κάποιων οργάνων με ιστορικά και πολιτισμικά και εθνογραφικά στοιχεία, με τη μορφή μικρών ατομικών εργασιών.
- Να καταγραφούν επαγγέλματα που συνδέονται με τη χρήση μουσικών οργάνων και να γίνει σύνταξη αντίστοιχων επαγγελματικών μονογραφιών με τη μορφή μικρών ομαδικών εργασιών.

2. Στη **δεύτερη φάση** πραγματοποιείται η επίσκεψη. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης θα μπορούσαν οι μαθητές να ασχοληθούν ιδιαίτερα με τα παρακάτω.

- Να εστιάσουν στα νέα όργανα που μπόρεσαν να δουν, και στην ιστορία τους, κτλ.
- Να καταγράψουν τις χώρες ή και περιοχές αφετηρίας ή προέλευσης τους.
- Να εντοπίσουν όργανα που χρησιμοποιούνται ακόμη ή που δεν χρησιμοποιούνται πια.
- Να διατυπώσουν τις προτιμήσεις τους σε συγκεκριμένα όργανα, και να δικαιολογήσουν τις προτιμήσεις αυτές, κτλ.

Μετά το τέλος της ξενάγησης και ενώ βρίσκονται ακόμα στο χώρο του μουσείου θα μπορούσαν να παίξουν δημιουργικά παιχνίδια όπως είναι ενδεικτικά τα παρακάτω.

- *Παιχνίδια παντομίμας*, χωρισμένοι σε δύο ομάδες. Τα μέλη της μιας ομάδας θα προσπαθήσουν να μιμηθούν την κίνηση το παίξιμο κάποιου οργάνου από αυτά που μόλις είδαν, ενώ τα μέλη της άλλης ομάδας θα προσπαθήσουν να ανακαλύψουν για ποιο όργανο πρόκειται.
- *Παιχνίδια μνήμης*, όπου θα προσπαθήσουν να θυμηθούν και να καταγράψουν ή να αναφέρουν προφορικά όσα περισσότερα όργανα θυμούνται ότι είδαν σε μία συγκεκριμένη αίθουσα ή από ένα συγκεκριμένο είδος κλπ.
- *Παιχνίδι προβολής*, κατά το οποίο στον κάθε μαθητή ξεχωριστά τίθεται η ερώτηση: «*αν ήταν να είσαι ένα όργανο, ποιο θα διάλεγες να είσαι, και γιατί*».

3. Στη **τρίτη φάση**, μετά την επιστροφή στο σχολείο, εκτός από την συζήτηση ανατροφοδότησης σχετικά με το πώς τους φάνηκαν αυτά που είδαν και έκαναν κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, τι νέο ανακάλυψαν κ.α θα μπορούσαν να γίνουν και τα παρακάτω.

- Μικρές συζητήσεις σε ζευγάρια σχετικά με τα ατομικά ενδιαφέροντα του κάθε μαθητή και τη σχέση τους με τη μουσική.
- Παρουσίαση της εμπειρίας παιδιών που ήδη μαθαίνουν να παίζουν κάποιο μουσικό όργανο, τους λόγους που αρχικά ασχολήθηκαν με αυτό, αν έχουν πάρει μέρος σε κάποια φεστιβάλ, διαγωνισμούς τοπικούς ή ευρωπαϊκούς κ.α τα μελλοντικά τους σχέδια για ευρύτερες σπουδές κ.α.
- Κατασκευή αφίσας με θέμα τη μουσική, που θα το διαλέξουν οι ίδιοι.
- Συνέντευξη με έναν επαγγελματία παραδοσιακό οργανοπαίκτη ή ακόμη καλύτερα πρόσκληση στο σχολείο ενός τέτοιου οργανοπαίκτη για την παρουσίαση των ιδιαιτεροτήτων του επαγγέλματος. Θα μπορούσε αυτό να συνδυαστεί με παίξιμο παραδοσιακών σκοπών, ή ακόμη και με οργάνωση συναυλίας με παραδοσιακή μουσική.
- Συζήτηση ή ακόμη και συγγραφή εκθέσεων πάνω στα συναισθήματα που τους καταλαμβάνουν καθώς διαπιστώνουν ότι κάποια από τα παραδοσιακά μουσικά όργανα δεν ακούγονται πια, ότι η παραδοσιακή μουσική δεν προτιμάται από τους νέους κτλ., ή τι θα μπορούσε να γίνει για να διατηρηθεί ή ακόμη και να αναβιώσει η παραδοσιακή μουσική του τόπου μας κτλ.

2. Οργάνωση Επισκέψεων σε Χώρο Παραγωγής

α. Η Ταυτότητα της Δραστηριότητας

Τόπος Επίσκεψης: *Οργάνωση Επίσκεψης σε Χώρο Παραγωγής*
 Εκπαιδευτική Βαθμίδα Εφαρμογής: *Ενιαίο Λύκειο.*
 Χρόνος Οργάνωσης: .....

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι Εκπαιδευτικής Επίσκεψης

1. Η ενημέρωση γύρω από την παραγωγική μονάδα και τα παραγόμενα προϊόντα.
2. Η εξοικείωση με την οργάνωση και τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας.
3. Η σύνδεση της παραγωγικής δραστηριότητας με τις ανάγκες της αγοράς.
4. Ο εντοπισμός των αναγκών της παραγωγής σε πρώτες ύλες - εξοπλισμό και ανθρώπινο δυναμικό.
5. Η διερεύνηση των δυνατοτήτων προώθησης των παραγόμενων προϊόντων στην τοπική και διεθνή αγορά.
6. Η καταγραφή των μέτρων ασφάλειας και υγιεινής στο χώρο παραγωγής.

γ. Ενδεικτικές Λειτουργίες ΣΥΠ

Είναι φανερό πως όλοι οι προαναφερόμενοι στόχοι στην συγκεκριμένη περίπτωση και λόγω της κατηγορίας του χώρου επίσκεψης συνδέονται άμεσα με τους ειδικότερους στόχους του θεσμού ΣΥ.Π.

Συμπληρωματικά θα μπορούσε να αναφερθούν και οι παρακάτω.

1. Εαυτογνωσία-εαυτοαντίληψη, και ειδικότερα η διερεύνηση επαγγελματικών αξιών και ενδιαφερόντων, χαρακτηριστικών που σχετίζονται με την άσκηση συγκεκριμένου επαγγέλματος κτλ.
2. Πληροφόρηση, και ειδικότερα εμπειρική επαφή με το χώρο της εργασίας και παραγωγής, διερεύνηση συνθηκών εργασίας, καθηκόντων εργαζομένων, καταμερισμού εργασίας, χρήσης ειδικού εξοπλισμού κ.α
3. Λήψη Αποφάσεων και εξέταση Παραγόντων που επηρεάζουν τις επιλογές. Ειδικότερα μπορούν να ασχοληθούν με διερεύνηση των ιδιαιτεροτήτων, συνθηκών και απαιτήσεων της παραγωγής γενικά ή συγκεκριμένων τομέων ειδικά, αναγνώριση επαγγελματικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για την πραγματοποίηση συγκεκριμένου έργου κ.α
4. Επίλυση προβλημάτων και ειδικότερα ενασχόληση με προβλήματα αντιμετώπισης πρακτικών/τεχνικών προβλημάτων στην ομαλή εξέλιξη της παραγωγής, λήψης αποφάσεων που αφορούν στη παραγωγική διαδικασία, κτλ.
5. Δεξιότητες Ζωής, και ειδικότερα καλλιέργεια δεξιοτήτων επικοινωνίας, αυτοπαρουσίασης, διαπραγμάτευσης, συνεργασίας, επιλογής προσωπικού, πρόσληψης, απόλυσης, κτλ.
6. Προσαρμογής, μέσα από συνειδητοποίηση των ρόλων αλλά και των δυσκολιών της εργασίας, κοκ.

δ. Ιδέες για Εφαρμογή της «Δυναμικής Διαδικασίας»

Η πραγματοποίηση τέτοιου είδους επίσκεψης δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να ανακαλύψουν από κοντά τις ιδιαιτερότητες ενός ή και περισσότερων επαγγελματιών που απασχολούνται στο χώρο, τα αντικείμενα απασχόλησης, τη φύση και τις συνθήκες εργασίας. Μπορούν να πάρουν πληροφορίες για την ατμόσφαιρα που κυριαρχεί στο πλαίσιο, τις διαμορφωμένες επαγγελματικές σχέσεις, την πολιτική της επιχείρησης/οργανισμού, τον τρόπο οργάνωσης και καταμερισμού των αρμοδιοτήτων.

1. Κατά την πρώτη φάση, η ομάδα των μαθητών σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό συζητά πιθανούς χώρους επισκέψεων. Εδώ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κάποιοι παράγοντες που μπορούν να λειτουργήσουν ανασταλτικά για την επιλογή ενός συγκεκριμένου χώρου μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. **Παράγοντες** που ίσως χρειαστεί να εξεταστούν είναι μεταξύ άλλων οι παρακάτω.

- * Η δυνατότητα της επιχείρησης να δεχτεί μία ομάδα ατόμων σε ώρες πλήρους λειτουργίας της παραγωγής ή και εξυπηρέτησης πελατών.
- * Οι περιορισμοί, που απορρέουν από τις ιδιαιτερότητες της επιχείρησης, να δεχτεί το ευρύ κοινό και ο χρόνος που μπορεί να διαθέσει γι' αυτό το σκοπό.
- * Η απόσταση της επιχείρησης από τη σχολική μονάδα.
- * Τα μέσα μεταφοράς που απαιτείται να χρησιμοποιηθούν, κτλ.

Σε κάθε περίπτωση, μία επίσκεψη είναι μια ενδιαφέρουσα δραστηριότητα που θα παρεμβληθεί στην καθημερινή σχολική ρουτίνα. Έτσι η οργάνωσή της θα πρέπει να γίνει με προσοχή ώστε να μη δημιουργήσει ανεπιθύμητες συνέπειες στις υπόλοιπες σχολικές υποχρεώσεις, στην εύρυθμη λειτουργία του σχολείου, στο υπόλοιπο πρόγραμμα του/των καθηγητή/ων που θα συνοδεύσουν την ομάδα. Παράλληλα θα πρέπει να ενημερωθεί τόσο ο Διευθυντής του σχολείου όσο και ο σύλλογος των καθηγητών για την επικείμενη επίσκεψη, προκειμένου να δοθεί και η σχετική άδεια μετακίνησης. Δραστηριότητες τέτοιου είδους μπορούν να προωθούν τη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών παραγόντων καθώς και την ιδέα ενός σύγχρονου και ανοικτού προς την κοινωνία σχολείου.

Παράλληλα η έγκαιρη επικοινωνία με την επιχείρηση είναι επίσης απαραίτητη. Σε αυτή τη διαδικασία θα μπορούσαν να εμπλακούν οι μαθητές όπου εκτός από την αρχική τηλεφωνική επικοινωνία για την πρώτη επαφή, ίσως θα μπορούσε να ακολουθήσει μία γραπτή επικοινωνία, προκειμένου να δοθεί εγγράφως η άδεια και να ρυθμιστούν τα πρακτικά σημεία της επίσκεψης.

Μετά τη ρύθμιση των πρακτικών ζητημάτων η ομάδα θα πρέπει να προβληματιστεί και να αποφασίσει τους άξονες που θα ήθελαν να κινηθεί η ενημέρωση, με άλλα λόγια τι είναι απαραίτητο και χρήσιμο να μάθει από αυτή την επίσκεψη. Η επιχείρηση θα μπορούσε να ενημερωθεί για αυτούς τους άξονες εκ των προτέρων, ώστε να έχει το χρόνο να προετοιμαστεί κατάλληλα. Τέτοιοι άξονες μπορεί να είναι:

- ◇ Τα πλήρη στοιχεία του φορέα (επωνυμία, διεύθυνση, τηλέφωνα, ώρες εξυπηρέτησης και λειτουργίας κ.α)
- ◇ Το όνομα του/ των ατόμου/ων που πήραν μέρος στην ενημέρωση, την ειδικότητά τους και τη θέση τους στο φορέα.
- ◇ Γενικές πληροφορίες για τη δομή και οργάνωση της επιχείρησης και του τομέα παραγωγής
- ◇ Ειδικές πληροφορίες για τα παραγόμενα προϊόντα
- ◇ Αγορά στην οποία απευθύνεται η επιχείρηση και τα κύρια χαρακτηριστικά της σε τοπικό και ευρωπαϊκό επίπεδο
- ◇ Κινήσεις της επιχείρησης στις εισαγωγές πρώτων υλών και στις εξαγωγές μέρους των παραγόμενων προϊόντων
- ◇ Διαθέσιμη υλικοτεχνική υποδομή/ εξοπλισμός, χρήση νέας τεχνολογίας
- ◇ Αριθμός, κατηγορίες και απαιτούμενα προσόντα του προσωπικού που απασχολείται στην παραγωγή
- ◇ Συνθήκες απασχόλησης του προσωπικού
- ◇ Ωράριο λειτουργίας και ώρες εργασίας για τους απασχολούμενους
- ◇ Ειδικός εξοπλισμός αν απαιτείται
- ◇ Αρχές υγιεινής και ασφάλειας που ακολουθεί η επιχείρηση
- ◇ Διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για την πρόσληψη προσωπικού

- ◇ Προοπτικές εξέλιξης, επιμόρφωσης των απασχολούμενων
- ◇ Η πολιτική του φορέα γύρω από τις αποδοχές και πρόσθετες παροχές στους εργαζόμενους
- ◇ Η πολιτική του φορέα γύρω από τη δέσμευση στις αρχές των ίσων ευκαιριών στην απασχόληση γυναικών και αντρών και ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Παράλληλα με την προετοιμασία για την επίσκεψη μπορεί να δοθεί η δυνατότητα να συζητηθούν και άλλα θέματα όπως:

- τα διαφορετικά είδη και στάδια της παραγωγικής διαδικασίας
- προηγούμενη εμπειρία κάποιων μαθητών από παρόμοιες επισκέψεις
- επαγγελματική εμπειρία κάποιων μαθητών
- γνωριμίες με επαγγελματίες που προέρχονται από χώρους παραγωγής κ.α

2. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης (**φάση δεύτερη**) εκτός από αυτά που ακούγονται κατά τη διάρκεια της ενημέρωσης, η ομάδα έχει σαν πρόσθετη πηγή πληροφοριών, το ίδιο το περιβάλλον της παραγωγής. Η διαμόρφωση του χώρου, ο κόσμος- εργαζόμενοι και κοινό-που πηγαινοέρχεται, τα έπιπλα και μηχανήματα που υπάρχουν τριγύρω, οι οσμές που ξεπηδούν, ο τρόπος ντυσίματος και εξοπλισμός του προσωπικού και πολλά άλλα "μιλούν" ζωντανά για το χώρο. Παράλληλα ο επαγγελματίας που κάνει την ενημέρωση ενημερώνει με κέντρο την επιχείρηση και όχι μόνο ένα συγκεκριμένο επαγγελματικό κλάδο. Στην παρουσίαση δε μπορεί να πάρουν μέρος περισσότερα από ένα άτομα από την πλευρά της επιχείρησης. Οι μαθητές θα πρέπει να είναι προετοιμασμένοι κατά τη διάρκεια ή την ολοκλήρωση της ενημέρωσης να θέσουν ερωτήσεις (περιγραφικού, εξερευνητικού, διευκρινιστικού τύπου). Επίσης θα ήταν χρήσιμο κατά τη διάρκεια της παρουσίασης να κρατούνται σύντομες σημειώσεις τόσο για χρήση των συγκεντρωμένων πληροφοριών από τους ίδιους τους μαθητές αλλά και για την πιθανότητα η εμπειρία της επίσκεψης να καταγραφεί σε μικρές ατομικές ή ομαδικές εργασίες.

3. **Μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης** και την επιστροφή στο σχολείο, εκτός από τις εργασίες που προαναφέρθηκαν, στο πλαίσιο αξιολόγησης της εμπειρίας που αποκτήθηκε θα μπορούσε να δοθεί η ευκαιρία στους/στις μαθητές/μαθήτριες να καταθέσουν τις γενικότερες εντυπώσεις τους για το χώρο της επιχείρησης, την υποδομή του, τους ρυθμούς παραγωγής, την αποτελεσματικότητα του με αναφορά τις ανάγκες της αγοράς που καλύπτει τον τρόπο παρουσίασης, κ.α.

Γ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εισαγωγή

Δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης δίνουν την ευκαιρία σε μαθητές και εκπαιδευτικούς όχι μόνο να γνωρίσουν το περιβάλλον σε όλες τις πιθανές διαστάσεις του και να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα κακής διαχείρισης του αναπτύσσοντας δράσης προστασίας του αλλά παράλληλα να ασχοληθούν ζωντανά με διαφορετικά γνωστικά πεδία μέσα από την ενεργή και βιωματική εμπλοκή τους στην προσπάθειά τους να γνωρίσουν και να χρησιμοποιήσουν εποικοδομητικά τη γνώση για μια καλύτερη ποιοτικά ζωή.

Η εφαρμογή προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης διανύει τη δεύτερη δεκαετία ζωής της στο ελληνικό δευτεροβάθμιο σχολείο και έχει καταφέρει να εμπλέξει ενεργά πολλούς ευαισθητοποιημένους εκπαιδευτικούς και μαθητές συμβάλλοντας στην ανάπτυξη θετικών στάσεων προστασίας του περιβάλλοντος στους νέους ανθρώπους.

Επειδή η έννοια του περιβάλλοντος είναι πολυδιάστατη και συμπεριλαμβάνει εκτός από το φυσικό, το πολιτισμικό, το οικονομικό, το κοινωνικό περιβάλλον δεν θα μπορούσε παρά

η περιβαλλοντική εκπαίδευση να δεθεί με φυσικό, θα λέγαμε, και αρμονικό τρόπο με τους στόχους και τις ενότητες του Θεσμού ΣΥ.Π.

Ετσι στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν δραστηριότητες, με τη μορφή μικρών *project*, που συνδέονται άμεσα με τα θεματικά πεδία του Θεσμού ΣΥ.Π και για την οργάνωσή τους να πάρουν την πρωτοβουλία εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων οι οποίοι μπορούν είτε μόνοι τους είτε σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς που ασχολούνται πιο εξειδικευμένα με την εφαρμογή του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, να διοργανώσουν συγκεκριμένα προγράμματα που αφορούν μεταξύ άλλων στα παρακάτω.

- ◆ **Στους τομείς οικονομικής δραστηριότητας και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους στην περιοχή.** Μέσα από τέτοια προγράμματα δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να έλθουν σε επαφή με την οικονομική δραστηριότητα της περιοχής, να διερευνήσουν τομείς που φθίνουν και άλλους που αναπτύσσονται σε συνδυασμό με τις σύγχρονες τάσεις που επικρατούν στην αγορά, να εντοπίσουν τη μορφή και το ποσοστό της ανεργίας στην περιοχή κ.α
- ◆ **Στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας/ της Ευρωπαϊκής κοινότητας.** Μέσα από τέτοια προγράμματα δίνονται ερεθίσματα για την πολυεπίπεδη προσέγγιση της οικονομικής ανάπτυξης σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, στον εντοπισμό των ιδιομορφιών της κάθε αγοράς, στη διερεύνηση και καταγραφή των ειδών των επενδύσεων από τοπικούς αλλά και ξένους επενδυτές, στη σύγκριση των τωρινών ρυθμών ανάπτυξης με αυτούς του παρελθόντος κ.α
- ◆ **Στις νέες μορφές εργασιακής απασχόλησης και πώς αυτές επηρεάζουν την ποιότητα ζωής των εργαζομένων.** Μέσα από τέτοιες ευκαιρίες οι μαθητές να διερευνήσουν τις αλλαγές στον κόσμο των επαγγελμάτων, να εντοπίσουν τους λόγους που φέρνουν αυτές τις αλλαγές, να συνδέσουν αυτές τις αλλαγές με τις ανάγκες της σύγχρονης αγοράς εργασίας, να διερευνήσουν τις σύγχρονες ανθρώπινες ανάγκες, να έλθουν σε επαφή με τον εργασιακό ρόλο κ.α.
- ◆ **Στις επικίνδυνες συνθήκες εργασιακής απασχόληση.** Μέσα από τέτοιες δραστηριότητες δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να γνωρίσουν τα επικίνδυνα επαγγέλματα σε διάφορους επαγγελματικούς κλάδους, να διερευνήσουν τις ιδιομορφίες και τις επικίνδυνες συνθήκες που επικρατούν στην άσκηση αυτών, να καταγράψουν μέτρα υγιεινής και ασφάλειας που λαμβάνονται για τη λιγότερο επικίνδυνη άσκησή τους, να εντοπίσουν τις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην υγεία και ζωή των εργαζομένων από την άσκησή τους κ.α.
- ◆ **Στη χρήση νέας τεχνολογίας στη βιομηχανία και πώς αυτή επηρεάζει το περιβάλλον στην Ελλάδα και τον κόσμο.** Έτσι δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να ασχοληθούν με τη μελέτη της οργάνωσης των σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων, η διερεύνηση του βαθμού αυτοματοποίησης της παραγωγής, η σύνδεση της τεχνολογικής ανάπτυξης με τα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος, η σύγκριση μεταξύ βιομηχανιών του ελληνικού χώρου με αυτές που δραστηριοποιούνται σε αντίστοιχους τομείς σε άλλες χώρες είναι κάποια από τα θέματα που μπορούν να διαπραγματευτούν οι μαθητές,
- ◆ **Στα είδη περιβαλλοντικής ρύπανσης που προέρχονται από τη λειτουργία των βιομηχανιών.** Εστιάζοντας οι μαθητές τη προσοχή τους σε περιπτώσεις λειτουργίας βιομηχανιών τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και στη μελέτη συγκεκριμένων περιπτώσεων ήδη λειτουργούντων μονάδων που έχουν εντοπίσει διερευνούν τις επιπτώσεις που έχει η λειτουργία τους για το περιβάλλον, εφευρίσκουν τρόπους άμεσης αλλά και μακροπρόθεσμης αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων, αναζητούν και καταγράφουν προληπτικά μέτρα που πρέπει να παρθούν από όλους τους εμπλεκόμενους για τον περιορισμό της ρύπανσης,

διερευνούν στάσεις και μέτρα των ήδη εργαζομένων αλλά και ιδιοκτητών των βιομηχανιών γύρω από την προστασία του περιβάλλοντος κ.α

Εκτός όμως από τις παραπάνω δραστηριότητες που έχουν αυτή την άμεση σύνδεση με το θεσμό ΣΥ.Π., μπορούν να πραγματοποιηθούν και προγράμματα με κύρια περιβαλλοντικό περιεχόμενο, μέρος των οποίων μπορεί να συνδέεται με τα θεματικά πεδία του θεσμού ΣΥ.Π.

Επαναλαμβάνονται στον πίνακα 6 ειδικότεροι στόχοι της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε συνδυασμό με τις λειτουργίες του Θεσμού ΣΥ.Π.

Πίνακας 6: Συσχέτιση Στόχων		
Σχολική Δραστηριότητα	Ειδικότεροι Εκπαιδευτικοί Στόχοι	Στόχοι του Θεσμού ΣΥ.Π
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	<ul style="list-style-type: none"> α. απόκτηση γνώσης και ευαισθησίας β. καλλιέργεια θετικών στάσεων προς τη διαχείριση του περιβάλλοντος γ. κριτική προσέγγιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων δ. ανάπτυξη δράσης για την επίλυση σχετικών με το περιβάλλον προβλημάτων 	<ul style="list-style-type: none"> α. διερεύνηση στάσεων και αξιών β. διερεύνηση περιβαλλοντικών παραγόντων που επηρεάζουν την εκπαιδευτική και επαγγελματική επιλογή γ. ανάπτυξη δεξιοτήτων για την επίλυση προβλημάτων/ λήψη αποφάσεων δ. καλλιέργεια δεξιοτήτων για την εφαρμογή σχεδίου δράσης ε. πληροφόρηση για το φυσικό, οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον

Παρακάτω παρουσιάζονται δύο τέτοιες δραστηριότητες, μία για την κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης.

1. Το Κυκλοφοριακό Πρόβλημα της Περιοχής μας και οι Επιπτώσεις του στη Ζωή μας

α. Η Ταυτότητα της Εκδήλωσης

Θέμα Δραστηριότητας:: Το Κυκλοφοριακό Πρόβλημα της Περιοχής μας και οι Επιπτώσεις του στη Ζωή μας

Τόπος Υλοποίησης: μέσα και έξω από το σχολείο

Χρόνος Υλοποίησης: .....

Εκπαιδευτική Βαθμίδα Εφαρμογής: Γυμνάσιο.

β. Ειδικοί Εκπαιδευτικοί Στόχοι Δραστηριότητας

1. Γνωριμία και εξοικείωση με την ευρύτερη περιοχή που κατοικούν οι μαθητές και τα προβλήματά της.
2. Διερεύνηση των εστιών αλλά και αιτιών του κυκλοφοριακού προβλήματος της περιοχής.
3. Εντοπισμός, καταγραφή και αξιολόγηση των συνεπειών του κυκλοφοριακού προβλήματος σε διαφορετικές ομάδες πληθυσμού π.χ των οδηγών, αυτών που διαμένουν κοντά σε εστίες του προβλήματος, των πεζών, των μαθητών κ.α.
4. Ανάπτυξη επαφών με τοπικούς φορείς αλλά και υπηρεσίες που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση του προβλήματος.
5. Διερεύνηση μέτρων για τον περιορισμό του προβλήματος και διαμόρφωση σχετικών προτάσεων .
6. Διαμόρφωση σωστής οδικής συμπεριφοράς.
7. Ανάπτυξη συλλογικής δράσης για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

γ. Ενδεικτικές ΣΥ. Π

1. Εαυτογνωσία - Εαυτοαντίληψη και ειδικότερα: διερεύνηση στάσεων και συμπεριφορών σε θέματα που αφορούν στην κυκλοφορική αγωγή, εντοπισμός επαγγελματικών ενδιαφερόντων και η σύνδεσή τους με την άσκηση σχετικών επαγγελμάτων
2. Πληροφόρηση και ειδικότερα: επαγγέλματα που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού προβλήματος (π.χ τροχονόμοι, πολεοδόμοι, αρχιτέκτονες, μηχανικοί, δομικών έργων, ειδικοί στη μελέτη του περιβάλλοντος κ.α)
3. Αποφάσεις και παράγοντες που επηρεάζουν τις Επιλογές και ειδικότερα: οι ειδικότερες κυκλοφοριακές συνθήκες στην περιοχή κατοικίας και πως επηρεάζουν τις επιλογές μας σε σχέση με τη χρήση του ελεύθερου χρόνου, της άσκησης ενός επαγγέλματος, της κοινωνικής δραστηριοποίησης.
4. Επίλυση προβλημάτων και ειδικότερα: αντιμετώπιση περιπτώσεων συγκρούσεων ή/και εκνευρισμού στο δρόμο, διαχείριση του άγχους που μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα την απροσεξία, διερεύνηση τρόπων συμβολής στην άμβλυση του κυκλοφοριακού προβλήματος στο βαθμό που είναι αποτέλεσμα της ατομικής αλλά και συλλογικής ευθύνης
5. Δεξιότητες Ζωής και ειδικότερα: διαπραγμάτευσης, επικοινωνίας, προγραμματισμού, ευελιξίας, υπευθυνότητας και πρωτοβουλίας.

δ. Ιδέες για Εφαρμογή της «Δυναμικής διαδικασίας»

1. Μετά τη συγκρότηση της ομάδας, **στην πρώτη φάση**, τα μέλη της μέσα από εικαστικούς δρόμους μπορούν αρχικά να κληθούν να εκφράσουν πώς βιώνουν το κυκλοφοριακό πρόβλημα της περιοχής τους π.χ χρησιμοποιώντας την ομαδική ζωγραφική και τις κατασκευές, με δραματικό παιχνίδι παίζοντας **σκηνές δρόμου με κυκλοφοριακό**

χάος κ.α. Στη φάση αυτή μπορούν να προβληματιστούν, αναζητώντας παράλληλη βοήθεια από σχετικές πηγές, σχετικά με τις πηγές δημιουργίας κυκλοφοριακού προβλήματος (π.χ η μη καλή πολεοδομία, οι κακοτεχνίες στο οδόστρωμα, η έλλειψη φωτεινών σηματοδοτών, η μη ύπαρξη διευκολύνσεων για την προσβασιμότητα και προσπελασιμότητα για τα άτομα με ιδιαιτερότητες, η μη καλή υποδομή των δημόσιων συγκοινωνιών, τα ωράρια εργασίας, ο μεγάλος αριθμός των αυτοκινήτων, οι τροχαίες παραβάσεις κ.α) τις διαστάσεις του κυκλοφοριακού προβλήματος και τις πολυεπίπεδες συνέπειές του στη ζωή των κατοίκων (π.χ στην άσκηση του επαγγέλματός τους, στην οικογενειακή και κοινωνική τους ζωή, στην ψυχική τους ισορροπία κ.α) διερευνώντας παράλληλα απόψεις και ενέργειες όλων των εμπλεκόμενων και ενδιαφερομένων μερών.

Ο σχεδιασμός μικρής έρευνας πεδίου θα επιτρέψει:

α. Μέσω της παρατήρησης να καταγραφούν σημεία της περιοχής όπου παρουσιάζονται έντονα κυκλοφοριακά προβλήματα ειδικά σε ώρες αιχμής (η ομάδα που θα ασχοληθεί με αυτό το έργο μπορεί εκτός από τις οργανωμένες σημειώσεις στο ημερολόγιό της να αποτυπώσει το πρόβλημα με τη βοήθεια φωτογραφικής μηχανής ή/και βιντεοκάμερας).

β. Να αποτυπωθεί η άποψη των κατοίκων της περιοχής για το μέγεθος του προβλήματος και σχετικά με πιθανές προτάσεις για την αντιμετώπισή του.

Ο σχεδιασμός για την επικοινωνία και διενέργεια συνεντεύξεων με αρμόδιους φορείς όπως το Υπουργείο Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, Εσωτερικών, τη Δ/ση Πολεοδομίας της περιοχής, την Τροχαία, την Τοπική Αυτοδιοίκηση κ.α θα δώσει τη δυνατότητα μιας πληρέστερης κατανόησης του προβλήματος αλλά και του τρόπου αντιμετώπισής του από τις αρμόδιες αρχές. Επίσης με αυτή την ευκαιρία οι μαθητές μπορούν να έλθουν σε επικοινωνία με διαφορετικές ειδικότητες και επαγγέλματα και να διακρίνουν ανάμεσα στις διαφορετικές εξειδικεύσεις και επαγγελματικές αρμοδιότητες της κάθε μίας.

2. Στη **δεύτερη φάση**, καθώς πραγματοποιούνται οι δράσεις που είχαν αποφασιστεί κατά το σχεδιασμό είναι σημαντικό τα μέλη της ομάδας να έχουν την ευκαιρία να συζητούν για την πορεία της δουλειάς τους και να αποφορτίζονται από τις πιθανές πιέσεις που τους φέρνει το δύσκολο εγχείρημά τους, να τους δοθεί η ευκαιρία τα στοιχεία που ανακαλύπτουν για το πρόβλημα της περιοχής τους να μπορούν να τα συγκρίνουν μελετώντας περιπτώσεις άλλων περιοχών με παρόμοια προβλήματα και τέλος να μπορούν να επαναπροσδιορίζουν θέτοντας ρεαλιστικούς στόχους σχετικά με το βαθμό παρέμβασής τους για την επίλυση του προβλήματος. Μία από τις τελικές δράσεις, σύμφωνα με τον αντίστοιχο στόχο που είχε αρχικά τεθεί μπορεί να είναι η συμμετοχή (ή η ενεργοποίηση) σε εθελοντικές ομάδες παρέμβασης πολιτών για τη βελτίωση συνθηκών ζωής.

3. Τέλος στην **τρίτη φάση**, της αξιολόγησης και ολοκλήρωσης του προγράμματος μπορεί καταρχήν να συζητηθεί η πορεία και το αποτέλεσμα της προσπάθειας της ομάδας, να δοθούν ερεθίσματα για να εντοπιστούν τα σημεία ατομικής και στη συνέχεια συλλογικής ευθύνης για την αντιμετώπιση του προβλήματος, και στη συνέχεια να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στη δημοσιοποίηση των στοιχείων που ήλθαν στην επιφάνεια από την οργανωμένη προσπάθεια της ομάδας, να δοθούν αντίστοιχες συνεντεύξεις σε τοπικά μέσα ενημέρωσης, να γίνουν ενημερωτικές ανοικτές συζητήσεις ευαισθητοποίησης όπου θα μπορούσαν να κληθούν και εκπρόσωποι όλων των ενδιαφερομένων πλευρών, να πραγματοποιηθεί έκθεση με φωτογραφικό υλικό από την επιτόπια έρευνα της ομάδας κ.α.

2. Γνωριμία με τις Υπηρεσίες της Περιοχής μου

α. Η Ταυτότητα της Εκδήλωσης

Θέμα Δραστηριότητας: Γνωριμία με τις Υπηρεσίες της Περιοχής μου

Τόπος Υλοποίησης: σε αίθουσα του σχολείου αλλά και έξω από το σχολείο

Χρόνος Υλοποίησης: .....

Εκπαιδευτική Βαθμίδα Εφαρμογής: Ενιαίο Λύκειο.

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι Δραστηριότητας

1. Γνωριμία και εξοικείωση με το κοινωνικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής διαμονής των μαθητών και του δικτύου των υπηρεσιών που μπορεί να διαθέτει για την αντιμετώπιση των αναγκών των κατοίκων της.
2. Ταξινόμηση των υπαρχόντων υπηρεσιών ανάλογα με τα είδη τους και την νομική τους υπόσταση, τις ανάγκες που καλούνται να καλύψουν, τις ιδιαιτερότητες του πληθυσμού στην οποία απευθύνονται.
3. Αξιολόγηση των υπαρχόντων υπηρεσιών σχετικά με την επαρκή κάλυψη των αναγκών, την αποτελεσματικότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών κ.α.
4. Καταγραφή των υπηρεσιών αυτών και οργάνωση των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν με τη μορφή ενός σύντομου και εύχρηστου *οδηγού του πολίτη*.

δ. Ενδεικτικές Λειτουργίες ΣΥΠ

1. Εαυτογνωσία-Εαυτοαντίληψη με επικέντρωση ειδικότερα στη διερεύνηση ατομικών αναγκών σε διάφορους τομείς όπως τον ψυχολογικό, κοινωνικό, οικονομικό κ.α.
2. Περιβαλλοντογνωσία – Πληροφόρηση, μέσα από την καταγραφή των διαφορετικών κατηγοριών υπαρχουσών υπηρεσιών και εντοπισμότων υπηρεσιών που εμπλέκονται με το χώρο της εκπαίδευσης, εργασίας, ελεύθερου χρόνου κ.α, καταγραφή και διερεύνηση ειδικοτήτων και επαγγελμαμάτων που εμπλέκονται στην παροχή υπηρεσιών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, κοκ.
3. Αποφάσεις και παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές, ειδικότερα μέσα από διερεύνηση επαγγελματικών αξιών και χαρακτηριστικών προσωπικότητας που σχετίζονται με την επιτυχημένη και αποτελεσματική προσφορά υπηρεσίας στον πολίτη, καταγραφή στοιχείων του εργασιακού περιβάλλοντος σε μία υπηρεσία που επηρεάζουν την αποτελεσματική άσκηση του έργου των εργαζομένων, εξέταση των προοπτικών επαγγελματικής εξέλιξης σε διάφορους φορείς διοικητικών και κοινωνικών υπηρεσιών, κτλ.
4. Επίλυση προβλημάτων και ειδικότερα διαμόρφωση τρόπου προσέγγισης μιας υπηρεσίας και διατύπωσης συγκεκριμένου αιτήματος προς ικανοποίηση, διερεύνηση τρόπων δράσεων στην περίπτωση που πρέπει να ζητήσουμε τη συνδρομή μιας υπηρεσίας για την αντιμετώπιση κάποιας ανάγκης μας, διερεύνηση τρόπων διαχείρισης των δυσκολιών που συναντούμε στην εξυπηρέτησή μας από μία υπηρεσία κ.α
5. Δεξιότητες Ζωής και ειδικότερα καλλιέργεια ευκρίνειας και ακρίβειας στη διατύπωση αιτημάτων προς μία υπηρεσία, ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοπαρουσίασης, καλλιέργεια δεξιοτήτων που αφορούν στη συμπλήρωση αιτήσεων και εγγράφων που σχετίζονται με την έκδοση συνηθισμένων ατομικών εγγράφων π.χ ταυτότητας, ληξιαρχικής πράξης γέννησης, απόκτησης αριθμού φορολογικού μητρώου κ.α.

ε. Ιδέες για Εφαρμογή της «Δυναμικής Διαδικασίας»

1. Αρχικά και αφού έχει οργανωθεί η ομάδα των ενδιαφερόμενων μαθητών **στην πρώτη φάση** γίνεται μια πρώτη καταγραφή των περιοχών που θα καλύψει η έρευνα των μαθητών. Παράλληλα οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες κάνουν βιβλιογραφική ανασκόπηση και εντοπίζουν πηγές πληροφόρησης σχετικά με τα είδη των υπηρεσιών στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και τις συγκεκριμένες παροχές τους στον εξυπηρετούμενο

πολίτη. Είναι δυνατόν να κατασκευαστεί ένα απογραφικό ερωτηματολόγιο βάσει του οποίου θα καταγράφονται οι υπηρεσίες και το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει άξονες όπως:

- * στοιχεία της υπηρεσίας (πλήρη δ/ση, τηλέφωνα και άτομα επικοινωνίας, νομική υπόσταση και ότι άλλο σχετικό),
- * κατηγορία στην οποία η υπηρεσία ανήκει (π.χ δημόσια διοικητική υπηρεσία, ασφαλιστικά ταμεία, ψυχική υγεία, απασχόληση, εκπαίδευση κ.α)
- * κατηγορίες πληθυσμού που εξυπηρετεί (π.χ παιδιά, εφήβους, ηλικιωμένους, μόνο γυναίκες, άτομα με ιδιαιτερότητες, κ.α)
- * ανάγκες τις οποίες καλύπτει (π.χ αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου, πληροφόρησης, παροχή συμβουλευτικής στήριξης, νοσηλείας κ.α)
- * απαραίτητα δικαιολογητικά για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων αναγκών (π.χ για την έκδοση ταυτότητας, για την ένταξη σε μια αθλητική ομάδα κ.α)
- * πρόσθετες πληροφορίες και διευκρινήσεις

Σε αυτή τη φάση είναι δυνατόν να προετοιμαστούν οι μαθητές για τη λήψη συνεντεύξεων οπότε και μπορούν να προετοιμάζουν τους άξονες του περιεχομένου τους καθώς επίσης και μέσα από το παίξιμο ρόλων και παιχνιδιών προσομοίωσης να παίξουν τέτοιες συνεντεύξεις ώστε να εξοικειωθούν με τη μεθοδολογία προσέγγισης των ερωτώμενων.

2. Κατά τη **δεύτερη φάση** οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες περπατούν την περιοχή και καταγράφουν υπηρεσίες. Στη συνέχεια και εκτός από την τηλεφωνική επικοινωνία για τη συγκέντρωση σχετικών πληροφοριών με τη λειτουργία των υπηρεσιών, οργανώνονται συνεντεύξεις με κάποιους από τους εργαζομένους στις διάφορες υπηρεσίες προκειμένου να παρουσιάσουν τις υπηρεσίες αλλά και τα αντικείμενα απασχόλησής τους σε αυτές. Συχνά η λήψη συνέντευξης όπως και η συγκέντρωση πληροφοριών συνδυάζεται με επιτόπιες επισκέψεις που δίνουν την ευκαιρία ολοκληρωμένης *γεύσης* της λειτουργίας της υπηρεσίας. Η διενέργεια σφυγμομετρήσεων σχετικά με το βαθμό ικανοποίησης των ατόμων που απευθύνονται σε κάποιες υπηρεσίες μπορεί να είναι μία άλλη ενδιαφέρουσα πηγή πληροφοριών.

Η ενδιάμεση παρουσίαση στην ολομέλεια της ομάδας σύντομων επαγγελματικών μονογραφιών θα βοηθούσε την ομάδα να πληροφορηθεί για το σύνολο των υπηρεσιών και επαγγελμάτων που συναντήθηκαν ακόμα και αν δεν ήταν εφικτό για όλα τα μέλη να παρευρίσκονται.

Όσο περισσότερο οι μαθητές γνωρίζουν τις υπάρχουσες δομές στην περιοχή τους τόσο περισσότερο διευκολύνονται στο να συνδέσουν την εν δυνάμει ικανοποίηση κάποιων από τις ατομικές τους ανάγκες με αυτές τις δομές. Η μεθοδολογία των υποθετικών σεναρίων του είδους : *Αν εγώ (ή κάποιος δικός μου) χρειαζόμουν(-ζόταν)... τότε θα μπορούσα/ε να απευθυνθώ/εί... αν δεν ικανοποιόμουν στο αίτημά μου τότε θα μπορούσα να...* μπορεί να είναι πολύ χρήσιμη για να επιτευχθεί το παραπάνω.

Η φάση αυτή μπορεί να ολοκληρωθεί με την σύνθεση των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν με τη μορφή ενός σύντομου και εύχρηστου ευρετηρίου *Οδηγού του Πολίτη*, του οποίου τη μορφή του περιεχομένου και την καλλιτεχνική επιμέλεια θα αναλάβουν υποομάδες μαθητών. Θα μπορούσε δε να είχε προβλεφτεί η αναπαραγωγή αυτού του Οδηγού σε κάποια αντίτυπα και το μοίρασμά τους στους μαθητές του σχολείου, στις υπηρεσίες της περιοχής που συνεργάστηκαν, στη δημοτική αρχή και σε κάθε άλλο ενδιαφερόμενο.

3. Τέλος **στην τρίτη φάση** μπορούν να συζητηθούν τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων ή συνεντεύξεων προς τις διάφορες ομάδες, επαγγελματιών, εξυπηρετούμενου πληθυσμού κ.α για τις οποίες συγκεντρώθηκαν οι σχετικές πληροφορίες καθώς επίσης και η προσωπική εμπειρία των μελών της ομάδας.

Το πρόγραμμα μπορεί να κλείσει με την οργάνωση μιας ανοικτής εκδήλωσης που θα απευθύνεται στην ευρύτερη κοινότητα προκειμένου να γνωστοποιηθεί το πρόγραμμα και να παρουσιαστεί ο οδηγός που συνέταξαν οι μαθητές. Ίσως το αποτέλεσμα μιας τέτοιας παρουσίασης εκτός των άλλων να είναι η εξεύρεση χορηγού για την οικονομική ενίσχυση της αναπαραγωγής του *Οδηγού του Πολίτη!*

Δ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ

Εισαγωγή

Η εφαρμογή της Αγωγής Υγείας στο σχολείο αποτελεί μία πρώτη προσέγγιση της πρωτογενούς πρόληψης για τον περιορισμό των φαινομένων εκείνων που απειλούν τη σωματική και ψυχική υγεία των νεαρών ατόμων και συμβάλλουν στον αποκλεισμό τους από την ενεργό κοινωνική και επαγγελματική ένταξη.

Τα προγράμματα της Αγωγής Υγείας έχουν σαν κύριο σκοπό να συμβάλλουν στην υιοθέτηση υγιών στάσεων και συμπεριφορών ζωής ενισχύοντας παράλληλα τη θετική εαυτοαντίληψη του νεαρού ατόμου μέσω της βιωματικής και ενεργητικής μάθησης.

Στο πλαίσιο της Αγωγής Υγείας είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν προγράμματα, με τη μορφή μικρών *project*, που συνδέονται άμεσα με τα θεματικά πεδία του Θεσμού ΣΥ.Π και για την οργάνωσή τους να πάρουν την πρωτοβουλία εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων. Έτσι μπορεί να διοργανωθούν προγράμματα τα οποία να εντάσσονται σε θεματικούς άξονες όπως είναι οι παρακάτω.

- ◆ **Μέτρα Υγιεινής και Ασφάλειας στο Εργασιακό Περιβάλλον.** Εδώ οι μαθητές μπορούν να διερευνήσουν θέματα που αφορούν στις πολιτικές που αναπτύσσονται γύρω από την ανάληψη μέτρων υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας, να εντοπίσουν ειδικά μέτρα που εφαρμόζονται ανάλογα με τη φύση των επαγγελματιών και των χώρων άσκησής τους, να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με μέτρα προσωπικής υγιεινής του εργαζόμενου, να πληροφορηθούν σχετικά με τον ειδικό εξοπλισμό που απαιτείται στην άσκηση συγκεκριμένων επαγγελματιών καθώς και με τις προληπτικές τακτικές ιατρικές εξετάσεις με τις οποίες ο εργαζόμενος παρακολουθεί την υγεία του.
- ◆ **Πρόληψη Ατυχημάτων στην Εργασία.** Εδώ δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να εντοπίζουν εστίες και είδη εργατικών ατυχημάτων, να πληροφορηθούν και εξοικειωθούν με την παροχή πρώτων βοηθειών στην περίπτωση απλών εργατικών ατυχημάτων, να πληροφορηθούν σχετικά με τις παροχές των ασφαλιστικών ταμείων στην περίπτωση εργατικού ατυχήματος, να διερευνήσουν τρόπους και μέτρα πρόληψης των ατυχημάτων στους χώρους εργασίας.
- ◆ **Η Φυσική Κατάσταση του Ατόμου και η Σύνδεσή της με Εργασιακές και Άλλες Δραστηριότητες.** Εδώ μπορούν οι μαθητές/τριες να διερευνήσουν πλευρές της φυσικής κατάστασης τους που απαιτούν προσοχή, να υιοθετήσουν θετική στάση προς υγιεινότερους τρόπους ζωής, να προσδιορίσουν τη σημαντικότητα της καλής φυσικής κατάστασης με την υψηλή επαγγελματική απόδοση, να συνδέσουν τα χαρακτηριστικά ενός επαγγέλματος με τη φυσική κατάσταση του ατόμου, να εξοικειωθούν με τρόπους φροντίδας και διατήρησης της καλής φυσικής κατάστασης και ευεξίας τους.
- ◆ **Νοσήματα ως Αποτέλεσμα Έκθεσης σε Ανθυγιεινές Συνθήκες Εργασίας.** Εδώ δίνεται η ευκαιρία στους/στις μαθητές/τριες να γνωρίσουν επιδημικά νοσήματα και χρόνιες ή μη ασθένειες που είναι αποτέλεσμα της φύσης και του αντικειμένου κάποιων επαγγελματιών, να ενημερωθούν γύρω από την κλινική μορφή, τη θεραπεία αλλά και τα μέτρα πρόληψης για την αποφυγή της εμφάνισης ή εξάπλωσης αυτών των ασθενειών, να πληροφορηθούν σχετικά με το ποια επαγγέλματα ορίζονται ως ανθυγιεινά με βάση

την εργατική νομοθεσία και τις προβλεπόμενες ασφαλιστικές καλύψεις για τον εργαζόμενο, να διερευνήσουν τις συνέπειες που έχουν αυτές οι ασθένειες για τον εργαζόμενο και το εργασιακό πλαίσιο.

- ♦ **Αντιμετώπιση του Αγχους στο Σχολείο και στην Εργασία.** Στο πλαίσιο αυτού του άξονα οι μαθητές μπορούν να εντοπίσουν αγχογόνους παράγοντες στην προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ζωή του ατόμου, να διερευνήσουν τρόπους αντιμετώπισής τους, να ενημερωθούν γύρω από το που μπορούν να απευθυνθούν για βοήθεια, να καλλιεργήσουν θετική εαυτοαντίληψη γύρω από την προσωπική τους ταυτότητα, τις ικανότητες, αλλά και επιδόσεις τους.

Εκτός όμως από τα παραπάνω θεματικά πεδία που έχουν αυτή την άμεση σύνδεση με το θεσμό ΣΥ.Π, μπορούν να υλοποιηθούν και προγράμματα που σχετίζονται λιγότερο άμεσα όμως μέρος των στόχων και του περιεχομένου δένουν αρμονικά με τα θεματικά πεδία του θεσμού ΣΥ.Π.

Επαναλαμβάνονται στον πίνακα 7 οι ειδικότεροι στόχοι της Αγωγής Υγείας σε συνδυασμό με τις λειτουργίες του Θεσμού ΣΥ.Π.

Πίνακας 7: Συσχέτιση Στόχων		
Σχολική Δραστηριότητα	Ειδικότεροι Εκπαιδευτικοί Στόχοι	Στόχοι του Θεσμού ΣΥ.Π
ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ	α. ενημέρωση σε θέματα υγείας β. καλλιέργεια υγιών στάσεων και συμπεριφορών ζωής γ. ανάπτυξη υπεύθυνης συμπεριφοράς σε θέματα πρόληψης	α. ενημέρωση πληροφόρηση β. διαμόρφωση αξιών/ στάσεων γ. διερεύνηση παραγόντων που επηρεάζουν τις επιλογές δ. διευκόλυνση της μετάβασης

Παρακάτω παρουσιάζονται δύο τέτοια προγράμματα, ένα για την κάθε βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

1. Πρόληψη Ατυχημάτων στο Σχολείο

α. Η Ταυτότητα της Δραστηριότητας

Θέμα Δραστηριότητας: Πρόληψη Ατυχημάτων στο Σχολείο.

Τόπος Υλοποίησης: στον ευρύτερο χώρο του σχολείου.

Χρόνος Υλοποίησης: .....

Εκπαιδευτική Βαθμίδα Εφαρμογής: Γυμνάσιο.

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι Δραστηριότητας

1. Ο εντοπισμός εστιών ατυχημάτων στο περιβάλλον που συνήθως κινείται ο μαθητής.
2. Η διερεύνηση τρόπων αποφυγής και πρόληψής τους.
3. Η εξεύρεση μέτρων προστασίας του ατόμου από τους κινδύνους που εγκυμονούν στο φυσικό περιβάλλον.
4. Η ανάληψη δράσης με στόχο διορθωτικές παρεμβάσεις στην επικινδυνότητα του περιβάλλοντος.
5. Η ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης του ατυχήματος με ανάληψη ατομικής ευθύνης από το ίδιο το άτομο.

γ. Ενδεικτικές Λειτουργίες ΣΥΠ

1. Εαυτογνωσία-Εαυτοαντίληψη, όπως εντοπισμό των χαρακτηριστικών προσωπικότητας που επηρεάζουν τη συναισθηματική αντίδραση στην περίπτωση ατυχήματος.
2. Περιβαλλοντογνωσία-Πληροφόρηση, μέσα από δραστηριότητες όπως αναζήτηση των κρατικών πολιτικών γύρω από την πρόληψη των ατυχημάτων, μέτρων προφύλαξης που πρέπει να λαμβάνονται από το ίδιο το άτομο, τρόπους περιορισμού των κακών συνεπειών από ατύχημα, επαγγελματιών που σχετίζονται με την πρόληψη αλλά και αντιμετώπιση των ατυχημάτων (π.χ αρχιτέκτονες, πολιτικοί μηχανικοί, πολεοδόμοι, ειδικοί δομικών έργων, ιατροί, νοσηλευτικό προσωπικό, ψυχολόγοι κ.α).
3. Επιλογές και παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές, όπως μέσα από διερεύνηση παραγόντων που επιδρούν και διευκολύνουν την εμφάνιση ατυχημάτων, μελέτη των τρόπων αντίδρασης σε περιπτώσεις ατυχημάτων, διερεύνηση των εμποδίων στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τα προφανή μέτρα που θα προλάμβαναν τα ατυχήματα, κτλ.
4. Επίλυση προβλημάτων και ειδικότερα εξεύρεση και οργάνωση τρόπων αντιμετώπισης των ατυχημάτων σε επίπεδο ανάληψης συγκεκριμένων μέτρων αλλά και δράσεων, αναζήτηση, αναζήτηση τρόπων προσφοράς βοήθειας στην περίπτωση ατυχήματος.
5. Δεξιότητες Ζωής και ειδικότερα η καλλιέργεια της υπευθυνότητας, πρωτοβουλίας, συνεργασίας, ψυχραιμίας ή δεξιοτήτων αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών, προσφοράς πρώτων βοηθειών, κτλ.

δ. Ιδέες για Εφαρμογή της «Δυναμικής Διαδικασίας»

1. Η ομάδα οργανώνεται και αρχικά δίνονται τα πρώτα ερεθίσματα για τον προβληματισμό γύρω από το θέμα. Στην **πρώτη φάση** τα μέλη της ομάδας μπορούν να χωριστούν σε ζευγάρια και να μοιραστούν προσωπικές εμπειρίες γύρω από κάποιο ατύχημα που τους συνέβη στους ίδιους ή σε κάποιο φίλο τους στο σχολείο. Άξονες συζήτησης μπορεί να είναι: *ποιο ήταν το ατύχημα, ποια η αιτία του, ποιος ο βαθμός της σοβαρότητάς του, ποιες οι συνέπειες του για τη ζωή αυτού που είχε το ατύχημα, υπήρχαν τρόποι που θα μπορούσαν να συνέβαλαν ώστε να αποφευχθεί το ατύχημα, αν ναι ποιοι.* Στη συνέχεια

στην ολομέλεια της ομάδας μπορούν να συζητηθούν αντίστοιχα ένα- δύο ενδεικτικά περιστατικά.

Στη συνέχεια η ομάδα αφού σκιαγραφεί τα είδη των ατυχημάτων που θεωρεί ότι μπορεί να συναντήσει να συμβαίνουν στο χώρο του σχολείου και να κάνει κάποιες πρώτες υποθέσεις σχετικά με το ποιοι κινδυνεύουν περισσότερο από αυτά, μπορεί να αρχίζει να προγραμματίζει τη δράση της. Ενδεικτικά θα μπορούσε να ασχοληθεί με κάποια από τα παρακάτω.

- Να εξερευνήσει το σχολείο ώστε να εντοπίσει εστίες και σημεία που θεωρούνται επικίνδυνα και μπορούν να προκαλέσουν ατύχημα. Σε αυτό της το εγχείρημα η φωτογραφική μηχανή είναι χρήσιμη για να αποτυπωθούν τα αντίστοιχα σημεία.
- Να πάρει συνεντεύξεις από μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας (π.χ το διευθυντή του σχολείου, κάποιους από τους διδάσκοντες, τον υπεύθυνο του κυλικείου, υπεύθυνους των σχολικών εργαστηρίων, τη γραμματεία και το φύλακα του σχολείου, γονείς αλλά και μαθητές του σχολείου) σχετικά με την πιθανότητα αλλά και το ρυθμό παρουσίας ατυχημάτων στο σχολείο, καθώς και με προσωπικές εμπειρίες από αντίστοιχα περιστατικά στο σχολείο.
- Να συγκεντρώσει πληροφορίες, από έρευνες που έχουν γίνει ή από εφαρμογή αντίστοιχων προγραμμάτων σε άλλα σχολεία, σχετικά με την επικινδυνότητα των σχολικών χώρων και τη συχνότητα εμφάνισης ατυχημάτων.
- Να προετοιμάσει μικρές εργασίες, χρησιμοποιώντας σχετικές βιβλιογραφικές πηγές, οι οποίες θα διαπραγματεύονται συγκεκριμένους υποάξονες του ευρύτερου θέματος, όπως παράγοντες που συμβάλλουν στην παρουσίαση ατυχημάτων, μέτρα προστασίας κατά των ατυχημάτων, ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές σε θέματα προστασίας και πρόληψης ατυχημάτων, κυκλοφορική αγωγή εφήβων, μονογραφίες επαγγελματιών που συμβάλλουν στην πρόληψη ή στην αντιμετώπιση του ατυχήματος κ.α
- Να συνεργαστεί με κάποιους ειδικούς επιστήμονες ή και εκπαιδευτικούς για την οργάνωση μαθημάτων πρώτων βοηθειών σε περίπτωση ατυχήματος. Οι μαθητές που συμμετέχουν σε αυτά τα μαθήματα μπορούν στη συνέχεια να αναλάβουν να εκπαιδεύσουν κάποιο συμμαθητή και φίλο τους στις αντίστοιχες τεχνικές.
- Να διερευνήσει μέτρα που μπορεί το σχολείο να πάρει για τον περιορισμό των ατυχημάτων. Ακόμη είναι στη συνέχεια δυνατόν, αφού ενημερωθεί η σχολική κοινότητα (εκπαιδευτικοί, γονείς, υπόλοιποι μαθητές), η εμπλεκόμενη ομάδα να αναλάβει το συντονισμό υλοποίησης κάποιων από τα μέτρα αυτά. Για παράδειγμα, μπορούν να προχωρήσουν σε πρωτοβουλίες για μικρές παρεμβάσεις στα κικλιδώματα, σε κοινόχρηστους χώρους όπως στους διαδρόμους και τις τουαλέτες κ.α, για αντικατάσταση σπασμένων τζαμιών, καμμένων ασφαλειών, κομμένων πόμολων κ.α, για ανάρτηση προειδοποιητικών πινακίδων σε επικίνδυνα μέρη στο προαύλιο και στο ευρύτερο περιβάλλον του σχολείου, κτλ. Η ομάδα μπορεί ακόμη να προχωρήσει και σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση για μερικές δραστηριότητες όπως για τη δημιουργία διαγραμμίσεων στο δρόμο τον οποίον οι μαθητές διασχίζουν για να βρεθούν στο σχολείο, όπως για πρόσθετα μέτρα καθαριότητας στο κυλικείο και τις τουαλέτες του σχολείου, όπως για τοποθέτηση κάδων σκουπιδιών αλλά και ανακύκλωσης στους κοινόχρηστους χώρους του σχολείου, για τοποθέτηση ειδικής μπάρας που να διευκολύνει τη μετακίνηση ατόμων με κινητικές δυσκολίες κ.α. Κάποιες δε από τις προαναφερόμενες παρεμβάσεις μπορεί να έχουν και εικαστική διάσταση, όπως για παράδειγμα να ζωγραφιστούν οι κάδοι, να δημιουργηθούν καλαίσθητες ή χιουμοριστικές προειδοποιητικές πινακίδες κ.α.

2. Στη **δεύτερη φάση** υλοποιούνται οι ενέργειες που σχεδιάστηκαν και ετοιμάστηκαν στην προηγούμενη φάση.
3. Στην **τρίτη φάση** το πρόγραμμα ολοκληρώνεται. Το πρόγραμμα μπορεί να κλείσει με μία *πανηγυρική* εκδήλωση της ομάδας αλλά και με **αξιολογική συνάντηση** στο πλαίσιο της οποίας θα γίνει ο απολογισμός της συνεργασίας και δουλειάς της ομάδας. Επίσης είναι δυνατόν να ζητηθεί η άποψη των μελών της σχολικής κοινότητας σχετικά με το πώς τους φάνηκαν και η αποτελεσματικότητα που πιστεύουν ότι μπορεί να έχουν οι παρεμβάσεις που πέτυχε η ομάδα του προγράμματος στο χώρο του σχολείου!

2. Διαφυλικές Σχέσεις[Σχέσεις με το Άλλο Φύλο]

α. Η Ταυτότητα της Δραστηριότητας

Θέμα Δραστηριότητας: Διαφυλικές Σχέσεις
 Τόπος Υλοποίησης: Εε μία αίθουσα του σχολείου
 Χρόνος Εφαρμογής: .....
 Εκπαιδευτική Βαθμίδα Εφαρμογής: Ενιαίο Λύκειο.

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι Δραστηριότητας

1. Η πολυδιάστατη προσέγγιση της έννοιας του Φύλου (βιολογική, κοινωνική, πολιτισμική, επαγγελματική κτλ.).
2. Η κατανόηση και αποδοχή της διαφορετικότητας που σχετίζεται με το φύλο.
3. Ο εντοπισμός και η μελέτη δυσκολιών και προβλημάτων που συχνά παρουσιάζονται στην επικοινωνία και στις σχέσεις με το άλλο φύλο.
4. Η εξεύρεση τρόπων βελτίωσης της διαφυλικής επικοινωνίας και συνεργασίας.
5. Η ευαισθητοποίηση σε θέματα ισότητας γενικά και ίσων ευκαιριών ειδικά.

γ. Ενδεικτικές Λειτουργίες ΣΥ. Π.

1. Εαυτογνωσία-Εαυτοαντίληψη, και ειδικότερα διερεύνηση των ατομικών χαρακτηριστικών προσωπικότητας και των βιωμάτων που επηρεάζουν τις σχέσεις με το άλλο φύλο, προσδιορισμός των στερεοτυπικών αντιλήψεων και φόβων με άξονα το φύλο, κτλ.
2. Περιβαλλοντογνωσία – Πληροφόρηση, και ειδικότερα διερεύνηση πολιτικών και μέτρων που εφαρμόζονται στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τη Χώρα μας γύρω από την ισότητα των δύο φύλων, αναζήτηση και καταγραφή των υπηρεσιών και των φορέων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο που ασχολούνται με θέματα ισότητας.
3. Αποφάσεις και παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις, με ειδικότερες ενασχολήσεις όπως τη διερεύνηση των κοινωνικών στερεοτύπων σχετικά με το φύλο και σύνδεσή τους με τον κοινωνικό καταμερισμό των ρόλων στην οικογένεια, τη μελέτη των παραγόντων που επηρεάζουν την επιλογή και άσκηση επαγγελμαμάτων και ιδίως του παράγοντα «φύλο» κ.α.
4. Επίλυση προβλημάτων και ειδικότερα: τρόποι αντιμετώπισης και λύσης των συγκρούσεων με το άλλο φύλο, τρόποι λήψης αποφάσεων και λύσης προβλημάτων που σχετίζονται με τα φύλα, αποδοχή της διαφορετικότητας και της μοναδικότητας του άλλου.
5. Καλλιέργεια Δεξιοτήτων Ζωής, όπως δεξιοτήτων επικοινωνίας και προσωπικής έκφρασης όταν εμπλέκεται άτομο του άλλου φύλου, προσαρμοστικότητας, ευελιξίας και συνεργασίας.

6. Προσαρμογή, ιδίως σε καταστάσεις στις οποίες η συνύπαρξη με άτομα του άλλου φύλου σηματοδοτεί κάποιες δυσκολίες.

δ. Ιδέες Εφαρμογή της «Δυναμικής Διαδικασίας»

1. Γίνεται η συγκρότηση της ομάδας και αρχικά **στην πρώτη φάση**, οπότε δίνεται η ευκαιρία στα μέλη να διερευνήσουν τα προσωπικά τους κίνητρα και ενδιαφέροντα που τα ώθησαν στην απόφαση να συμμετάσχουν σε μια ομάδα με αυτό το περιεχόμενο. Ο καταιγισμός ιδεών, η συμπλήρωση φύλλων ατομικών ασκήσεων όπως και η συζήτηση σε ζευγάρια μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν μεθοδολογικά εργαλεία για να γίνει η διερεύνηση.

Στη συνέχεια τα μέλη μπορούν να συζητήσουν σχετικά με τις προσδοκίες τους από τη συμμετοχή τους στην ομάδα, όπως και τους πιθανούς φόβους και επιφυλάξεις που έχουν σχετικά με τη συμμετοχή τους αυτή.

Κατόπιν η ομάδα καλείται να αποφασίσει τους σκοπούς των συναντήσεων της καθώς και να διερευνήσει τους άξονες γύρω από τους οποίους μπορούν να κινηθούν οι συναντήσεις αυτές.

Η ομάδα σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό/διευκολυντή οριοθετεί τη λειτουργία της και αποφασίζει για τους κοινούς όρους του *συμβολαίου* που τα μέλη της οφείλουν να σεβαστούν. Τέτοιοι όροι μπορεί να περιλαμβάνουν δεσμεύσεις ηθικές όπως: σεβασμό στον άλλο, εχεμύθεια σε ότι συζητείται στο πλαίσιο της ομάδας, έλλειψη επικριτικής στάσης απέναντι στον άλλο, δέσμευση στον προσανατολισμό για προσωπική εξέλιξη και ανακάλυψη κ.α. Το συμβόλαιο μάλιστα αυτό συμπεριλαμβάνοντας και ό,τι άλλο η ομάδα κρίνει απαραίτητο μπορεί να καθαρογραφεί και να αναρτηθεί στο χώρο συναντήσεων της ομάδας. Εδώ μπορεί να αποφασιστεί η συνολική διάρκεια λειτουργίας της ομάδας, η τακτικότητα των συναντήσεων, η διάρκεια της κάθε συνάντησης, ο τόπος συνάντησης κ.α

Όπως ίσως γίνεται κατανοητό η λειτουργία της συγκεκριμένης ομάδας μπορεί να συμπεριλαμβάνει ένα μεγάλο κομμάτι βιωματικής αναζήτησης και ανακάλυψης καθώς και προσωπικής ανάπτυξης το οποίο βέβαια μπορεί να πλαισιωθεί με σειρά άλλων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

2. Ετσι **στη δεύτερη φάση** πιθανά θέματα που μπορεί να διαπραγματευτεί η ομάδα είναι μεταξύ άλλων τα παρακάτω.

- Κοινά και διαφορετικά στοιχεία των ατόμων των δύο φύλων.
- *Φίλοι του αντίθετου φύλου.*
- Η συντροφική σχέση.
- Τεχνικές βελτίωσης της επικοινωνίας με το άλλο φύλο, γενικά ή σε διάφορα πλαίσια όπως εκπαιδευτικά, κοινωνικά, επαγγελματικά κτλ.
- Η δημιουργία οικογένειας και η κατανομή των ρόλων σ' αυτήν.
- Εμείς και τα στερεότυπά μας σε σχέση με τα φύλα.
- Μέσα έκφρασης των κοινωνικών στερεοτύπων, π.χ η γλώσσα, η διαφήμιση, οι ρόλοι στα θεατρικά, κινηματογραφικά, τηλεοπτικά έργα και στις αντίστοιχες σειρές, στο διαδύκτιο κ.α
- *Ο προϊστάμενος μου στη δουλειά είναι...*(άντρας/γυναίκα ανάλογα).
- *Καθηγητής μου είναι.....*
- *ωχ! το ... παιδί μου είναι .....* (αγόρι/κορίτσι αντίστοιχα)

Οι παραπάνω ασκήσεις μπορούν να συμπληρωθούν και να πλαισιωθούν από παιδαγωγικές εργασίες όπως είναι οι εξής ενδεικτικές.

- Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και παρουσίαση σε γραπτή αλλά και προφορική μορφή των μέτρων και των πολιτικών που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής κοινότητας για την ισότητα των δύο φύλων.

- Έρευνα θρανίου με θέμα τα στερεότυπα του φύλου στα σχολικά εγχειρίδια.
- Έρευνα πεδίου και σχεδιασμός ερωτηματολογίου που θα διερευνά τις σχέσεις του έφηβου- συμμαθητή με το άλλο φύλο.
- Αποδελτίωση περιοδικών και εφημερίδων και μαθητικών εντύπων σχετικά με διαφημίσεις, δράσεις και παρουσιάσεις που προωθούν την ισότητα των δύο φύλων.
- Διοργάνωση καλλιτεχνικού διαγωνισμού στο επίπεδο του σχολείου με θέμα σχετικό με τη διαφυλική αγωγή.
- Καταγραφή των υπηρεσιών που ασχολούνται σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο με την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων. Εδώ μπορεί σαν πηγή πληροφοριών να χρησιμοποιηθεί το διαδίκτυο, η Γενική Γραμματεία Ισότητας, το Κέντρο Προώθησης της Ισότητας, ο Σύλλογος Γυναικών Ελλάδας κ.α

Το πρόγραμμα μπορεί να κορυφωθεί με τη διοργάνωση μίας έκθεσης με τα αποτελέσματα του διαγωνισμού ζωγραφικής και του υλικού από τις αποδελτιώσεις, την καταγραφή κ.α που έχει συγκεντρώσει η ομάδα καθώς και με δημοσιεύσεις άρθρων και προτάσεων στο μαθητικό και τοπικό τύπο σχετικά με θέματα που σχετίζονται με την πρωτοβουλία που ο κάθε ένας από εμάς μπορεί να αναλάβει για την προώθηση μιας επικοινωνιακότερης, λειτουργικότερης και ισότιμης επαφής με το άλλο φύλο.

3. Τέλος ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί, πέρα από τις ανατροφοδοτικές ενδιάμεσες συναντήσεις αξιολόγησης, και στην **τελική εσωτερική αξιολόγηση** και αυτοαξιολόγηση της ομάδας κατά την **τρίτη φάση**, κατά την οποία η ομάδα πρέπει να έχει την ευκαιρία να εκφράσει στο πώς βίωσε την όλη εμπειρία της συμμετοχής της, τις ανακαλύψεις που έκανε και πως σκέπτεται ότι αυτή η εμπειρία μπορεί να βοηθήσει τους συμμετέχοντες στο μέλλον.

E. ΑΓΩΓΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Εισαγωγή

Η Αγωγή Καταναλωτή είναι μια κατηγορία σχολικών δραστηριοτήτων που άρχισε να εφαρμόζεται σχετικά πρόσφατα στο δευτεροβάθμιο σχολείο. Αποτελεί δε μια μαθησιακή δραστηριότητα η οποία έχει τις ρίζες της στη σύγχρονη κοινωνία, διαμεσολαβείται εντός της κοινωνίας και κατευθύνεται προς την κοινωνία.

Στο πλαίσιο της Αγωγής Καταναλωτή είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν μαθησιακές δραστηριότητες, με τη μορφή μικρών *projects*, που συνδέονται άμεσα με τα θεματικά πεδία του Θεσμού ΣΥ.Π. Για την οργάνωσή τους μπορούν να πάρουν την πρωτοβουλία εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων που έχουν ασχοληθεί ή ασχολούνται για πρώτη φορά με την εφαρμογή προγραμμάτων Αγωγής Καταναλωτή ή Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Ετσι μπορεί να διοργανωθούν προγράμματα που διαπραγματεύονται θέματα όπως αυτά που ακολουθούν .

- ◆ **Διαδικασίες και στάδια παραγωγής προϊόντων.** Στο πλαίσιο ενός τέτοιου προγράμματος οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να διερευνήσουν τη διαδικασία παραγωγής και μεταποίησης της πρώτης ύλης έως το τελικό προϊόν κατανάλωσης, να έλθουν σε επαφή με την οργάνωση μιας παραγωγικής μονάδας και τις απαιτούμενες προδιαγραφές της ανάλογα με τον τομέα παραγωγής, να μελετήσουν τα είδη των ειδικοτήτων που εμπλέκονται στην παραγωγή, κ.α.
- ◆ **Μέσα και μέθοδοι διαφήμισης των παραγόμενων προϊόντων.** Μέσα από ένα τέτοιο πρόγραμμα όπου δίνεται η ευκαιρία στην ομάδα να διερευνήσει στάσεις και

συμπεριφορά γύρω από το ρόλο της διαφήμισης στη ζωή τους και στις καταναλωτικές τους συνήθειες, αλλά και απαραίτητες ενέργειες προώθησης των προϊόντων από την πλευρά των επιχειρήσεων ως παραγωγικών μονάδων, τα στοιχεία που πρέπει και είναι θεμιτό να προβάλλει η διαφημιστική καμπάνια κ.α.

- ◆ **Οι ρόλοι του παραγωγού- ιδιοκτήτη, του εργαζομένου και του καταναλωτή.** Οι μαθητές αναλύουν τις απαιτήσεις, προδιαγραφές, υποχρεώσεις και δικαιώματα των διαφορετικών ρόλων εντοπίζοντας παράλληλα τα συμφέροντα και τις προτεραιότητες που θέτει η κάθε πλευρά ενώ παράλληλα αναζητούν τρόπους συνεργασίας και κοινού προσανατολισμού στις περιπτώσεις που τα διαφορετικά αυτά μέρη καλούνται να συνεργαστούν πάνω σε κοινές βάσεις και από κοινού αποδεκτές αρχές (π.χ νομική κατοχύρωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, συλλογικές συμβάσεις εργασίας κ.α).
- ◆ **Τεχνικές προσέγγισης της Αγοράς σε τοπικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για την επιτυχημένη προώθηση των προϊόντων.** Με τέτοιες ευκαιρίες οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να καλλιεργήσουν δεξιότητες οργάνωσης σχεδίου επιχειρηματικής δράσης, διαπραγμάτευσης και προσέγγισης της αγοράς, ενώ μπορούν να διερευνήσουν τις απαιτήσεις της αγοράς σχετικά με τη βελτιωμένη ποιότητα αλλά και ελκυστική παρουσίαση των προϊόντων προς κατανάλωση. Παράλληλα αναλύουν την έννοια του ανταγωνισμού και της ελεύθερης διακίνησης των αγαθών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ενώ εξοικειώνονται με τις κοινοτικές οδηγίες και την ανάγκη τήρησης των προβλεπομένων από διεθνείς συμβάσεις και των συνεπειών όταν οι αρχικές δεσμεύσεις δεν τηρούνται.
- ◆ **Οι προσφερόμενες υπηρεσίες εκπαίδευσης και απασχόλησης ως καταναλωτικά προϊόντα.** Με τέτοιες δραστηριότητες οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν αξιολογικά κριτήρια για τις προσφερόμενες ευκαιρίες στους αντίστοιχους τομείς, να συγκεντρώσουν πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα και το περιεχόμενο των παρεχομένων υπηρεσιών, να επεξεργαστούν με κριτικό μάτι το συγκεντρωμένο πληροφοριακό υλικό και να συνδέσουν τις προσφερόμενες υπηρεσίες με τα ατομικά τους ενδιαφέροντα, τις ιδιαιτερότητές τους και την τεχνογνωσία που έχουν μέχρι τώρα κατακτήσει.
- ◆ **Ο καλός προγραμματισμός στη διαχείριση χρημάτων.** Οι μαθητές στην περίπτωση αυτή μπαίνουν στη διαδικασία να ιεραρχήσουν τις προτεραιότητές τους, να υιοθετήσουν μία υπευθυνότερη συμπεριφορά γύρω από τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους, να προγραμματίσουν τις ενέργειές τους διατηρώντας μια ρεαλιστική στάση απέναντι στα *θέλω* και τα *μπορώ* τους, να συνδέσουν τα χρήματα με την έννοια της προσφοράς εργασίας, να διερευνήσουν τους περιοριστικούς παράγοντες στο αλόγιστο ξόδεμα χρημάτων, να διερευνήσουν τις αξίες τους γύρω από το ρόλο του χρήματος στη ζωή τους.

Εκτός όμως από τις παραπάνω δραστηριότητες που έχουν αυτή την άμεση και εμφανή σύνδεση με το θεσμό ΣΥ.Π και τους στόχους του, είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν και προγράμματα που καλύπτουν κύρια θεματικά πεδία της Αγωγής Καταναλωτή και τα οποία μπορούν να συνδεθούν αρμονικά με τα θεματικά πεδία του θεσμού ΣΥ.Π.

Επαναλαμβάνονται στον πίνακα 8 οι ειδικότεροι στόχοι της Αγωγής Καταναλωτή σε συνδυασμό με λειτουργίες του Θεσμού ΣΥ.Π.

Πίνακας 8: Αντιστοίχιση Στόχων		
Σχολική Δραστηριότητα	Ειδικότεροι Εκπαιδευτικοί Στόχοι	Στόχοι του Θεσμού ΣΥ.Π
ΑΓΩΓΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ	α. κατανόηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς ως οικονομικού φαινομένου β. ευαισθητοποίηση σε θέματα κατανάλωσης γ. ανάπτυξη κριτικής στάσης σε θέματα κατανάλωσης δ. καλλιέργεια υπεύθυνης καταναλωτικής συμπεριφοράς	α. διερεύνηση της προσωπικότητας β. παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές γ. ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων δ. επίλυση προβλημάτων κτλ.

Παρακάτω παρουσιάζονται δύο τέτοια παραδείγματα εφαρμοσμένων προγραμμάτων, ένα για την κάθε βαθμίδα της δευτροβάθμιας εκπαίδευσης.

1. Προγραμματίζω τον Ελεύθερό μου Χρόνο

α. Η Ταυτότητα του Προγράμματος

Θέμα Δραστηριότητας: Προγραμματίζω τον Ελεύθερό μου Χρόνο

Τόπος Υλοποίησης: Σε μία αίθουσα του σχολείου

Χρόνος υλοποίησης: .....

Εκπαιδευτική Βαθμίδα Εφαρμογής: Γυμνάσιο.

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχοι Δραστηριότητας:

1. Η διαπίστωση της ανάγκης ύπαρξης ελεύθερου χρόνου για το άτομο και ο εντοπισμός του ρόλου του για τη διατήρηση της ψυχοκοινωνικής ισορροπίας του ατόμου.
2. Η ανάπτυξη υγιών στάσεων σχετικών με τη δημιουργική χρήση του ελεύθερου χρόνου.
3. Η υιοθέτηση κριτικής στάσης απέναντι στην κατανάλωση υπηρεσιών και προϊόντων που προωθούνται από τα Μ.Μ.Ε.
4. Η πληροφόρηση (σχετικά με) και διερεύνηση των προσφερόμενων εναλλακτικών δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να επιλεγούν για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

γ. Ενδεικτικές Λειτουργίες ΣΥ. Π.

1. Εαυτογνωσία-Εαυτοαντίληψη και ειδικότερα διερεύνηση ενδιαφερόντων, αξιών και άλλων στοιχείων της προσωπικότητας που διαμορφώνουν τις δραστηριότητες που επιλέγουμε στον ελεύθερό μας χρόνο. Διερεύνηση επίσης του νοήματος και της σημασίας των ενασχολήσεων του ατόμου κατά τον ελεύθερο χρόνο του.
2. Περιβαλλοντογνωσία-Πληροφόρηση, με ειδικότερη έκφραση τη συγκέντρωση και κριτική επεξεργασία πληροφοριών που σχετίζονται με το πώς θα μπορούσαμε να περάσουμε τον ελεύθερό μας χρόνο, με τις θετικές και ίσως και αρνητικές συνέπειες που έχουν κάποιες δραστηριότητες στη ζωή του ατόμου, με το πού πρέπει να απευθυνθούμε προκειμένου να ξεκινήσει κάποια δραστηριότητα, όπως για παράδειγμα με το πολιτιστικό κέντρο της περιοχής, με τον αθλητικό σύλλογο του Δήμου κ.α, με το ποιος πρέπει να είναι ο εξοπλισμός και η εξειδικευμένη χρήση του που απαιτείται για κάποιες δραστηριότητες (π.χ καταδύσεις, μικρομοντελισμός κ.α).
3. Αποφάσεις και παράγοντες που επηρεάζουν τις Επιλογές, και ειδικότερα τους περιορισμούς που πιθανόν πρέπει να λάβει το άτομο υπόψη του, η σχέση του ελεύθερου χρόνου με τον... υπόλοιπο χρόνο λειτουργίας του ατόμου, οι προσφερόμενες ευκαιρίες αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου στην περιοχή που διαμένει το άτομο.
4. Λήψη αποφάσεων και ειδικότερα ιεράρχηση των αναγκών και των δυνατοτήτων (οικονομικών, χρονικών κ.α) που διαθέτει το άτομο σχετικά με τη δραστηριοποίηση του στον ελεύθερό του χρόνο, διευκόλυνση στην επιλογή τρόπων αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου.
5. Δεξιότητες Ζωής και ειδικότερα ανάπτυξη δεξιοτήτων οργάνωσης και διαχείρισης του χρόνου, καλλιέργεια της υπευθυνότητας, σταθερότητας αλλά και ευελιξίας σχετικά με την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.
6. Διευκόλυνση της Μετάβασης [ουσιαστικά διαφόρων μεταβάσεων], μέσω της ενασχόλησης με δραστηριότητες που προσιδιάζουν προς διάφορες μεταγενέστερες φάσεις της ζωής του ατόμου.

δ. Ιδέες για Εφαρμογή της «Δυναμικής Διαδικασίας»

1. Στην αρχική **φάση** γίνεται η προετοιμασία. Η εμπλεκόμενη ομάδα αφού προσπαθήσει να ορίσει την έννοια του ελεύθερου χρόνου σε σχέση με τον υπόλοιπο παραγωγικό χρόνο που διαθέτει στην ημέρα του το άτομο, με τη μέθοδο του καταιγισμού ιδεών μπορεί να αναφερθεί σε διαφορετικούς τρόπους και ήδη δραστηριοτήτων που μπορούν να γίνουν στον διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο.

Τα μέλη μπορούν να αναφερθούν στις προσωπικές τους εμπειρίες σχετικά με ενασχολήσεις τους στον ελεύθερό τους χρόνο. Παράλληλα τα μέλη σε ατομικό φύλλο μπορούν να συμπληρώσουν τα ενδιαφέροντά τους και να προσπαθήσουν στη συνέχεια να τα συνδέσουν με κάποιες από τις προαναφερόμενες δραστηριότητες που προέκυψαν στον καταιγισμό ιδεών.

Η συζήτηση μπορεί να πλαισιωθεί με παιχνίδια παντομίμας και ερωτήσεων του είδους *βρες τι κάνω στον ελεύθερό μου χρόνο* όπου στην μεν πρώτη περίπτωση το κάθε μέλος αναλαμβάνει να δείξει με την κίνηση την αγαπημένη του ενασχόληση και η άλλοι προσπαθούν να εντοπίσουν ποια είναι, ενώ στη δεύτερη περίπτωση το κάθε μέλος απαντά σε ερωτήσεις προκειμένου οι άλλοι να προσδιορίσουν τι του αρέσει να κάνει. Οι ερωτήσεις είναι του είδους: *ασχολείσαι μόνος σου ή μαζί με άλλους, χρησιμοποιείς ειδικό εξοπλισμό ή όχι, μπορείς να ασχοληθείς όπου και αν βρίσκεσαι ή πρέπει να βρεθείς σε συγκεκριμένο μέρος κ.α.*

Στη συνέχεια η ομάδα μπορεί να προβληματιστεί και να αποφασίσει με ποια θέματα θα ασχοληθεί στο πλαίσιο του προγράμματος της.

2. Έτσι στη **φάση της υλοποίησης** θα μπορούσε η ομάδα να ασχοληθεί με ενέργειες όπως οι παρακάτω.

- Να καταγράψει και να παρουσιάσει, με τη μορφή μικρών ομαδικών εργασιών, χόμπι που εξαφανίζονται και νέα που πρόσφατα έχουν εμφανιστεί και συνδέονται με τις σύγχρονες κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις.
- Να χρησιμοποιήσει το διαδύκτιο και να περιηγηθεί σε ιστοσελίδες που διαφημίζουν ενασχολήσεις στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου και να παρουσιάσει κριτικά τα αποτελέσματα της έρευνάς της σε ζευγάρια και στην ολομέλεια.
- Να καταρτίσει ένα ερωτηματολόγιο που θα απευθύνεται στους μαθητές του σχολείου σχετικά με τους τρόπους που διαλέγουν να αξιοποιήσουν τον ελεύθερό τους χρόνο. Ενδεικτικά κάποιοι άξονες του ερωτηματολογίου θα μπορούσαν να αναφέρονται σε θέματα όπως τί είδους ενασχολήσεις διαλέγουν για την αξιοποίηση του ελεύθερού τους χρόνου, ποιοι είναι οι λόγοι που τους οδήγησαν σε αυτές τις επιλογές, αν προτιμούν το χρόνο τους να τον περνούν μόνοι τους ή με κάποιους άλλους και ποιους, τί ευκαιρίες θεωρούν οι ίδιοι ότι υπάρχουν στη γύρω από το σχολείο περιοχή για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των νέων, αν το σχολείο προσφέρει ερεθίσματα και ευκαιρίες για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών του κ.α.
- Να οργανώσει μία μικρή έρευνα στην γύρω περιοχή σχετικά με υπηρεσίες, συλλόγους, σωματεία, πάρκα, βιβλιοθήκες κ.α που προσφέρουν ευκαιρίες για τη δημιουργική απασχόληση παιδιών και εφήβων.
- Να συνθέσει σχετική μελέτη της διαπιστωμένης κατάστασης σχετικά με ελλείψεις/ υπερπροσφορές, ποιότητας υπηρεσιών και εγκαταστάσεων κ.α την οποία μπορεί να πλαισιώσει με φωτογραφικό υλικό και τα πορίσματα της μελέτης να γίνουν γνωστά στη σχολική κοινότητα με την οργάνωση μίας μικρής ενημερωτικής εκδήλωσης. Με την οργάνωση της παραπάνω εκδήλωσης μπορεί να έχει συγκεντρωθεί σχετικό οπτικοακουστικό υλικό που μπορεί να προέρχεται τόσο από την έρευνα όσο και από δημιουργίες των μελών της ομάδας και άλλων μαθητικών ομάδων στο πλαίσιο υλοποίησης άλλων προγραμμάτων και να οργανωθεί η παράλληλη έκθεσή του.

3. Το πρόγραμμα μπορεί να ολοκληρωθεί με την **αξιολογική συζήτηση** η οποία εκτός από την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με την εμπειρία και τις γνωστικές ανακαλύψεις μπορεί να διαπραγματευτεί και τα μελλοντικά σχέδια των μελών γύρω από την αξιοποίηση του ελεύθερού τους χρόνου.

2. Αγορές Εκτός Αυτών των Καταστημάτων

α. Η Ταυτότητα του Προγράμματος

Θέμα Δραστηριότητας: Αγορές εκτός αυτές των Καταστημάτων

Τόπος Υλοποίησης: Εντός αλλά και εκτός σχολείου

Χρόνος υλοποίησης: .....

Εκπαιδευτική Βαθμίδα Εφαρμογής: Ενιαίο Λύκειο.

β. Ειδικό Εκπαιδευτικό Στόχο Δραστηριότητας

1. Η διερεύνηση των εναλλακτικών αγορών που λειτουργούν εκτός από αυτές των καταστημάτων και ο εντοπισμός των ιδιαιτεροτήτων τους.

2. Η σκιαγράφιση των χαρακτηριστικών των επαγγελματιών που δρουν σε τέτοιες αγορές.
3. Ο εντοπισμός του χώρου και τρόπου διακίνησης των προϊόντων καθώς και των ειδών των προϊόντων που διακινούνται.
4. Οι πιθανοί κίνδυνοι και τα πιθανά οφέλη για τον καταναλωτή.

γ. Ενδεικτικές Λειτουργίες ΣΥ. Π.

1. Εαυτογνωσία-Εαυτοαντίληψη, στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να γίνει διερεύνηση των ιδιαίτερων επαγγελματικών δεξιοτήτων που αναπτύσσουν οι διακινητές των προϊόντων στις εναλλακτικές αγορές και η σύνδεσή τους με τις δεξιότητες που έχει ο μαθητής, ο ρόλος των προσωπικών αξιών και πολιτισμικών καταβολών στην άσκηση τέτοιων επαγγελμάτων, κτλ.
2. Περιβαλλοντογνωσία – Πληροφόρηση, μέσω της μελέτης των ειδών των εναλλακτικών αγορών όπως είναι η πώληση από πόρτα σε πόρτα, η πώληση μέσα από το τηλέφωνο, οι εξ αποστάσεως αγορές μέσω αλληλογραφίας και του διαδικτύου, οι λαϊκές αγορές, το παζάρι και η εμποροπανήγυρις. Ειδικές συνθήκες σε αυτούς τους εναλλακτικούς τρόπους διακίνησης των αγαθών στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες. Απαραίτητα δικαιολογητικά για την άσκηση αυτών των επαγγελμάτων.
3. Παράγοντες που επηρεάζουν τις Επιλογές και ειδικότερα: Χαρακτηριστικά του επαγγέλματος του μικροπωλητή, αυτού που διατηρεί πάγκο στο παζάρι κ.α, πως επηρεάζουν οι γεωγραφικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες μιας περιοχής την άνθηση ή τον αποκλεισμό τέτοιων επαγγελμάτων.
4. Δεξιότητες Ζωής και ειδικότερα καλλιέργεια δεξιοτήτων διαπραγμάτευσης, επικοινωνίας και τρόπων αποφυγής των κινδύνων που προέρχονται από αγορές προϊόντων αμφιβόλου ποιότητας.
5. Διευκόλυνση της Προσαρμογής και της Μετάβασης, μέσω της εξοικείωσης με τις συνθήκες λειτουργίας των αγορών στις οποίες θα είναι αναγκασμένος ο μαθητής να ενταχθεί εξελικτικά.
6. Αξιολόγηση και Έρευνα, αφού θα έχει την ευκαιρία να ερευνήσει διάφορες όψεις της λειτουργίας της αγοράς με συστηματικό τρόπο, ενώ σε κάθε εκτίμηση αποτελεσμάτων και ανατροφοδότηση ενυπάρχει η δυναμική αξιολόγηση.

δ. Ιδέες για Εφαρμογή της «Δυναμικής Διαδικασίας»

1. Στην **πρώτη φάση** η ομάδα οργανώνεται και διερευνά τις πτυχές του κεντρικού θέματος με τις οποίες θα ασχοληθεί και με τους τρόπους που θα το κάνει.
Αρχικά στη φάση του γενικότερου προβληματισμού γίνεται προσπάθεια να εξοικειωθούν οι μαθητές/τριες με το θέμα. Μπορούν να αναφερθούν σε προσωπικές εμπειρίες που έχουν από την επαφή τους με τις εναλλακτικές αγορές. Κάποιοι από αυτούς/ες μπορεί να έχουν εργαστεί εποχιακά σε αυτές ή να έχουν κάποιο συγγενή ή φίλο που να εργάζεται σε αυτές είτε περιοδικά είτε πιο μόνιμα.
Η ομάδα μπορεί να κάνει την πρώτη απόπειρα να κατηγοριοποιήσει αυτές τις αγορές. Ενδεικτικά αναφέρονται: η πώληση από πόρτα σε πόρτα, το πλανόδιο εμπόριο, η πώληση μέσα από το τηλέφωνο, η εξ αποστάσεως αγορές μέσω αλληλογραφίας και του διαδικτύου, οι λαϊκές αγορές, το παζάρι, η εμποροπανήγυρις.
Στη συνέχεια μικρότερες υποομάδες επιμερίζοντας τη δουλειά, αναλαμβάνουν να ασχοληθούν με κάποια από τις κατηγορίες και να την παρουσιάσουν στο τέλος στην ολομέλεια.

2. Κατά τη **φάση της υλοποίησης**, η ολοκληρωμένη μελέτη αυτών των μορφών αγορών μπορεί να περιλαμβάνει τα παρακάτω.

- Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και σχετικών πηγών πληροφόρησης που αναφέρονται στην εμφάνιση αυτών των εναλλακτικών αγορών και η σύνδεσή της με τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτισμικές και γεωγραφικές ιδιαιτερότητες της περιόδου που πρωτοεμφανίστηκαν στον ελλαδικό χώρο αλλά και σε άλλες χώρες.
- Έρευνα πεδίου μέσω της οποίας θα δοθεί η ευκαιρία να διαπιστωθούν ποιες μορφές φθίνουν ή υπολειπόμενες σήμερα και ποιες οι όποιες εξελίξεις/ μετεξελίξεις στην οργάνωση και άσκηση των σχετικών επαγγελμάτων, κατηγοριοποίηση των προϊόντων που διακινούνται σ' αυτές τις αγορές κ.α.
- Σύνοψη επαγγελματικών μονογραφιών σχετικά με τα επαγγέλματα που εμπλέκονται σε αυτές τις αγορές (π.χ μεταπράτης, αντιπρόσωπος, πωλητής με πάγκο, πωλητής από το τηλέφωνο, διαφημιστής των προϊόντων στο διαδύκτιο κ.α).
- Λήψη συνεντεύξεων από ενεργούς επαγγελματίες αυτών των αγορών σχετικά με τις ιδιαιτερότητες και τη φύση του επαγγέλματος, τη διαδικασία νόμιμης άσκησής του, τα πιθανά εισοδήματα, δυσκολίες κατά την άσκησή τους, προϊόντα που προωθούνται μέσω αυτών των αγορών κ.α.
- Επίσκεψη σε χώρους που ακόμα λειτουργούν παζάρια (π.χ Μοναστηράκι), ανοικτές Αγορές (π.χ οι κεντρικές αγορές κρεάτων και λαχανικών στις μεγάλες πόλεις), η εμποροπανήγυρις αφιερωμένη στον εορτασμό του πολιούχου αγίου της πόλης κ.α.

3. Τέλος στην **τρίτη φάση** γίνεται η ολοκλήρωση του προγράμματος μπορεί να περιλαμβάνει: βιντεοπροβολή σκηνών από τη λειτουργία αυτών των αγορών, έκθεση ζωγραφικής με θέμα τις *Αγορές που Χάνονται*, παίξιμο μικρό σκετς από μέλη της ομάδας με σχετικό με το θέμα χιουμοριστικό περιεχόμενο. Αυτές οι εκδηλώσεις μπορεί να απευθύνονται στο σύνολο της σχολικής ή της ευρύτερης κοινότητας στην οποία επίσημοι προσκεκλημένοι μπορεί να είναι και κάποιοι από τους επαγγελματίες στους οποίους απευθύνθηκε η ομάδα για τη λήψη συνεντεύξεων και τη συγκέντρωση χρήσιμων πληροφοριών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

A. ΕΡΓΑ²⁵

Βρεττάκου, Β. (1989). Η εργασιακή εμπειρία ως στοιχείο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού: Είναι εφικτή η ένταξη της στο πρόγραμμα του Γυμνασίου; *Εκπαίδευση και Επάγγελμα*, τ. 2:1, σελ.77-85.

Coleman, D. (1998). *Η Συναισθηματική Νοημοσύνη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γιανουλέας, Μ. Π. (1997). *Συμπεριφορά και Διαπροσωπική Επικοινωνία στον Εργασιακό Χώρο*. Αθήνα Ελληνικά Γράμματα.

Γεωργόπουλος, Α. και Τσαλίκη, Ε. (1993). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αρχές, Φιλοσοφία, Μεθοδολογία*. Αθήνα: Gutenberg.

Δημητρόπουλος, Ε. (2000α). *Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας. Βιβλίο για την Εφαρμογή του Θεσμού Συμβουλευτική-Προσανατολισμός στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ / ΙΔΕΚΕ.

Δημητρόπουλος, Ε. (2000β). Η διάχυση των λειτουργιών του θεσμού «Συμβουλευτική-Προσανατολισμός» στο σχολείο της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Προς ένα «Σύστημα Ολικής-Δυναμικής Συμβουλευτικής» στην Εκπαίδευση. Στο *Πρακτικά του 2^{ου} Κυπροελληνικού Συνεδρίου στη Συμβουλευτική και Επαγγελματική Αγωγή*. Αθήνα: ΠΙ.

Δημητρόπουλος, Ε. (1999^α). *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση. Μέρος Πρώτο: Η Αξιολόγηση της Εκπαίδευσης και του Εκπαιδευτικού Έργου (Δ' Έκδ.)*. Αθήνα: Εκδ'. Μ.Π. Γρηγόρη.

Δημητρόπουλος, Ε. (1999β). *Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία (Γ' Έκδ.)*. Αθήνα: Εκδόσεις Μ.Π. Γρηγόρη.

Δημητρόπουλος Ε. (1999γ). *Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας. Εκπαιδευτικός και Επαγγελματικός Προσανατολισμός (Η' Έκδ.)*. Αθήνα: Εκδόσεις Μ.Π. Γρηγόρη.

Δημητρόπουλος, Ε. (1986). *Συμβουλευτική - Προσανατολισμός στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Μια Πρώτη Προσπάθεια Αξιολόγησης του θεσμού*. Αθήνα: Καραμπερόπουλος.

Ηλιάδης, Ν. (1988). *Η Επιλογή του Επαγγέλματος*. Αθήνα: Εκδόσεις "ΙΩΝ".

Ivey, A.E, Ivey M.B. & Gluckstern N.B. (1996). *Συμβουλευτική . Μέθοδος Πρακτικής Προσέγγισης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ivey. A.E. & Gluckstern N.B. (1995). *Συμβουλευτική: Βασικές Δεξιότητες Επιρροής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

²⁵ Περιλαμβάνονται μόνον πηγές από την ελληνική βιβλιογραφία.

- Καζαμίας, Α. και Κασσωτάκης, Μ. (1995). *Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού*. Αθήνα.
- Kahney, H. (1998). *Λύση Προβλημάτων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Καλαϊτζή – Ασίζη, Α. (1998). *Αυτογνωσία, Αυτοανάλυση και Αυτοέλεγχος*. Αθήνα.
- Κάντας, Α. και Χαντζή, Α. (1991). *Θεωρίες Επαγγελματικής Ανάπτυξης: Ψυχολογία της Εργασίας - Στοιχεία Συμβουλευτικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κάρμας, Κ. (1998). Εκπαίδευση. Λήμμα προς δημοσίευση στο τμήμα "Ελληνική Οικονομία" του ειδικού τόμου ΕΛΛΑΣ της *Εγκυκλοπαίδειας ΠΑΠΥΡΟΣ - ΛΑΡΟΥΣ ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ*. Αθήνα.
- Κασιμάτη, Κ. (1991). *Ερευνα για τα Κοινωνικά Χαρακτηριστικά της Απασχόλησης - Μελέτη Ι - Η Επιλογή του Επαγγέλματος: Θεωρητικές Αναφορές και Εμπειρική Διερεύνηση*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Κασσωτάκης, Μ. (1982). Οι Πολιτικές Διαστάσεις του Θεσμού του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. *Επιθεώρηση Ποιοτικής Επιστήμης*, 3, 1982, σελ 118-130.
- Κάτσικας, Χ. και Καββαδίας, Γ. (1994). *Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση: Η Εξέλιξη των Ευκαιριών Πρόσβασης στην Ελληνική Εκπαίδευση (1960 -1994)*. Αθήνα: Gutenberg
- Κάτσικας, Χ. και Καββαδίας, Γ. (1996). *Η Ελληνική Εκπαίδευση στον Ορίζοντα του 2000: Εκπαιδευτικοί, Μαθητές και Σχολική Πραγματικότητα*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κοσμίδου-Hardy, Χ. και Γαλανουδάκη-Ράπτη, Α. (1996). *Συμβουλευτική: Θεωρία και Πρακτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Π. Ασημάκης
- Κοσμόπουλος, Α. (1990). *Το Σχολείο Πέθανε. Ζήτω το Σχολείο του Προσώπου*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Ντε Μπορντ, Ρ. (1997) *Δεξιότητες Συμβουλευτικής στο Χώρο της Εργασίας*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Παπαδάκη, Ε. και Μιχαηλίδη . (1998). *Η σιωπηλή Γλώσσα των Συναισθημάτων: Η μη Λεκτική Επικοινωνία στις Διαπροσωπικές Σχέσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Περάκη, Β. Ν., Μπαρώνα, Φ.Γ. και Παπασιδέρη, Φ.Γ. (1992). *Αγωγή σε Θέματα Υγείας*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Φραγκομίχαλος, Κ. (1993). *Η Στρατηγική της Επικοινωνίας – η Τέχνη και η Τεχνική του Γραπτού και Προφορικού Λόγου*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Χλώρου, Μ., Μπουλμέτη, Γ. και Καρέλλου, Ι. (1993). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ενημέρωση Μαθητών σε Θέματα Περιβάλλοντος*. Πάτρα: Αδημοσίευτη πτυχιακή εργασία, ΤΕΙ Πάτρας.

Χρυσ αφίδης, Κ. (1994). *Η Βιωματική- Επικοινωνιακή Διδασκαλία. Η Εισαγωγή της Μεθόδου Project στο Σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg

B. ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (1998), τεύχος 46-47, Επιστημονική Εκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Συμβουλευτικής και προσανατολισμού. Αθήνα: ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.- Ελληνικά Γράμματα

Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (1996), Ειδικό τεύχος:, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου on *Counselling and Guidance*, Αθήνα 25-26 Νοεμβρίου 1995, τεύχος 38-39, Επιστημονική Εκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Συμβουλευτικής και προσανατολισμού. Αθήνα: ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.-Ελληνικά Γράμματα

Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών τεύχος 14, Ιούνιος Αύγουστος 1996, αφιέρωμα: *Επαγγελματικός Προσανατολισμός*.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Αξιολόγησης, *Εσωτερική Αξιολόγηση και Προγραμματισμός του Εκπαιδευτικού Έργου στη Σχολική Μονάδα*. Αθήνα: ΕΠΕΑΕΚ, Έργο ΣΕΠΠΕ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (1993), *Σημειώσεις από το Σεμινάριο για την Εκπαίδευση Στελεχών στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Δ/ση Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Γραφείο Αγωγής Υγείας (1998), *Αγωγή Υγείας στα Σχολεία*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (1999). *Διεπιστημονική Διδασκαλία και Μάθηση στο Σχολείο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΚΕΜΕΤΕ/ΟΛΜΕ (1999). *Αγωγή του Καταναλωτή*. Βιβλίο για το Μαθητή του Γυμνασίου. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΚΕΜΕΤΕ/ΟΛΜΕ (1999). *Αγωγή του Καταναλωτή*, Βιβλίο για τον Καθηγητή. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Τομέας Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (1999). *Σπουδές μετά το Γυμνάσιο*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Τομέας Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (1999). *Σπουδές μετά το Λύκειο*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Τομέας Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (1999). *Σχεδιάζω το Μέλλον μου*, Α' τάξη Ενιαίου Λυκείου, Βιβλίο για τον Καθηγητή. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Τομέας Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (1999). *Σχεδιάζω το Μέλλον μου*, Α' τάξη Ενιαίου Λυκείου. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Τομέας Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (1999). *Ετοιμάζομαι για τη Ζωή*, Γ' τάξη Γυμνασίου, Βιβλίο για τον Καθηγητή. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Τομέας Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (1999). *Ετοιμάζομαι για τη Ζωή*, Γ' τάξη Γυμνασίου. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Σύντομο Ενημερωτικό Σημείωμα Σχετικά με τις Δράσεις Αναβάθμισης του Θεσμού ΣΥ.Π. στην Εκπαίδευση

Ο θεσμός «Συμβουλευτική-Προσανατολισμός» στην Εκπαίδευση στοχεύει σε αποτελέσματα που έχουν περιγραφεί αναλυτικά στα προηγούμενα μέρη αυτού του Οδηγού.

Μέχρι πρόσφατα ο ΣΕΠ, εφαρμοζόταν μόνο μέσα στην τάξη, στο πλαίσιο των Αναλυτικών Προγραμμάτων της Γ΄ Γυμνασίου και Α΄ Ενιαίου Λυκείου .

Ωστόσο την παρούσα περίοδο, στο πλαίσιο και πνεύμα της *εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης* και με την οικονομική στήριξη του Β' Κ.Π.Σ μέσω του ΕΠΕΑΕΚ έχει δοθεί η ευκαιρία να αναπτυχθούν μία σειρά μέτρων που αφορά στη διεύρυνση του ρόλου του θεσμού στη Δευτεροβάθμια, κατ' αρχήν, εκπαίδευση. Ο θεσμός υποστηρίζεται σε τρία επίπεδα:

- α. Στο επίπεδο «*δομές- υποδομή*»
  - β. Στο επίπεδο «*ανθρώπινο δυναμικό*» και
  - γ. Στο επίπεδο «*υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό για την υλοποίηση των στόχων του*».
- Παρακάτω γίνεται σύντομη αναφορά στα τρία αυτά μέτρα.

1. Δομές- Υποδομή.

α) Με το αρ. 10 του νόμου 2525/97, ιδρύονται 68 *Κέντρα Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού* (ΚΕΣΥΠ) στις έδρες Νομών, 1 ΚΕΣΥΠ στο ΥΠΕΠΘ και 1 ΚΕΣΥΠ στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, καθώς και *200 Γραφεία ΣΕΠ* σε ισάριθμες σχολικές μονάδες της χώρας. Τόσο τα ΚΕΣΥΠ όσο και τα Γραφεία ΣΕΠ υπάγονται στην αρμοδιότητα του ΥΠΕΠΘ και χρηματοδοτούνται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Υπουργείου. Τόσο τα Κέντρα Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού όσο και τα Γραφεία ΣΕΠ έχουν ως βασικό έργο τους την παροχή συμβουλευτικής στήριξης και πληροφόρησης στους μαθητές και νέους μέχρι 25 ετών, γονείς και εκπαιδευτικούς των περιοχών αρμοδιότητάς τους όπως και την ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων και συνεργασιών σε τοπικό και εθνικό επίπεδο που στοχεύουν στην ομαλή κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των νέων όπως και την προώθηση των αρχών του θεσμού της **Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού**.

β) Με τις διατάξεις του άρθρου 16 του Ν. 2224/1994, είχε προβλεφτεί η ίδρυση του *Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού*, το οποίο και επανενεργοποιεί ο Ν. 2525/97, εξουσιοδοτώντας προεδρικό διάταγμα να ορίσει τους ειδικότερους σκοπούς του, το διοικητικό του συμβούλιο, τους πόρους του, το προσωπικό του κ.α Έτσι λοιπόν βάσει του Προεδρικού Διατάγματος 232/29-7-98, ένας από τους βασικότερους σκοπούς του ΕΚΕΠ είναι η επιστημονική και τεχνική υποστήριξη των Υπουργείων Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στο σχεδιασμό και την εφαρμογή Εθνικής Πολιτικής στον τομέα του Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Επίσης το ΕΚΕΠ ορίζεται υπεύθυνο για την πιστοποίηση δομών και ανθρώπινου δυναμικού που παρέχει υπηρεσίες προσανατολισμού. Πρόσφατα το ΕΚΕΠ έχει αρχίσει να αναπτύσσει τις σχετικές δράσεις του.

2. Ανθρώπινο Δυναμικό²⁶

Για την κάλυψη της ανάγκης στελέχωσης των ΚΕΣΥΠ και των Γραφείων ΣΕΠ, με εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό, καθώς και για την επιτυχημένη εφαρμογή του ΣΕΠ στο πλαίσιο του αναλυτικού προγράμματος στην τάξη, πραγματοποιήθηκε επιμόρφωση μόνιμων στελεχών, εκπαιδευτικών ΔΕ, του ΥΠΕΠΘ και ειδικότερα:

²⁶ Εδώ ίσως να πρέπει να προσθέσουμε ότι εκτός από την ενδουπηρεσιακή επιμόρφωση που σχεδίασε και υλοποιεί το ΥΠΕΠΘ, παράλληλα με το αρ. 19 του Νόμου 2640/98, ιδρύεται στη ΣΕΛΕΤΕ, τμήμα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού για την μόνιμη επιμόρφωση εκπαιδευτικών ΔΕ στο αντίστοιχο επιστημονικό πεδίο.

α. Υπευθύνων ΣΕΠ- Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού: Έχει ολοκληρωθεί η επιμόρφωση 120 τέτοιων στελεχών.

β.Ειδικών της Πληροφόρησης και της Τεκμηρίωσης Πληροφοριακού Υλικού: Ήδη έχει ολοκληρωθεί η επιμόρφωση για 75 στελέχη εκπαιδευτικούς ΔΕΤόσο οι Υ. ΣΕΠ- Σύμβουλοι Επαγγελματικού Προσανατολισμού όσο και οι Ειδικοί της Πληροφόρησης πρόκειται να στελεχώσουν τα ΚΕΣΥΠ της χώρας.

γ. Εκπαιδευτικών - Συμβούλων : Ήδη επιμορφώθηκαν τα 400 πρώτα στελέχη. Είναι εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που επιμορφώθηκαν σε πρόγραμμα 520 ωρών. Τα επιμορφωμένα στελέχη καλύπτουν αφενός τα 200 Γραφεία ΣΕΠ (έχουν ήδη στελεχωθεί τα πρώτα 135) σε επίπεδο σχολικής μονάδας, αφετέρου τις ανάγκες εφαρμογής του θεσμού σε σχολικές μονάδες στις οποίες δεν υπάρχουν Γραφεία ΣΕΠ.

3. Υποστηρικτικό Υλικό και Μέσα

α) Οργανώνεται υλικό προθήκης, πληροφόρησης, αυτό-πληροφόρησης και σχετικής με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό βιβλιογραφίας για να χρησιμοποιηθεί στα Κέντρα Συμβουλευτικής – Προσανατολισμού και τα Γραφεία ΣΕΠ. Οι νέες δομές αποκτούν στοιχειώδη βιβλιοθήκη με σχετική βιβλιογραφία, έχει σχεδιαστεί και αυτή την περίοδο υλοποιείται η κατασκευή ηλεκτρονικής τράπεζας πληροφοριών για σπουδές και επαγγέλματα, ενώ τα ΚΕΣΥΠ και τα Γραφεία ΣΕΠ εξοπλήστηκαν με Η/Υ οι οποίοι θα είναι συνδεδεμένοι σε δίκτυο, ο κόμβος του οποίου βρίσκεται στο Π.Ι, με στόχο την αδιάλειπτη παραγωγή, ανανέωση και διάχυση της πληροφόρησης σε επίπεδο τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο. Ακόμη, έγινε παραγωγή νέου εγχειριδίου για την εκπαίδευση / ενημέρωση των γονέων για θέματα συμβουλευτικής και προσανατολισμού, με διευρυμένο θεματολόγιο ώστε να καλύπτει μεγαλύτερη ποικιλία θεμάτων από αυτά που απασχολούν σήμερα τους γονείς.

β) Παράγεται υποστηρικτικό εκπαιδευτικό και ψυχολογικό υλικό σχετικό με τη Συμβουλευτική – Επαγγελματικό Προσανατολισμό για χρήση, στα πλαίσια της εφαρμογής του ΣΕΠ στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Έτσι ετοιμάζονται ψυχομετρικά εργαλεία τα οποία πρόκειται να χρησιμοποιηθούν από τους Συμβούλους Προσανατολισμού, ενώ βελτιώθηκαν τα βιβλία και αναλυτικά προγράμματα του ΣΕΠ²⁷. Τέλος, ολοκληρώθηκε η παραγωγή του υλικού διάχυσης των λειτουργιών του θεσμού στα προγράμματα σπουδών της Πρωτοβάθμιας [Δημοτικό και Νηπιαγωγείο] και της Δευτεροβάθμιας [Ενιαίου Λυκείου και Γυμνασίου] Εκπαίδευσης.

γ) Έχουν σχεδιαστεί και υλοποιούνται σειρά ερευνών που αφορούν στο επιστημονικό πεδίο του θεσμού της Συμβουλευτικής – Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

δ) Δημιουργείται Παρατηρητήριο Αποφοίτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την παρακολούθηση του βαθμού της ένταξής τους στην Αγορά Εργασίας

ε) Δημιουργείται η κατάλληλη υποδομή, σε ανθρώπινο δυναμικό όπως και σε παιδαγωγικό και πληροφοριακό υλικό, ώστε να προσφέρονται επαρκείς υπηρεσίες ΣΕΠ, σε επίπεδο Γραφείου ΣΕΠ και Κέντρου Συμβουλευτικής – Προσανατολισμού, για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες και Άτομα που βιώνουν τον κίνδυνο του Κοινωνικού Αποκλεισμού. Φορείς υλοποίησης και υπεύθυνοι για την παρακολούθηση των παραπάνω δράσεων, έχουν οριστεί η Δ/ση Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Ο σχεδιασμός των παραπάνω δράσεων στηρίχτηκε στις μέχρι τώρα διαπιστωμένες υπάρχουσες ανάγκες, προκειμένου να ενδυναμωθεί και να διευρυνθεί ο θεσμός, για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις ανάγκες του εξυπηρετούμενου πληθυσμού για διευκόλυνση και στήριξη του στην προσπάθειά του να οργανώσει το σχέδιο ζωής του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

²⁷ Για την εφαρμογή του θεσμού στην τάξη ήδη έχουν αναφερθεί τα βιβλία που κυκλοφορούν από τον ΟΕΔΒ.

Η Σχολική Δραστηριότητα με τίτλο
Αγωγή Σταδιοδρομίας

Να διατηρηθεί μέχρι .....

Βαθμός Ασφαλείας .....

Αθήνα .....

Αριθ. Πρωτ. Γ2/.....

Βαθ. Προτερ. ....

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ.ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α'
ΓΡΑΦΕΙΟ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (ΣΕΠ)

Ερμού 15 101 85 Αθήνα
Τηλέφωνο : 3230332
FAX : 3230332
Πληροφορίες : Έλενα Μαστοράκη

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΠΡΟΣ: Πίνακα Αποδεκτών

ΘΕΜΑ : Τροποποίηση της Γ2/4867/28-8-1992.

Έχοντας υπόψη:

1. Το άρθρο 47, παρ. 2 και 3 του Ν. 1566/85.
2. Τα άρθρα 37, 38, 39 του Ν. 1566/85
3. Το άρθρο 10 του Ν. 2525/97
4. Την Υ.Α. Γ2/4867/ 28-8-1992
5. Την Υ.Α Γ2/7113/2-12-1997
6. Την Υ.Α Γ2/3873/17-6-98
7. Την εγκύκλιο Γ2/ 6646/20-11-97

Αποφασίζουμε

Συμπληρώνεται η Γ2/ 4867/28-8-1992, με θέμα "Σχολικές Δραστηριότητες" (ΦΕΚ 629/28-10-1992) και προστίθεται παράγραφος 4, ως εξής :

....4) ΑΓΩΓΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ

Τα ειδικότερα αντικείμενα των δραστηριοτήτων που συμπεριλαμβάνονται στον παραπάνω θεματικό άξονα είναι:

α) Θέματα που αφορούν στο ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (π.χ. επικοινωνία στους χώρους εργασίας, λήψη αποφάσεων, Διοικητική δομή και οργάνωση Επιχειρήσεων - Οργανισμών, Εργαστηριακός εξοπλισμός, Υγιεινή- Ασφάλεια στους χώρους Εργασίας, Βελτίωση ποιότητας Υπηρεσιών και προϊόντων, οργανογράμματα επιχειρήσεων και περιγραφές θέσεων εργασίας κ.α).

β) Θέματα που αφορούν στην ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ της ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (π.χ. Βιομηχανικός Τομέας, Βιοτεχνικός Τομέας, Οικογενειακές Επιχειρήσεις, Μ.Μ.Ε., Εμπορική Κίνηση, Κοινωνικές Υπηρεσίες, Κοινωνικοοικονομική περιγραφή του πληθυσμού κ.α).

γ) Θέματα που αφορούν στις Εργασιακές Σχέσεις και τους Τομείς Επαγγελματιών (π.χ. είδη εργασιακών σχέσεων, εμφάνιση νέων μορφών απασχόλησης, επαγγέλματα που χάνονται, επαγγέλματα που αναπτύσσονται, Κοινωνική Ασφάλιση , Ανεργία, Κινητικότητα Εργαζομένων, Συνδικαλισμός, Ισότητα Ευκαιριών, προώθηση της ισότητας των δύο φύλων, Εργασία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες, κ.α.).

δ) Θέματα που αφορούν στην ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (π.χ. δικαιώματα εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Αναγνώριση Τίτλων εκπαιδευτικών και επαγγελματιών προσόντων, Μετακινούμενοι πληθυσμοί, Εκπαιδευτικά Συστήματα και Συστήματα κατάρτισης, Προγράμματα εργασιακής εμπειρίας κ. α.).

ζ) Θέματα που αφορούν στην ανάπτυξη ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΖΩΗΣ και απαραίτητων Δεξιοτήτων για διαχείριση της Σταδιοδρομίας, της αυτογνωσίας, της κριτικής πληροφόρησης κ.α (π.χ. καλλιέργεια δεξιοτήτων σχετικών με: διαπολιτισμική επικοινωνία, συνεργασία με ομάδα, προσωπική ανάπτυξη, επίλυση προβλημάτων, γραπτό και προφορικό λόγο, χρήση νέας τεχνολογίας, εφαρμοσμένη έρευνα, χρήση πηγών και ανθρωπίνου δικτύου πληροφόρησης, κ. α).

Γενικότερα κατά το σχεδιασμό των σχολικών δραστηριοτήτων, έμφαση δίνεται στο να υλοποιούνται προγράμματα, τα οποία διευκολύνουν και υποστηρίζουν την ανάπτυξη ενεργούς εμπλοκής και συνεργασίας μεταξύ: μαθητών διαφορετικών τάξεων και σχολείων, εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων, διαφορετικών ειδών δραστηριοτήτων (π.χ. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αγωγή Υγείας, Πολιτισμού, κ.α), όπως και την ανάπτυξη διακρατικών συνεργασιών, προκειμένου να επιτυγχάνεται η συμπληρωματικότητα των δράσεων, με απώτερο σκοπό το ενιαίο του ρόλου της εκπαίδευσης, στην πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας και κοινωνικής ταυτότητας των μαθητών.

Κατά τα λοιπά έχουν εφαρμογή οι ρυθμίσεις της συμπληρούμενης απόφασης, όπως αυτές ορίζονται στην παράγραφο 3 αυτής.

Η παρούσα να δημοσιευτεί στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Γ. ΑΡΣΕΝΗΣ

Συνημ:Συνολο σελ :7.

1. Την Υ.Α. Γ2/4867/ 28-8-1992 (σελ.4).

Εσωτ. Διανομή :

- 1.Γραφείο κ. Υπουργού
- 2.Γραφείο κ. Υφυπουργού
- 3.Γραφείο κ. Γεν. Γραμματέα
- 4.Γραφείο κ. Ειδικού Γραμματέα
- 5.Δ/νση Σπουδών Δ.Ε.- Τμήμα Α΄
- 6.Δ/νση Σπουδών Δ.Ε.- Τμήμα Γ΄
- 7.Δ.Ο.Υ
- 8.Δ/νση Ε.Ε.Ε.
- 9.Δ/νση Εκκλ. Εκπαίδευσης
10. Δ/νση Ξεν. και Μειον. Σχολείων
11. Γ.Ε.Π.Ο.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ

1. Όλες τις Δ/ νσεις και τα Γραφεία Δ.Ε. της χώρας.
2. Όλους τους Υπεύθυνους ΣΕΠ μέσω των Δ/νσεων και τα Γραφείων Δ.Ε. της χώρας.
3. Όλα τα ΚΕΣΥΠ της χώρας μέσω των Δ/νσεων και τα Γραφείων Δ.Ε.
4. Όλα τα Γραφεία ΣΕΠ που λειτουργούν στις σχολικές μονάδες Δ.Ε. της χώρας.
5. Όλες τις σχολικές μονάδες μέσω των Δ/νσεων και τα Γραφείων Δ.Ε. της χώρας.
6. Όλους τους Υπεύθυνους Αγωγής Υγείας μέσω των Δ/νσεων και τα Γραφείων Δ.Ε. της χώρας
7. Όλους τους Υπεύθυνους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης μέσω των Δ/νσεων και τα Γραφείων Δ.Ε. της χώρας
8. Όλα τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης μέσω των Δ/νσεων Δ.Ε. της χώρας.
9. Όλους τους εκπαιδευτικούς μέσω των Δ/νσεων και τα Γραφείων Δ.Ε. της χώρας.
10. Π. Ι - Τομέας ΣΕΠ.